

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῶν μαθητῶν, τῶν φοιτητῶν καὶ παντὸς λογίου.

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

J. Δημητριάδης

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

12 — Ὀδὸς Σταδίου — Παρνασοῦ — 1

1925

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3925
ΠΑΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Δ. Φ. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΗΣ

*Εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετὰ εἰσαγωγῆς
καὶ περιλήψεων σχετικῶν.*

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῶν μαθητῶν, τῶν φοιτητῶν καὶ παντὸς λογίου.

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

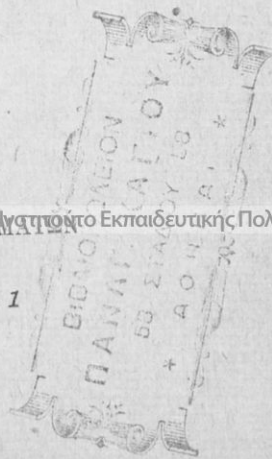
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

12 — Ὀδὸς Σταδίου — Παγκοσῶ — 1

1925

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Ὁ περιώνυμος Ἀθηναῖος φιλόσοφος Πλάτων, μαθητῆς τοῦ Σωκράτους καὶ διδάσκαλος τοῦ διασημοτάτου τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλους, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῷ 427 καὶ ἀπ΄θανε τῷ 347 π. Χ.

Οὗτος ἀνέπτυξε τέλειον φιλοσοφικὸν σύστημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Σωκρατικῶν ἰδεῶν, ἃς ὅμως ἀνέπτυξε καὶ ἠῤῥησε καὶ ἐτελειοποιήσεν, ὑπερτερήσας οὕτω πολὺ τὸν διδάσκαλόν του ἀναπτύσσει δ' αὐτὰς ἐν πᾶσι τοῖς συγγράμμασι ν αὐτοῦ, ἐν διαλόγοις (πλὴν τῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους, ἥτις εἶναι ῤητορικὸς λόγος καὶ οὐχὶ διάλογος), ἐν τοῖς ὁποίοις τὸ κύριον πρόσωπον εἶναι πάντοτε ὁ Σωκράτης, εἰς τὸ στόμα τοῦ ὁποίου ἐμβάλλει ὁ Πλάτων τὰς ἰδέας αὐτοῦ, ὥστε διδάσκει ὁ Πλάτων τὰς ἰδέας αὐτοῦ κατὰ τὸ σύστημα τῆς ὀνομαστικῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους μεθόδου.

Ὁ Πλάτων λοιπὸν παραδέχεται ὅτι ὁ μὲν θεὸς εἶναι εἰς καὶ ἀθάνατος, ἡ δὲ ὕλη (= ὁ ὕλικὸς κόσμος) εἶναι θνητὴ καὶ μεταβλητὴ, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος, τὸ δὲ σῶμα φθαρτὸν καὶ μεταβλητὸν, παραδέχεται δ' ἐν μέρει καὶ τὴν μετεμψύχωσιν, δηλ. τὴν μετὰ θάνατον μετεμψύχωσιν, ἥτοι τὴν μετὰ θάνατον τοῦ σώματος ἀναγέννησιν τῆς ψυχῆς ἐν ἄλλῳ τινὶ σώματι, ἢν μετεμψύχωσιν πρῶτος ἐν Ἑλλάδι εἰσήγαγεν ὡς δόγμα ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας. Ὁ Πλάτων δὲ προσέτι δέχεται ὅτι πᾶσα γνῶσις ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνάμνησις ἐκ τοῦ πρότερον ἐν ἄλλῳ τινὶ σώματι βίου αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἕνεκα τούτου γεννᾶται μετὰ τὰς ἰδέας (τοῦ ἔντος, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἴσου, τοῦ δικαίου

τοῦ ὠραίου, τοῦ λογικοῦ, τῆς πληθύος κτλ.) καὶ ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται ἐν τῇ γνώσει (μόνος ὁ ἐπιστήμων τῶν ὄντων εἶναι εὐδαίμων) καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν ἀμαρτάνει. Διὰ δὲ τὰς περὶ θεοῦ καὶ ψυχῆς ιδέας αὐτῶν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων θεωροῦνται ὑπὸ πολλῶν χριστιανῶν θεολόγων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν Κλήμεντος καὶ Ὁριγένους τοῦ Ἀλεξανδρέως, ὡς πρόδρομοι τοῦ Χριστιανισμοῦ νομίζεται δηλ. ὅτι, καθὼς οἱ Προφῆται προανήγγειλαν τοῖς Ἑβραίοις τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσοῦ, οὕτω καὶ οἱ Σωκράτης καὶ Πλάτων διὰ τῆς περὶ τοῦ ἑνὸς θεοῦ καὶ δημιουργοῦ καὶ διὰ τῆς περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διδασκαλίας αὐτῶν παρεσκευάσαν τὸν εἰδωλολατρικὸν κόσμον καὶ μάλιστα τὸν ἑλληνικόν, πρὸς πρόθυμον ἀποδοχὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος εἶναι ὁ χαριέστατος τύπος τῆς νεωτέρας πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Ἀττικῆς διαλέκτου πεποικιλμένης ἐνιαχοῦ καὶ διὰ ποιητικῶν τιμῶν εἰκόνων καὶ λέξεων· δικαίως ἄρα ἐλέχθη ὅτι, εἰάν οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ὠμίλουν, ὠμίλουν τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος.

Ἐν τοῖς Πολιτικοῖς αὐτοῦ ὁ Πλάτων νομίζει ἄριστον πολίτευμα τὸ δημοκρατικόν, μὲ ἄρχοντας ἕμῳ φιλοσόφους καὶ πολυμαθεῖς καὶ ἠθικούς.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος λέγεται συνήθως Ἀκαδημαϊκὴ καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ Ἀκαδημαϊκοί, διότι συνήθως ἐδίδασκεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, δηλ. ἐν ἐξοχικῇ ἐπαύλει πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν, ἧτις ἦτο κτῆμα τοῦ Ἀκαδήμου.

Εἰσαγωγή εἰς τὸν Πρωτότυπον τοῦ Πλάτωνος

Ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου τούτου διαλέγονται ὁ Σωκράτης καὶ Ἐταῖρός τις αὐτοῦ μὴ κατονομαζόμενος, ὑπὸ τοῦ ἑποίου προκαλούμενος ὁ Σωκράτης μετὰ εὐθύμους τινὰς φρά-

σεις διηγείται (κεφαλ. 1) τὰ τῶν συζητήσεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πρωταγόρου ὡς ἐξῆς. Ὁ φίλος τοῦ Σωκράτους Ἴπποκράτης μεταβὰς νύκτωρ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Σωκράτους τὸν καθικτεύει νὰ τὸν συστήσῃ εἰς τὸν ἄρτι ἀφικθέντα εἰς Ἀθήνας Πρωταγόραν, ἵνα τὸν διδάξῃ τὴν σοφιστικὴν (κεφ. 2), ἀφοῦ δ' ἐπ' ὀλίγον συνεζήτησαν Σωκράτης καὶ Ἴπποκράτης τί διδάσκουσιν οἱ σοφισταὶ (κεφ. 3—5), μετέβησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πλουσίου ἐν Ἀθήναις Καλλίου, ὅπου διέμενον διδάσκοντες οἱ σοφισταὶ Πρωταγόρας καὶ Ἴππίας καὶ Πρόδικος καὶ πληθὺς μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν αὐτῶν (κεφ. 6—7). Ἐκεῖ ὁ Σωκράτης συνιστᾷ τὸν Ἴπποκράτην εἰς τὸν Πρωταγόραν καὶ τῇ προτάσει τοῦ Καλλίου συνιστᾶται φιλοσοφικὸν συνέδριον ἐκ πάντων (κεφ. 8), ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν Πρωταγόρας ὑπισχναίεται νὰ διδάξῃ τὸν Ἴπποκράτη τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐδουλίαν περὶ τῶν οἰκιακῶν του (κεφ. 9), ὁ δὲ Σωκράτης ἀμφιβάλλει ἂν αὕτη εἶναι διδακτὴ (κεφ. 10). Ὁ Πρωταγόρας τότε, ἵνα ἀποδείξῃ τὸ διδακτὸν αὐτῆς, πρῶτον μὲν διηγείται ὡραῖον μῦθον σχετικὸν πρὸς τὴν ἀρχικὴν δημιουργίαν τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου (κεφ. 11—12), ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα μεταχειρίζεται ἐπιχειρήματα (κεφ. 13—16). Κατόπιν τῇ προκλήσει τοῦ Σωκράτους ἄρχεται συζήτησις περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν πέντε μερῶν αὐτῆς (δαιότητος, δικαιοσύνης, σωφροσύνης, σοφίας, ἀνδρείας) (κεφ. 17), ἃ μέρη ὁ Πρωταγόρας θεωρεῖ διάφορα πρὸς ἀλλήλα, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης διὰ τῆς συζητήσεως πρῶτον μὲν ταυτίζει τὴν δαιότητα μετὰ τῆς δικαιοσύνης (κεφ. 18—19), ἔπειτα τὴν σωφροσύνην μετὰ τῆς σοφίας (κεφ. 20), ἔπειτα τὴν ἀνδρείαν μετὰ τῆς ταυτίσεως τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ ὠφέλιμον ἕνεκα τοῦ ὀργισθέντος καὶ μακρολογούντος Πρωταγόρου κινδυνεύει νὰ διαλυθῇ τὸ συνέδριον, ἀλλὰ τῇ μεσολαβήσει τῶν Καλλίου,

Ἰππίου, Προδίκου, Ἀλκιβιάδου καὶ Κριτίου συμβιβάζονται οἱ διαφωνοῦντες Σωκράτης καὶ Πρωταγόρας (κεφ. 21—25)· μετὰ τοῦτο ἐν τῇ νέᾳ πάλιν συζητήσει μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πρωταγόρου πρῶτον μὲν ἐρμηνεύεται ἐκτενῶς καὶ κατὰ τρεῖς τρόπους ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ποίημά τι τοῦ Κείνου Σιμωνίδου σχετικὸν πρὸς τὴν ἀρετὴν (κεφ. 26—31), ἔπειτα δ' ἐπαναλαμβάνομένης τῆς συζητήσεως περὶ τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς (κεφ. 32—33) ταυτίζεται ἡ ἀνδρεία μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὸ ἥδὴ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ καταδεικνύεται ὅτι ὅλη ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δι' αὐτῆς εὐτυχία συνίσταται εἰς τὴν γνῶσιν καὶ οὕτω κατανικᾶται ἐν πᾶσιν ὁ Πρωταγόρας (κεφ. 34—39). Ἐν τέλει δὲ (κεφ. 40) καταδειχθέντος ὅτι μόνον ἡ φιλοσοφικὴ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρικὴ τοῦ Πρωταγόρου, μετὰ φιλοφρονήσεως τινᾶς μεταξὺ Σωκράτους καὶ Πρωταγόρου διαλύεται τὸ συνέδριον.

Τὰ κεφαλαιώδη λοιπὸν ζητήματα τοῦ διαλόγου εἶναι τέσσαρα· α'. Λόγοι καὶ ἀντιλογίαι διὰ τὸ διδακτὸν ἢ μὴ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς (κεφ. 9—16). β'. Ταυτότης τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς (κεφ. 17—21). γ'. Ἑρμηνεία τοῦ Σιμωνιδείου ἄσματος (κεφ. 26—31). δ'. Ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἀνδρεία ἀνάγεται εἰς τὴν γνῶσιν (κεφ. 32—39). Τὰ ἄλλα δὲ μέρη τοῦ διαλόγου διευκολύνουσι καὶ σαφηνίζουσιν ἐκεῖνα τὰ πρωτεύοντα.

Ὁ διάλογος οὗτος ὑποτίθεται γενόμενος τῷ 432 π. X., ἄδηλον δ' εἶναι πότε συνεγράφη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Ὁ σκοπὸς δὲ καὶ τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ γενικῶς εἶναι τὰ ἑξῆς: Μία μόνον ἀρετὴ ὑπάρχει, αἱ δὲ δικαιοσύνη, δαίτης, σωφροσύνη, σοφία καὶ ἀνδρεία εἶναι μόνον εἶδη τῆς μιᾶς ταύτης ἀρετῆς ἀδιασπᾶστος συνεχόμενα, ὥστε οὐδὲν δύναται νὰ

χωρισθῆ τῶν λοιπῶν καὶ αὐτῆς. Ἡ ἀρετὴ στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως, ἐπομένως ὁ γινώσκων τὸ ἀγαθὸν πράττει αὐτὸ καὶ οὐδεὶς ἐκουσίως ἀμαρτάνει, τὰ δ' ἀμαρτήματα προέρχονται ἐξ ἀμαθείας. Ἡ ἀρετὴ ἄρα εἶναι διδακτὴ, ἐνῶ ἢ τῶν σοφιστῶν ἐμπειρικὴ ἀρετὴ εἶναι ψευδῆς καὶ μὴ διδακτὴ.

Ἐκ τῶν τοῦ διαλόγου προσώπων ὁ μὲν Ἐταῖρος καὶ ὁ Ἴπποκράτης εἶναι οἰκείοι τοῦ Σωκράτους, οἱ δὲ Σωκράτης, Ἀλκιβιάδης καὶ Κριτίας (ὁ ὀμότετος τῶν 30^{ων} τυράννων) εἶναι γνωστοὶ ἐκ τῆς Ἱστορίας, ὁ δὲ Καλλίας ἦτο δοξομανῆς πλούσιος Ἀθηναῖος συγκεντρῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς, οἱ δὲ Πρωταγόρας, Ἴππίας ὁ Ἥλειος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος ἦσαν σοφισταί, οἱ δὲ λοιποὶ μαθηταὶ καὶ οἰκείοι τῶν σοφιστῶν, περὶ ὧν σοφιστῶν σημειοῦμεν τὰ ἑξῆς.

Διάφοροι σοφισταὶ κατὰ τὸν 4^{τον} αἰῶνα π. Χ. περιερχόμενοι τὰς ἑλλ. πόλεις καὶ μάλιστα τὰς Ἀθήνας ἐδίδασκον τὴν ῥητορικὴν τέχνην καὶ ἐκαυχῶντο ὅτι δι' αὐτῆς ἠδύναντο **τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν**, δηλ. νὰ παριστῶσι τὴν ἀλήθειαν ὡς ψεῦδος καὶ τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθειαν, εἰσέπραττον δὲ παρὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν γενναιοτάτας ἀμοιβάς. Ἐπειδὴ δ' ὅμως οὗτοι ἦσαν καὶ ἠθικῶς ἀνερμάτιστοι, κατηγοροῦν φανερῶς ὡς ψευδῆ καὶ τὴν τότε θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ ἦτο μὲν ἀληθές, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ ὑπέσκαψαν τὴν ἠθικότητα καὶ τὴν εὐσέβειαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἣτις οὕτως ἤρχισε νὰ διαφθεیرهται ἠθικῶς, διότι εἶναι ἠθικώτερον νὰ πιστεύῃ τις ἀληθῶς εἰς θρησκείαν τινὰ ἔστω καὶ ψευδῆ παρὰ νὰ ~~ψευθεῖται~~ ^{ψευθεῖται} ἀπὸ τῆς ἀληθείας ὅτε ἀφόβως παρεκτρέπεται. Οἱ κυριώτατοι δὲ τῶν τότε σοφιστῶν ἦσαν Πρόδικος ὁ Κεῖος (ὁ σχετικῶς ἠθικώτερος), Ἴππίας ὁ Ἥλειος, Γοργίας ὁ ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας καὶ

στ'

ἄλλοι, μάλιστα δ' ὁ ἐξ Ἀβδήρων τῆς Θράκης καὶ σύγχρονος καὶ συμπολίτης τοῦ Δημοκρίτου Πρωταγόρας, ὅστις γεννηθεὶς τῷ 480 π. Χ. ἀπέθανε περὶ τὸ 415 π. Χ. Οὗτος μὲ ὀρθοέπειαν καὶ κομψότητα ὁμιλῶν καὶ γράφων ἐδίδασκεν ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ (τὰ ὕλικά) εὐρίσκονται ἐν κινήσει καὶ μεταμορφώσει, ὅτι ἀλήθεια ἐξ ἀντικειμένου (=πραγματικῆ καὶ βεβαία) δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι αἱ αἰσθήσεις μᾶς ἀπατῶσι καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέτρον πάντων τῶν πραγμάτων, δηλ. ὅτι τὰ πάντα λέγονται καὶ πιστεύονται ὅπως τὰ ἐσκέφθη ὁ ἄνθρωπος (ἐπομένως καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε τὸν θεόν, δηλ. ἐσκέφθη ὅτι ὑπάρχει θεός!). Διὰ ταῦτα ὅμως κατηγορήθη ἐν Ἀθήναις καὶ καταδιώχθη ὡς ἄθεος. Ὁ Σωκράτης λοιπὸν ὁ ἀμειλίκτως καταδιώκων καὶ κατακρίνων τοὺς σοφιστὰς ὡς ψευδοσόφους καὶ ἀνηθικούς καὶ τοῦτον τὸν Πρωταγόραν ταπεινώνει ἐν τῇ διαλόγῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ συζητήσει περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς καὶ περὶ τοῦ διδακτοῦ αὐτῆς.

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ ἢ ΣΟΦΙΣΤΑΙ [ἐνδεικτικῶς].

Τὰ τῶν διαλόγων πρόσωπα.

Ἐταῖρος, Σωκράτης, Ἴπποκράτης Πρωταγόρας,
Ἀλκιβιάδης, Καλλίας, Κριτίας, Πρόδικος, Ἴππίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

[Ὁ Σωκράτης παρακαλούμενος ὑπὸ Ἐταίρου ἐκθέτει προθύμως τὰ τῆς συνδιαλέξεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πρωταγόρου].

Ἐταῖρος. Πάθην, ὦ Σώκρατες, παρουσιάζεσαι: ἢ εἶναι δὲ φανερόν ὅτι ἔρχεσαι ἀπὸ τοῦ κυνηγίου τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν ἀθηναίαν νεανικὴν ὠραιότητα τοῦ Ἀλκιβιάδου;* Καὶ πραγματικῶς εἰς ἐμέ, καὶ πρὸ ὀλίγου ὅτε εἶδον αὐτόν (τὸν Ἀλκιβιάδην), ὠρατὸς μὲν ἀνὴρ ἐφαίνετο ἀκόμη, ἀνὴρ ὅμως πλέον, ὦ Σώκρατες, ἐφ' ἧσον τοῦλάχιστον εἶναι δυνατόν νὰ ἐχῆ λεχθῆ τοῦτο μεταξύ ἡμῶν μόνων, ὁ ὅποιος νὰ γερμίζηται πλέον κατ' ὀλίγον ὑπὸ πάγωνος.

Σωκράτης. Ἐπειτα τί πειράζει τοῦτο: δὲν εἶσαι σὺ βεβαίως ἐπαινέτης τοῦ Ὁμήρου, ὅστις ἔλεγεν ὅτι χαριεστάτη εἶναι ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ κατὰ πρώτην φοράν ἀποκτώντος γένειοι, τὴν ὁποίαν τόρα ἔχει ὁ Ἀλκιβιάδης;

Ἐτ. Τί λοιπὸν συμβαίνει τόρα: ἀρά γε ἀπὸ ἐκείνου ἔρχεσαι: καὶ πῶς διάκειται πρὸς σὲ ὁ νεανίας (ὁ Ἀλκιβιάδης);

Σωκρ. Καλῶς διακείται, καθὼς τοῦλάχιστον εἰς ἐμέ ἐφάνη, πρὸ πάντων δὲ καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν διότι καὶ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε βοηθῶν ἐμέ καὶ βεβαίως καὶ πρὸ ὀλίγου φυγῶν

* Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ πλατωνικοῦ ἢ ἰδανικοῦ ἔρωτος καθ' ὃν ἀγαπᾷ τις τὸ κόσμιον καὶ τὸ ὠραῖον ὡς τριπτόν καὶ οὐχὶ πρὸς ὀλίγην ἀπόλαυσιν, ὁ δὲ τοιοῦτος ἔρως γίνεται μετὰ ψυφισπονήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Παιδείας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιμορφώσεως τῶν διδασκόντων.

Ἐνταῦθα ἐκφράζεται τὸ πρᾶγμα καὶ μετὰ τῆς λεπτοῦς χάριτος καὶ εἰρωνείας, ἣν συνήθως μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ,

ἄπ' ἐκείνου ἔρχομαι. Παράδοξόν τι ὅμως θέλω εἰς σέ νά εἶπω· δηλ. ἂν καί ἐκεῖνος ἦτο παρών, οὔτε προσεῖχον τὸν νοῦν εἰς αὐτὸν καὶ συχὰ τὸν ἐλγισμόνουν.

Ἐταῖρος. Καὶ τί τόσον μέγα πράγμα θὰ εἶχε συμβῆ ὡς πρὸς σέ καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνον (ὥστε νά μὴ προσέχης εἰς αὐτόν); διότι δὲν συνήντησας ἀναμφιβόλως ἄλλον τινὰ ὠραιότερον τοῦλάχιστον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει.

Σωκρ. Καὶ πολὺ δὰ ὠραιότερον συνήντησα.

Ἐταῖρος. Τί λέγεις; πολίτην Ἀθηναίων ἢ ξένον;

Σωκρ. Ξένον.

Ἐταῖρος. Ἐκ ποίας πόλεως;

Σωκρ. Ἀδδηρίτην (ἀπὸ τὰ Ἀδδηρα).

Ἐταῖρος. Καὶ τόσον ὠραίος τις ὁ ξένος σοι ἐφάνη ὅτι ἦτο ὥστε νά φανῆ εἰς σέ ὠραιότερος τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου (τοῦ Ἀλκιδιάδου);

Σωκρ. Καὶ πῶς δὲν πρόκειται, ὦ καλότυχε, τὸ σοφώτερον νά φαίνεται ὠραιότερον;

Ἐταῖρος. Ἄλλ' ἀρά γε παρουσιάζεσαι εἰς ἡμᾶς, ὦ Σώκρατες, ἀφ' οὗ συνήντησας σοφόν τινα;

Σωκρ. Σοφώτατον μάλιστα ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν σημερινῶν τοῦλάχιστον, ἐάν εἰς σέ φαίνεται ὅτι εἶναι σοφώτατος ὁ Πρωταγόρας.

Ἐταῖρος. ὦ τί λέγεις; ὁ Πρωταγόρας ἔχει ἔλθει καὶ διαμένει ἐδῶ;

Σωκρ. Τρίτην δὰ ταύτην ἡμέραν ἔχει ἔλθει (=πρὸ δύο ἡμερῶν).

Ἐταῖρος. Καὶ λοιπὸν ἔχεις ἔλθει, ἀφ' οὗ πρὸ ὀλίγου ἔχεις συναναστραφῆ μετ' ἐκείνου;

Σωκρ. (ἔχω ἔλθει.) Ἀφ' οὗ παραπολύ βεβαίως καὶ εἶπον καὶ ἤκουσα.

Ἐταῖρος. Διὰ τί λοιπὸν ^{πρὸς ἐπισημάνθη} ἀποποιήθηκες ἀπὸ τῶν ἰστίων τῶν ἑστίων (ἐστίων) τὴν συνδιάλεξιν, ἐάν δὲν σε ἐμποδίξῃ τίποτε, καθ' ἡμέρας ἐδῶ δὰ, ἀφ' οὗ σηκώσης τοῦτον ἐδῶ τὸν δοῦλον;

Σωκρ. Πολὺ μάλιστα (εὐχαρίστως θὰ διηγηθῶ) καὶ εὐγνωμοσύνην βεβαίως θὰ γνωρίζω εἰς σὰς, ἐάν με ἀκούητε.

Ἐταῖρος. Καὶ ὅμως καὶ ἡμεῖς εἰς σὲ (θὰ εὐγνωμονῶμεν), ἐὰν λέγγῃς.
Σωκρ. Διπλῆ τότε θὰ ἦτο ἡ εὐγνωμοσύνη. Ἄλλὰ λοιπὸν
ἀκούετε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

[Ὁ νεαρὸς Ἴπποκράτης πολὺ πρῶτ' μεταβάς πρὸς τὸν Σωκράτη τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ὡς μαθητὴν πρὸς τὸν Πρωταγόραν καὶ ὁ Σωκράτης πρόθυμος εἰς τοῦτο τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὴν αὐλήν του, ὅπου συνομιλοῦσιν, ἕως ἔτου φωτίσῃ]. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν παρελθούσαν νύκτα, ἐν ᾗ ἀκόμη ἦτο βαθὺς ὄρθρος (πολὺ σκότος), Ἴπποκράτης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Φάσωνος, τὴν αὐλόθυραν τῆς οἰκίας μου διὰ τῆς ῥάβδου πολὺ δυνατὰ ἔκρουε καί, ἄφου εἰς αὐτὸν ἦνοιξε κάποιος, εὐθὺς εἰσῆρχετο ἐντὸς σπεύδων καὶ διὰ τῆς φωνῆς μεγαλοφώνως λέγων· «ὦ Σώκρατες», εἶπεν, «εἰσαι ἔξυπνος ἢ κοιμάσαι;». Καὶ ἐγὼ γνωρίσας τὴν φωνὴν αὐτοῦ εἶπον· «Ὁ Ἴπποκράτης εἶνα; αὐτὸς μὴπως ἀναγγέλλεις νεώτερόν τι (=κακόν τι);». «Οὐδὲν βεβαίως τοιοῦτον», εἶπεν αὐτός, «παρὰ μόνον ἀγαθὰ βεβαίως ἀναγγέλλω». «Καλῶς δύνασαι νὰ τὰ λέγγῃς», εἶπον ἐγώ. «Τί δὲ συμβαίνει καὶ τίνας ἕνεκα εἰς τοιαύτην ὥραν ἦλθες;». «Ἐχει ἔλθει ὁ Πρωταγόρας», εἶπε σταθεῖς πλησίον μου. «Προχθὲς ἦλθεν», εἶπον ἐγώ. «Σὺ δὲ πρὸ ὀλίγου τὸ ἔχεις πληροφορηθῆ;». «Ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς χθὲς τὴν ἑσπέραν βεβαίως», εἶπε. Καὶ συγχρόνως ψηλαφήσας ἐν τῷ σκότει τὴν εὐτελεῆ κλίνην μου ἐκάθισε πλησίον τῶν ποδῶν μου καὶ εἶπε· «Τὴν ἑσπέραν δὲ τὸ ἔμαθον πολὺ ἀργὰ φθάσας ἐκ τῆς Οἰνότης (πόλεως ἐν ὄρεισις Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). Διότι ὁ δοῦλός μου ὁ Σάτυρος ἐδραπέτευσε καὶ ἐν ᾗ βεβαίως ἔμελλον νὰ σοὶ λέγω, ὅτι θὰ τὸν καταδιώξω, ἕνεκα ἄλλου τινὸς ζητήματος τὸ ἐλησμονήσῃς· ὅτε δ' ἐπανήλθον καὶ εἶχόμεν δειπνήσει καὶ ἐμέλλομεν ν' ἀναπαυώμεθα, τότε ὁ ἀδελφός μου λέγει εἰς ἐμέ, ὅτι ἔχει ἔλθει ὁ Πρωταγόρας. Καὶ ἀκόμη μὲν καὶ τότε εὐθὺς ἐπεχειρήσῃς νὰ ἔρχωμαι πρὸς σέ, ἔπειτα ὁμοιωσάμενος ἀπὸ τοῦ μαθητοῦ ἔειπε εἶχε προχωρήσει ἡ νύξ (ἦτο πολλὴ νύξ)· ἀφου δ' ὅμως ταχύτατα ἐκ τοῦ κόπου με ἠλευθέρωσεν ὁ ὕπνος, εὐθὺς σηκωθείς τότε πρὸς τὰ ἐδῶ ἐπορευόμην. Καὶ ἐγὼ γνωρίζων τὴν προθυμίαν καὶ τὴν σφοδρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν εἶπον· «Τί λοιπὸν σὲ ἐνδιαφέρει τοῦτο;

μήπως σε ἀδικεῖ εἰς τι ὁ Πρωταγόρας;». Καὶ ἐκεῖνος γελᾶσας εἶπε· «Ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ὦ Σώκρατες, μὲ ἀδικεῖ, διότι μόνος αὐτὸς βεβαίως εἶναι σοφός, ἐμὲ δὲ δὲν κάμνει σοφόν». «Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὸν Δία», εἶπον ἐγώ, «ἐὰν εἰς αὐτὸν δίδῃς χρήματα καὶ δι' αὐτῶν πείθῃς ἐκεῖνον, θὰ κάμῃ καὶ σὲ σοφόν». «Εἴθε», εἶπεν αὐτός, «ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, εἰς τοῦτο (εἰς τὰ χρήματα) νὰ συνίστατο τὸ πρᾶγμα (νὰ γίνω σοφός): διότι τότε οὔτε ἐκ τῶν ἰδικῶν μου χρημάτων οὔτε ἐκ τῶν χρημάτων τῶν φίλων ἤθελον ἀφήσει οὐδέν· ἀλλὰ δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ τώρα ἔχω ἔλθει πρὸς σέ, ἵνα χάριν ἐμοῦ συνδιαλεχθῆς μὲ αὐτόν· διότι ἐγώ ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ νεώτερος τοῦ δέοντος (ἐντροπαλὸς ἄρα) εἶμαι, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔχω ἴδει τὸν Πρωταγόραν οὐδ' ἔχω ἀκούσει οὐδαμῶς αὐτόν· διότι παιδίον ἤμην ἀκόμη, ὅτε κατὰ πρώτην φοράν ἐλθὼν ἔμεινεν ἐδῶ. Ἀλλὰ βεβαίως, ὦ Σώκρατες, ὅλοι ἐπαινουσι τὸν ἄνδρα καὶ λέγουσιν ὅτι εἶναι σοφώτατος· ἀλλὰ διὰ τί δὲν βαδίζομεν πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ προφθάσωμεν αὐτόν ἐντὸς τῆς διαμονῆς αὐτοῦ; διαμένει δέ, καθὼς ἐγώ ἤκουσα, πλησίον (= ἐν τῇ οἰκίᾳ) τοῦ Καλλίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἴπποκράτους· ἀλλ' ἄς ὑπάγωμεν». Καὶ ἐγώ εἶπον· «Ἄς μὴ ὑπάγωμεν ἀκόμη βεβαίως πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὦ καλέ, διότι εἶναι πρωΐ, ἀλλὰ σηκωθέντες ἄς ἐξέλθωμεν, ἐδῶ εἰς τὴν αὐλὴν καὶ περιπατοῦντες ἐν αὐτῇ ἄς χρονοτριβήσωμεν ἕως ὅτου ἤθελε φωτίσει· ἔπειτα ἄς ὑπάγωμεν. Διότι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ Πρωταγόρας ἐντὸς τῆς οἰκίας διαμένει, ὥστε, ἔχε θάρρος, θὰ εὔρωμεν αὐτόν, ὅπως εἶναι τὸ πιθανόν, ἐντός».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

[Συζητεῖται πρὸς ποῖον σκοπὸν ὁ Ἴπποκράτης ἐπιθυμεῖ νὰ μαθητεύσῃ παρὰ τῇ Πρωταγόρᾳ καὶ ὑποδεικνύει εἰς αὐτόν ὁ Σωκράτης ὅτι ἴσως τοῦτο θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν]. Μετὰ ταῦτα σηκωθέντες καὶ εἰς τὴν αὐλὴν ἐξεληθόντες περιηρχόμεθα. Καὶ ἐγὼ δοκιμάζων τὴν ῥωμαλέαν ἀπόφασιν τοῦ Ἴπποκράτους διαρκῶς ἐξηλάττω αὐτὸν καὶ τοῦτο ἐκπαιδευτικῶς
«Εἰπέ μοι», εἶπον ἐγώ, «ὦ Ἴπποκράτες, ἐπιχειρεῖς τώρα νὰ μεταβαίνῃς πρὸς τὸν Πρωταγόραν, διὰ νὰ πληρώνης χρήματα εἰς ἐκεῖνον ὡς ἀμοιβὴν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι μεταβαίνεις πρὸς τίνα ἄνθρωπον καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνῃς τίς (= τί θὰ γί

νης) ; καθὼς ἀκριβῶς, ἐὰν εἶχες κατὰ νοῦν μεταβάς πρὸς τὸν ὁμῶ-
 νυμόν σου Ἱπποκράτη τὸν ἐκ τῆς Κῶ, τὸν ἐκ τῶν ἰατρῶν τῶν ἀπο-
 γόνων τοῦ Ἀσκληπιοῦ, νὰ πληρώνης χρήματα χάριν τοῦ ἑαυτοῦ
 σου ὡς ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον, ἐὰν τις τότε ἤθελέ σε ἐρωτήσῃ· «Εἶπέ
 μοι, ὦ Ἱππόκρατες, μέλλεις νὰ πληρώνης χρήματα εἰς τὸν Ἱππο-
 κράτην ὡς ἀμοιβὴν, μετὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι τίς (= τί ἐπάγγελμα ἔχει);»,
 τί ἤθελες ἀποκριθῆ ;». «Ἦθελον εἶπει», εἶπεν αὐτός (ὁ Ἱπποκρά-
 τής), «ὅτι θὰ ἐπλήρωνον χρήματα εἰς αὐτὸν μετὴν ἰδέαν ὅτι εἶ-
 ναι ἰατρός». «Διὰ νὰ γίνῃς τί ;». «Μετὴν ἰδέαν νὰ γίνω ἰατρός»,
 εἶπεν (ὁ Ἱπποκράτης). «Ἐὰν δ' εἶχες κατὰ νοῦν, μεταβάς πρὸς τὸν
 Πολύευκτον τὸν Ἀργεῖον ἢ πρὸς τὸν Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον, νὰ
 πληρώνης ἀμοιβὴν διὰ τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἐκεῖνους, ἐὰν τότε ἤθελέ
 τίς σε ἐρωτήσῃ· «Ἐχεις εἰς τὸν νοῦν σου νὰ πληρώνης τοῦτο τὸ
 χρῆμα καὶ εἰς τὸν Πολύκλειτον καὶ εἰς τὸν Φειδίαν μετὴν ἰδέαν
 ὅτι εἶναι τίς (τί ;), τί ἤθελες ἀποκριθῆ ;». «Ἦθελον εἶπει ὅτι θὰ
 πληρώνω εἰς αὐτοὺς ἀμοιβὴν μετὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀγαλματο-
 ποιοί». «Θὰ πληρώνης δὲ μετὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνῃς τί ;». «Εἶναι φα-
 νερόν ὅτι θὰ πληρώνω μετὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνω ἀγαλματοποιός».
 «Πολὺ καλὰ», εἶπον ἐγώ. «Πρὸς δὲ τὸν Πρωταγόραν λοιπὸν τώρα
 μεταβάντες καὶ ἐγὼ καὶ σὺ θὰ εἴμεθα ἑτοιμοὶ νὰ πληρώνωμεν εἰς
 ἐκεῖνον χρήματα ὡς ἀμοιβὴν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξαρκῶσι τὰ ἰδικά
 μας χρήματα καὶ μετὰ ταῦτα πείθωμεν αὐτόν, πληρώνοντες ταῦτα,
 εἰ δὲ μή, καὶ τὰ χρήματα τῶν φίλων προσέτι ἐξοδεύοντες. Ἐὰν
 λοιπὸν ἤθελέ τις ἐρωτήσῃ ἡμᾶς τόσον πολὺ σπουδαίως φροντίζον-
 τας δι' αὐτά· «Εἶπετέ μοι, ὦ Σώκρατες καὶ Ἱππόκρατες, ἔχετε εἰς
 τὸν νοῦν σας νὰ πληρώνητε χρήματα εἰς τὸν Πρωταγόραν μετὴν
 ἰδέαν ὅτι εἶναι τί ;», τί ἠθέλωμεν ἀποκριθῆ εἰς αὐτόν ; τί ἄλλο βε-
 θαίως ὄνομα ἀκούομεν λεγόμενον περὶ τοῦ Πρωταγόρου, καθὼς
 ἀκριβῶς ἀκούομεν περὶ τοῦ Φειδίου λεγόμενον τὸ ὄνομα (Φειδίαν)
 ἀγαλματοποιὸν καὶ περὶ Ὀμήρου τὸ ὄνομα (Ὀμηρον) ποιητὴν ; τί
 τοιοῦτον περὶ τοῦ Πρωταγόρου ἀκούομεν λεγόμενον ὄνομα ;». Ὁ Σώκ-
 ρατος βεβαίωτατα τὸν ἄνδρα, ὦ Σώκρατες, μετὸ ὄνομα ὅτι εἶναι
 σοφιστής», εἶπεν (ὁ Ἱπποκρ.). «Μεταβαίνομεν λοιπὸν διὰ νὰ πλη-
 ρώνωμεν χρήματα εἰς αὐτόν μετὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι σοφιστής ;».
 «Μάλιστα». «Ἐὰν λοιπὸν καὶ τὸ ἐξῆς προσέτι ἤθελέ τίς σε ἐρωτή-

σει. «Καὶ σὺ λοιπὸν πορεύεσαι πρὸς τὸν Πρωταγόραν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνῃς τί : (τί ἤθελες ἀποκριθῆ;)». Καὶ ἐκεῖνος κοκκινίσας εἶπε —διότι πλέον ἐγλυκοχάραξε κάπως ἢ ἡμέρα, ὥστε νὰ γίνῃ αὐτὸς καταφανῆς ὅτι ἐκοκκίνισεν.— «Ἐὰν τοῦλάχιστον ὑμοιάζῃ κατὰ τι τὸ πρᾶγμα πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, εἶναι φανερόν ὅτι πορεύομαι (πρὸς τὸν Πρωταγόραν) διὰ νὰ γίνω σοφιστής». «Καὶ σὺ», εἶπον ἐγὼ (ὁ Σωκρ.), «ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν, δὲν θὰ ἐντρέπεσο παρουσιάζων τὸν ἑαυτὸν σου ὡς σοφιστὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας :». «Ναὶ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἐντρέπομαι, ἐὰν δὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ λέγω ὅσα ἔχω κατὰ νοῦν». «Ἄλλ' ὦ Ἰππόκρατες, μήπως τυχὸν νομίζεις ὅτι ἢ ἐκ μέρους τοῦ Πρωταγόρου μάθησίς σου δὲν θὰ εἶναι τοιαύτη (ἵνα δηλ. γίνῃς σοφιστής), ἀλλὰ τοιαύτη, ὅποια ἀκριθῶς ἔγινεν εἰς σὲ ἢ μάθησις ἐκ μέρους τοῦ γραμματοδιδασκάλου (= τοῦ διδασκάλου τῆς ἀρχικῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς) καὶ τοῦ διδασκάλου τῆς κιθάρας καὶ τοῦ γυμναστοῦ : διότι ἐκάστην ἐκ τούτων σὺ ἔμαθες, οὐχὶ ἵνα τὴν ἐξασκῆς ὡς τέχνην, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνῃς εἰδικὸς τεχνίτης (=ἐπαγγελματίας), ἀλλὰ χάριν ἐλευθερίου ἐκπαιδεύσεως, καθὼς ἀριόζει νὰ μανθάνῃ ὁ ἰδιώτης (=ὁ μὴ δημοσίως ἀσκῶν τέχνην τινὰ) καὶ ὁ ἐλεύθερος πολίτης(=ὁ ἐγκυκλοπαιδικῶς μορφωνόμενος)». «Πολὺ μάλιστα μοὶ φαίνεται, εἶπεν ὁ (Ἰπποκρ.), «ὅτι τοιαύτη (ἐγκυκλοπαιδική) μᾶλλον εἶναι ἢ ἐκ μέρους τοῦ Πρωταγόρου μάθησις».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4.

[Διὰ τῆς συζητήσεως ὁ Σωκράτης δεικνύει ὅτι οὔτε ἡ ῥητορικὴ, οὔτε οἱ σοφισταὶ παρέχουσιν ἀνωτέραν μόρφωσιν, ἀλλ' ἢ γνώσις· ἐν ᾗ ὁ σοφιστὴς οὐδὲν γινώσκει]. «Γνωρίζεις λοιπὸν τί μέλλεις τόρα νὰ πράττῃς ἢ σὲ διαφεύγει :», εἶπον ἐγὼ. «Ὡς πρὸς τί (εἶπεν ὁ Ἰπποκρ.):». «Ὡς πρὸς τὸ ὅτι σκοπεύεις νὰ παραδώσῃς τὴν ψυχὴν σου, ἵνα τὴν μορφώσῃ, εἰς ἄνδρα, καθὼς λέγεις, σοφιστὴν. Τί δ' ἄρα γε εἶναι ὁ σοφιστής, διὰ παρεξενευσμένην ἐὰν τὸ γνωρίζῃς. Καὶ ὅμως, ἐὰν τοῦτο ἀγνοῆς, δὲν γνωρίζεις καὶ εἰς ποῦν σκοπεύεις εἰς τὸν ἄνδρα δώσῃς τὴν ψυχὴν σου, οὔτε ἐὰν εἰς καλόν, οὔτε ἐὰν εἰς κακὸν πρᾶγμα (=εἰς καλὸν ἢ κακὸν ἄνδρα)». «Νομίζω δὰ ὅτι γνωρίζω», εἶπεν ὁ Ἰπποκρ.). «Λέγε λοιπὸν, τί νομίζεις ὅτι εἶναι ὁ σοφιστής:». «Ἐγὼ τοῦλάχιστον», εἶπεν αὐτός, «νομίζω ὅτι, καθὼς ἀκριθῶς τὸ

ὄνομα φανερώσει, οὗτος εἶναι ὁ γνώστης τῶν σοφῶν πραγμάτων». «Λοιπὸν, εἶπον ἐγὼ, «τοῦτο μὲν δύναται νὰ λέγη τις καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι δηλ. οὗτοι εἶναι οἱ γινώσται τῶν σοφῶν· ἀλλ' ἂν τις ἤθελεν ἐρωτήσῃ ἡμᾶς, εἰς τί ἐκ τῶν σοφῶν εἶναι γινώσται οἱ ζωγράφοι, ἠθέλομεν ἴσως εἶπει εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι γινώσται τῶν σχετικῶν, πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τὰ ἄλλα τοιοῦτοτρόπως ἠθέλομεν εἶπει. Ἐάν δέ τις ἤθελεν ἐρωτήσῃ τὸ ἐξῆς, ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν ὡς πρὸς τί πράγμα σοφῶν εἶναι γινώστης: τί θ' ἀπεκρινόμεθα εἰς αὐτόν: ποίας ἐργασίας εἶναι γινώστης;». «Τί ἄλλο ἠθέλομεν εἶπει ὅτι εἶναι αὐτός, ὃ Σώκρατες, παρὰ ὅτι εἶναι γινώστης τοῦ νὰ κάμῃ τινὰ ἱκανὸν περὶ τὸ λέγειν;». «Ἴσως», εἶπον ἐγὼ, «ἀληθῆ ἠθέλομεν λέγει, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ βεβαίως ἐπαρκῶς ἀληθῆ: διότι ἢ ἀπόκρισις ἡμῶν ἴσως ἔχει ἀνάγκη τῆς ἐρωτήσεως, ὡς πρὸς τί ὁ σοφιστὴς κάμνει τινὰ ἱκανὸν νὰ λέγῃ· καθὼς ἀκριβῶς δηλ. ὁ διδάσκαλος τῆς κιθάρας καθιστᾷ ἀναμφιδόλως τινὰ ἱκανὸν νὰ λέγῃ περὶ ἐκείνου τοῦ πράγματος, εἰς τὸ ὅποιον βεβαίως τὸν κάμνει καὶ γινώστην· ἀρὰ γε οὕτω βεβαίως ἔχει;». «Ναί». «Πολὺ καλὰ· ἀλλ' ὁ σοφιστὴς λοιπὸν ὡς πρὸς τί πράγμα κάμνει τινὰ ἱκανὸν νὰ λέγῃ: ἢ εἶναι φανερόν ὅτι τὸν κάμνει ἱκανὸν νὰ λέγῃ περὶ ἐκείνου, τὸ ὅποιον βεβαίως καὶ γνωρίζει;». «Λογικὸν βεβαίως εἶναι τοῦτο». «Τί λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο, ὡς πρὸς τὸ ὅποιον καὶ ὁ ἴδιος ὁ σοφιστὴς εἶναι γινώστης καὶ τὸν μαθητὴν κάμνει τοιοῦτον;». «Μὰ τὸν Δία», εἶπεν (ὁ Ἴπποκρ.), δὲν δύναμαι πλέον ν' ἀποκρίνωμαι περὶ αὐτοῦ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

[Ὁ Ἴπποκράτης δὲν πρέπει ἀπερισκέπτως νὰ παραδώσῃ πρὸς διδασκαλίαν τὴν ψυχὴν του εἰς ἄγνωστον ξένον, διότι ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς διδασκαλίας ἐξαρτᾶται ἢ εὐτυχία ἢ ἢ δυστυχία του. οἱ δὲ σοφισταὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἐμπόρους τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ ἐμπορεύματά των καὶ ἀδιαφοροῦντας ἂν ταῦτα εἶναι ὠφέλιμα ἢ βλαβερά· ὅθεν πρέπει νὰ προσέξωσι πρὸς τὴν ἀφροσύνην καὶ τὸν ἄπειρο νόστον τοῦ ἰσχυροῦ Εκπαιδευτικῆς]. Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο. «Τί λοιπὸν: γνωρίζεις εἰς ποῖόν τινα κίνδυνον πηγαίνεις νὰ ὑποβάλῃς τὴν ψυχὴν σου: ἢ ἂν μὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιτρέψῃς πρὸς θεραπείαν τὸ σῶμά σου εἰς τινα, διατρέχων τὸν κίνδυνον

νά γίνῃ αὐτὸ καλὸν ἢ κακὸν (ὕγιες ἢ νοσηρὸν), πολὺ προσεκτικῶς ἠθέλες ἐξετάσει, εἴτε ἐὰν πρέπη νὰ τὸ παραδώσῃς εἰς τινὰ εἴτε καὶ οὐχί, καὶ θὰ προσεχάλεις εἰς συμβουλὴν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς, ἐξετάζων τὸ ζήτημα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας δι' ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον νομίζεις ἀνώτερον τοῦ σώματος, δηλ. τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται πάντα τὰ ἰδικά σου νὰ εὐτυχῶσιν ἢ νὰ δυστυχῶσιν, ἐὰν αὐτὸ γίνῃ καλὸν ἢ κακὸν (ἢ ψυχὴ), περὶ τούτου λοιπὸν οὔτε τὸν πατέρα σου οὔτε τὸν ἀδελφόν σου συνεβουλεύθης οὔτε οὐδένα ἐξ ἡμῶν τῶν φίλων σου, εἴτε ἐὰν πρέπη εἴτε ἐὰν δὲν πρέπη νὰ παραδώσῃς εἰς τὸν ἐλθόντα τούτον ξένον τὴν ψυχὴν σου, ἀλλ' ἀφοῦ ἤκουσας τὴν ἀφιξίν του, τὴν χθεσινὴν ἐσπέραν καθὼς λέγεις, λίαν πρῶτ' ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ περὶ μὲν τοῦ ζητήματος τούτου οὐδένα λόγον κάμνεις οὐδὲ συμβουλὴν ζητεῖς, ἐὰν δηλ. πρέπη νὰ παραδίδῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς αὐτὸν ἢ ἐὰν δὲν πρέπη, εἶσαι ὅμως ἔτοιμος νὰ ἐξοδεύῃς καὶ τὰ ἰδικά σου χρήματα καὶ τὰ τῶν φίλων, ὥσ' ἂν εἶχες πλέον ἀποφασίσαι, ὅτι ἐξάπαντος πρέπει νὰ μαθητεύῃς πλησίον τοῦ Πρωταγόρου, τὸν ὅποιον οὔτε γνωρίζεις, καθὼς λέγεις, οὔτε οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔχεις συνομιλήσει μὲ αὐτόν, ὀνομάζεις δ' αὐτὸν σοφιστὴν, ἀποδεικνύεσαι δ' ὅτι ἀγνοεῖς, τί ἄρά γε εἶναι ὁ σοφιστής, εἰς τὸν ὅποιον σκοπεύεις νὰ παραδίδῃς τὸν ἑαυτὸν σου». Καὶ ἐκεῖνος ἀκούσας εἶπε· «Φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ἐξ ὅσων σὺ λέγεις, ὅτι ἀγνοῶ τούτο». «Ἄρά γε λοιπὸν, ὦ Ἰππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει νὰ εἶναι μεγαλέμπορος τις ἢ μεταπωλητὴς τῶν ἐμπορευμάτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τρέφεται ἡ ψυχὴ;». «Φαίνεται βεβαίως εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον, τοιοῦτος περίπου μὲ τί δὲ τρέφεται ἡ ψυχὴ, ὦ Σώκρατες;». «Μὲ μαθήματα ἀναμφιβόλως τρέφεται», εἶπον ἐγώ. «Καὶ πρόσεχε δά, ὦ φίλε, μήπως ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ὅσα πωλεῖ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς, καθὼς ἀκριβῶς πράττουσιν οἱ πωλοῦντες τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν διατροφήν τοῦ σώματος, δηλ. καὶ ὁ μεγαλέμπορος καὶ ὁ μεταπωλητής. Διότι καὶ οὗτοι ἴσως ἐξ ὅσων ἐμπορευμάτων φέρουσι τὸν πλοῦτον, οἱ ἀπὸ τῶν ἀπλοῦντων ἀναδεστικῶν ἢ κακῶν διὰ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσιν ὅμως πάντα, ὅταν πωλῶσιν αὐτά, οὔτε οἱ ἀγοράζοντες παρ' αὐτῶν (γνωρίζουσιν), ἐκτὸς ἐὰν τις τύχῃ νὰ εἶναι γυμναστικὸς ἢ ἰατρός. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ οἱ ἀνά τὰς πόλεις περιφέροντες τὰ μαθήματα (τάς γνώσεις) καὶ πωλοῦντες

καὶ ἐμπορευόμενοι ὡς μικροπωλητὰ αὐτὰ εἰς τὸν ἐκάστοτε ἐπιθυ-
μούντα ἐπαινοῦσιν ὅλα, ὅσα πωλοῦσιν, ἴσως δ' ὁμοῦ καὶ ἐκ τούτων
μερικοί, ὡ ἄριστε, δυνατόν εἶναι ν' ἀγνοῶσι· τί ἐξ ὧν πωλοῦσιν
εἶναι ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ψυχὴν· ἐπ' ἴσης δὲ
καὶ οἱ ἀγοράζοντες παρ' αὐτῶν ἀγνοοῦσιν, ἐκτὸς ἐάν τις πάλιν τύχη
νὰ εἶναι ἰατρὸς ὡς πρὸς τὴν ψυχὴν. Ἐάν μὲν λοιπὸν σὺ τυγχάνῃς
νὰ εἶσαι γνώστης τί ἐκ τούτων εἶναι ὠφέλιμον καὶ τί βλαβερὸν, εἴ-
ναι ἀσφαλές εἰς σέ ν' ἀγοράζῃς μαθήματα καὶ παρὰ τοῦ Πρωτα-
γόρου καὶ παρ' ἄλλου οἰουδήποτε· εἰ δὲ μή, πρόσσεχε, ὡ καλότυχε,
μήπως παίζεις κύδους (=ριψοκινδυνεῖς νὰ κερδίσῃς ἢ νὰ χάσῃς)
διὰ τὰ ἀγαπητότατά σου (τὴν ψυχὴν σου) καὶ ἐκθέτεις αὐτὰ εἰς κίν-
δυνον. Καὶ πράγματι καὶ πολὺ βεβαίως μεγαλύτερος κίνδυνος ὑπάρ-
χει ἐν τῇ ἀγοράσει τῶν μαθημάτων παρὰ ἐν τῇ τῶν τροφίμων.
Διότι τρόφιμα μὲν καὶ ποτὰ ἀφοῦ ἀγοράσῃ τις παρὰ τοῦ μεταπω-
λητοῦ καὶ τοῦ ἐμπόρου εἶναι δυνατόν ἐντὸς ἄλλων ἀγγελίων νὰ τὰ
μεταφέρῃ καὶ πρὶν νὰ δεχθῇ αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πῶν ἢ φαγῶν
αὐτὰ, ἀφοῦ τὰ καταθέσῃ εἰς τὸν οἶκόν σου, εἶναι δυνατόν νὰ συμ-
βουλεύθῃ, ἀφοῦ προσκαλέσῃ τὸν γνώστην, καὶ τί πρέπει νὰ τρώγῃ
ἢ νὰ πίνῃ καὶ τί δὲν πρέπει καὶ πόσον καὶ πότε· ὥστε ἐν τῇ ἀγο-
ράσει αὐτῶν δὲν εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος. Τὰ μαθήματα ὁμοῦ δὲν
εἶναι δυνατόν ἐντὸς ἄλλου ἀγγείου νὰ μετακομίσῃ τις, ἀλλ' εἶναι
ἀνάγκη, ἀφοῦ πληρώσῃ τὴν ἀξίαν των, λαθῶν τὸ μάθημα ἐντὸς
αὐτῆς τῆς ψυχῆς του καὶ μαθῶν αὐτό, ν' ἀναχωρῇ ἢ βεβλαμμένος
ἢ ὠφελημένος. Ταῦτα λοιπὸν ἄς ἐξετάζωμεν καὶ μαζὶ μὲ τοὺς με-
γαλύτερους ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἡλικίαν· διότι ἡμεῖς εἴμεθα ἀκόμη νέοι,
ὥστε τόσον μέγα πρᾶγμα νὰ διακρίνωμεν. Τώρα ὁμοῦ, καθὼς δὲ
ἐξεκινήσαμεν, ἄς ὑπάγωμεν καὶ ἄς ἀκούσωμεν τὸν ἄνδρα, ἔπειτα
ἀφοῦ ἀκούσωμεν αὐτόν, ἄς τὸ ἀνακοινώσωμεν καὶ εἰς ἄλλους· διότι
δὲν εἶναι καὶ μόνος ὁ Πρωταγόρας ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἴππίας ὁ
Ἡλείος νομίζω δ' ὅτι εἶναι ἐκεῖ καὶ ὁ Ἡρόδικος ὁ Κεῖος καὶ ἄλ-
λοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς

(Σωκράτης καὶ Ἴπποκράτης μεταβάντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλ-
λίου συναντῶσι τὸν Πρωταγόραν ἐπιδεικτικῶς ὁμιλοῦντα). Ἀφοῦ
Πλάτωνος Πρωταγόρας

ἐφάνη καλὸν εἰς ἡμᾶς ταῦτα νὰ πράττωμεν, ἐπορευόμεθα. Ὅτε δ' ἐφθάσαμεν εἰς τὴν αὐλόθυραν, σταματήσαντες ὠμιλοῦμεν περὶ τινος ζητήματος, τὸ ὁποῖον κατὰ τύχην συνέπεσεν εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν πόρειάν· διὰ νὰ μὴ γίνῃ λοιπὸν ἀτελής ἡ συζήτησις, ἀλλ' ἵνα, ἀφοῦ περατώσωμεν ἐντελῶς αὐτήν, τότε εἰσερχώμεθα, σταματήσαντες ἐν τῇ αὐλόθυρᾳ συνωμιλοῦμεν, ἕως ὅτου συνεφωνήσαμεν μεταξύ μας· ὡς φαίνεται· λοιπὸν εἰς ἐμέ, ὁ θυρωρὸς, κάποιος εὐνοῦχος, μᾶς ἤκουεν ἀκριδῶς, φαίνεται δ' ὅτι ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν σοφιστῶν (τῶν παρὰ τῇ Καλλίᾳ συχναζόντων) ἤγανάν τε· ἐναντίον τῶν συχναζόντων εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀφοῦ τοῦλάχιστον ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀφοῦ ἤνοιξε καὶ εἶδεν ἡμᾶς, εἶπε· «Πωπῶ! κάποιοι σοφισταί· δὲν ὑπάρχει εὐκαιρία εἰς αὐτόν (τὸν Καλλίαν—δὲν ἀδείαζει νὰ σὰς δεχθῇ)» καὶ συγχρόνως καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὴν θύραν πολὺ προθύμως ὅσον ἠδύνατο μετὰ κρότου ἔκλεισε. Καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν αὐτήν καὶ ἐκεῖνος, ἐν ᾧ ἡ θύρα ἦτο κεκλεισμένη ἐνδοθεν, ἀποκρινόμενος εἶπεν· «Ὁ ἄνθρωποι», εἶπε, «δὲν ἔχετε ἀκούσει, ὅτι δὲν ὑπάρχει εὐκαιρία εἰς αὐτόν;». «Ἄλλ' ὦ καλέ», εἶπον ἐγώ, «οὔτε πρὸς τὸν Καλλίαν ἔχομεν ἔλθει οὔτε σοφισταί εἶμεθα· ἀλλ' ἔχε θάρρος· διότι ἤλθομεν ἔχοντες βεβαίως ἀνάγκην νὰ ἴδωμεν τὸν Πρωταγόραν· ἀνάγκειλον λοιπὸν ἡμᾶς». Μετὰ δυσκολίας λοιπὸν κάποτε ἤνοιξεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος τὴν θύραν.

Ἀφοῦ δ' εἰσῆλθομεν, εὔρομεν τὸν Πρωταγόραν περιπατοῦντα ἐν τῷ ὑπὸ στοῶν (= ὑποστέγων κιονοστοιχιῶν) περικεκλεισμένου περιστύλου τῆς αὐλῆς, κατὰ σειρὰν δὲ (ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς) συμπεριπάτου μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐνός μὲν μέρους Καλλίας ὁ υἱὸς τοῦ Ἴππονίκου (ὁ οἰκοδεσπότης) καὶ ὁ ὁμομήτριος ἀδελφὸς αὐτοῦ, δηλ. ὁ Πάραλος ὁ υἱὸς τοῦ Περικλέους, καὶ ὁ Χαρμίδης ὁ υἱὸς τοῦ Γλαύκωνος (ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τοῦ Πλάτωνος), ἀπὸ δὲ τοῦ ἄλλου μέρους ὁ ἄλλος ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Περικλέους, δηλ. ὁ Πάνθηππος, καὶ ὁ Φιλιππίδης ὁ υἱὸς τοῦ Φιλαμύλου καὶ ὁ Ἀντίμοιρος ἐκ τῆς Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἐκπαιδευτικῆς Ἐρευνῆς καὶ Θεωρίας ἐν Ἐλλάδι. Μένδης, ὁ ὁποῖος βεβαίως παρακαλῶ εὐδοκίμει ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Πρωταγόρου καὶ μανθάνει, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην αὐτοῦ, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡνὰ γίνῃ σοφιστής· ἐξ ἐκείνων δέ, οἱ ὅποιοι ἠκολούθουν ὄπισθεν ἀκούοντες καταλεπτῶς τὰ λεγόμενα, τὸ μὲν πολὺ μέρος (αὐτῶν) ἐφαίνοντο ξένοι, τοὺς ὁποίους φέρει· ἐξ

ἐκάστης τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, διὰ τῶν ὁπίων διέρχεται, καταθέλων αὐτοὺς διὰ τῶν λόγων του, καθὼς ἀκριβῶς ὁ Ὀρφεύς, ἄλλοι δὲ ἀκολουθοῦσιν αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχουσι καταγοητευθῆ ἕκ τῆς ὁμιλίας του ἦσαν ὅμως καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν ἐντοπίων (Ἀθηναῖοι) ἐν τῇ χορῇ (=τῇ ἐν τάξει: ἀκολουθίᾳ). Τοῦτον τὸν χορὸν ἐγὼ τοῦλάχιστον ἰδὼν τὰ μάλιστα εὐχαριστήτην, διότι καλῶς προσείχον, ὥστε μηδέποτε νὰ εἶναι ἐμπόδιον ἔμπροσθεν τοῦ Πρωταγόρου, ἀλλ' ὁσάκις αὐτὸς καὶ οἱ μετ' ἐκείνου ἤθελον στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω, κάπως μὲ δεξιότῃρα καὶ μὲ τάξιν ἐκείνοι: οἱ ὀπίσθεν (ἐν τῇ δευτέρᾳ σειρᾷ) ἀκούοντες διεχωρίζοντο πρὸς τὸ ἐν καὶ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος (ἵνα αὐτὸς παράσῃ μετὰ τῶν μετ' αὐτοῦ) καὶ ἐν κύκλῳ περιερχόμενοι ἐκάστοτε ἐτοπιοῦτοθοντο ἄριστα εἰς τὰ ὀπίσθεν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 7.

[Ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἐδίδασκον καὶ οἱ σοφισταὶ Ἰππίας καὶ Πρόδικος φιλοξενοῦμενοι καὶ οὗτοι τοῦ Καλλίου]. Ἐκείνον δὲ μετὰ τὸν Πρωταγόραν παρετήρησα, ὡς εἶπεν ὁ Ὀμηρος, δηλ. Ἰππίαν τὸν Ἥλειον, καθήμενον ἐν τῇ ἀπέναντι περιστύλῳ ἐπὶ θρόνου· περίεξ δ' αὐτοῦ ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων καὶ ὁ (ἰατρός) Ἐρυξίμαχος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀκουμένοιο καὶ ὁ Φαίδρος ὁ ἐκ τοῦ δήμου Μυρρινοδντος καὶ Ἄνδρων ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδροτίωνος καὶ ἐκ τῶν ξένων καὶ συμπολιταὶ αὐτοῦ (Ἥλαιοι) καὶ ἄλλοι τινές· ἐφαίνοντο δὲ ὅτι ἡρώτων περιέρχων τὸν Ἰππίαν καὶ περὶ φύσεως καὶ περὶ τῶν ἀτισσφαιρικῶν φαινομένων τινά, ἐκείνος δ' ἐπὶ θρόνου καθήμενος εἰς ἐκάστην ὁμάδα ἐξ αὐτῶν διεσαφηνίζε καὶ ἐν λεπτομερείᾳ ἀνέπτυσσε τὰ ἐρωτώμενα.

Καὶ βεβαίως καὶ τὸν Ἰάνταλον δά (=τὸν Πρόδικον) παρετήρησα. Διότι ἦτο ἐκεῖ λοιπὸν (ὡς ὑπέθεσα πρότερον) καὶ ὁ Πρόδικος ὁ ἐκ Κέας, ἦτο δὲ ἐντὸς διαματίου τινός, τὸ ὅποιον πρότερον μὲν ὡς ἀποθήκην μετεχειρίζετο ὁ Ἰππόδικος, τότε δὲ ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν μενόντων παρ' αὐτῷ ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας τὸ ἔχει κάμει κατάλυμα διὰ τοὺς ξένους. (Ὁ πρὸς τὸν Πρόδικον ἀκόμη ἦτο κατακεκλιμένος, ἐγκεκαλυμμένος ἐντὸς προβατείων δερμάτων καὶ στρωμάτων καὶ παραπολλῶν, καθὼς ἐφαίνετο· ἐκάθηντο δὲ πλησίον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πλησίον ἀνακλίντρων καὶ ὁ Πausανίας ὁ ἐκ Κεραμέων καὶ μετὰ τοῦ Πausανίου νέος τις ἀκόμη ἐφηβος,» καθὼς τοῦλάχιστον ἐγὼ νομίζω, καὶ καλῶς καὶ ἀγαθῶς κατὰ τὴν

φυσικὴν διάπλασιν, κατὰ δὲ τὴν μορφήν βεβαίως πολὺ ὄρατος. Ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα ὅτι ὄνομα εἰς αὐτὸν εἶναι Ἀγάθων καὶ δὲν θὰ παρεξενευσθῆν ἂν τυγχάνη νὰ εἶναι ἐρώμενος τοῦ Παισαίου. Οὗτος ὁ ἐφηβὸς ἦτο παρῶν καὶ οἱ δύο Ἀδείμαντοι, δηλ. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κήπιδος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι μερικοὶ ἐφαίνοντο· περὶ τίνων δὲ πραγμάτων συνδιελέγοντο, δὲν ἤδυναμίην ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ ἐννοήσω ἐξῶθεν, ἂν καὶ ἤμην πρόθυμος ν' ἀκούω τὸν Πρόδικον· διότι πάνσοφος μοι φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ ἀνὴρ καὶ θεός· ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς του (= τὴν βροντώδη φωνὴν του) βεῦσμά τι (σκοτεινὴ βολή) γινόμενον ἐντὸς τοῦ δωματίου ἔκαμνε δυσδιάκριτα τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν πρὸ ὀλίγου εἶχομεν εἰσέλθει, κατόπιν δ' ἡμῶν εἰσῆλθον καὶ ὁ Ἀλικιτιάδης ὁ ὄρατος, καθὼς σὺ λέγεις καὶ ἐγὼ πείθομαι, καὶ ὁ Κριτίας ὁ υἱὸς τοῦ Καλλιστοχору.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 8.

[Ὁ Σωκράτης συνιστῶν τῷ Πρωταγόρᾳ τὸν Ἴπποκράτην ὡς θέλοντα νὰ μαθητεύσῃ παρ' αὐτῷ καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν ἂν εἶναι κατάλληλος πρὸς τοῦτο τὸν πείθει νὰ δώσῃ τὴν στομφώδη ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλίου σοφιστῶν καὶ λοιπῶν]. Ἡμεῖς λοιπὸν καθὼς εἰσῆλθομεν, ἀφ' οὗ ἀκόμη ἐπὶ ὀλίγον τινὰ χρόνον ἐχρονοτριβήσαμεν καὶ ταῦτα (τὰ ἀνωτέρω) ἀκριβῶς παρατηρήσαμεν, ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν καὶ ἐγὼ εἶπον· «Ὁ Πρωταγόρα, πρὸς σὲ ἰδοὺ ἦλθομεν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Ἴπποκράτης οὗτος». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο», εἶπε, «ἦλθετε πρὸς ἐμὲ θέλοντες νὰ συνδιαλεχθῆτε μόναι μετὰ μόνου ἢ καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἄλλων;» «Ἐἰς ἡμᾶς μὲν», εἶπον ἐγὼ, «οὐδόλως ἐνδιαφέρει τοῦτο· σὺ δὲμοι, ἀφ' οὗ ἀκούσης, τίνας ἔνεκα ἦλθομεν, ὁ ἴδιος ἐξέτασον τὸ πρᾶγμα». «Τί λοιπὸν εἶναι βεβαίως ἐκεῖνο», εἶπεν, «ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἔχετε ἔλθει;». «Ὁ Ἴπποκράτης οὗτος ἐδῶ (εἶπον ἐγὼ) εἶναι μὲν ἐκ τῶν ἐντοπίων, υἱὸς τοῦ Ἀπολλοδώρου, ἐξ οἰκογενείας ἡμετέρας, ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἡμετέρου· ἔκτα δὲ κατὰ τὴν ἰδιοφυίαν φαίνεται ὅτι εἶναι ἴσος (ἐφάμιλλος) πρὸς τοὺς σ' νομηλίεους του. Μοι φαίνεται δ' ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ λόγιος (= λόγου ἀξίος εἰς γνώσεις) ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ νομίζει ὅτι ἦθελε συμβῆθαι εἰς αὐτὸν κατ' ἐξοχήν, ἂν ἦθελε μαθητεύσει εἰς σέ·

ταῦτα λοιπὸν σύ πλέον ἐξέταξε, ποίον ἐκ τῶν δύο, μόνος νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ συνδιαλέγηται περὶ αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μόνους ἢ ἐνώπιον ἄλλων». «Ὁρθῶς προνοεῖς, ὦ Σώκρατες», εἶπε (ὁ Πρωταγόρας), δι' ἐμέ. Διότι διὰ ξένον ἄνδρα καὶ ἐρχόμενον εἰς πόλεις μεγάλας καὶ ἐν αὐταῖς πείθοντα τοὺς ἀρίστους ἐκ τῶν νέων, ἀφοῦ ἀφίνοισι τὰς μετὰ τῶν ἄλλων συναναστροφάς, δηλ. τὰς μετὰ οἰκιακῶν καὶ ξένων καὶ γεροντοτέρων καὶ νεωτέρων, νὰ μαθητεύωσι πλησίον αὐτοῦ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ γίνωσι καλύτεροι (οἱ νέοι) ἕνεκα τῆς μαθητείας πλησίον αὐτοῦ, πρέπει λοιπὸν σύ (ὦ Σώκρατες) νὰ λαμβάνῃς πρόνοιαν διὰ τὸν πράττοντα ταῦτα (βηλ. δι' ἐμέ τὸν ἐρχόμενον καὶ πείθοντα κλ.). διότι οὐχὶ μικροὶ ὡς πρὸς αὐτὰ καὶ φθόνοι συμβαίνουνσι καὶ ἄλλαι ἔχθραι καὶ ἐπιβουλαί. Ἐγὼ δὲ ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ μὲν σοφιστικὴ τέχνη εἶναι παλαιά, ἀλλ' οἱ μεταχειριζόμενοι αὐτὴν ἐκ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὴν ὀχληρὰν (βαρεῖαν) αὐτῆς ὀνομασίαν, μετεχειρίζοντο ὡς πρόσχημα καὶ ὡς προκαλύμμα αὐτῆς ἄλλοι μὲν τὴν ποίησιν, καθὼς λ. χ. καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ (Κεῖος) Σιμωνίδης, ἄλλοι δὲ πάλιν τὰς μυστηριώδεις τελετὰς καὶ μαντείας μετὰ ῥόδων, δηλ. οἱ περὶ τὸν Ὀρφέα καὶ Μουσαῖον, μερικοὶ δὲ κάποιοι ἔχω ἐννοήσει ὅτι μετεχειρίζοντο ὡς πρόσχημα καὶ τὴν γυμναστικὴν, π. χ. καὶ ὁ Ἴκκος ὁ ἐκ Τάραντος καὶ ἐκεῖνος, ὅστις τότε ἀκόμη εἶναι σοφιστῆς οὐδενὸς κατώτερος, δηλ. Ἡρόδικος ὁ ἐκ Σηλυμβρίας, ἀρχαιότερον δὲ Μεγαρεύς. Τὴν μουσικὴν δὲ καὶ ὀιδιῶδες (= Ἀθηναῖος) Ἀγαθοκλῆς μετεχειρίσθη ὡς πρόσχημα, ὅστις ἦτο μέγας σοφιστῆς, καὶ ὁ Πυθοκλείδης ὁ ἐκ Κέας καὶ ἄλλοι πολλοί. Οὗτοι ὅλοι, καθὼς ἀκριβῶς λέγω, ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν φθόνον, μετεχειρίσθησαν τὰς τέχνας ταύτας (ποίησιν, τελετὰς κ.λ.) ὡς προκαλύμματα (ἵνα κρύψωσιν ὅτι ἦσαν σοφισταί) ἐγὼ ὁμῶς πρὸς βλάβου αὐτοῦ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν συμφωνῶ διότι νομίζω ὅτι αὐτοὶ οὐδόλως κατώρθωσαν ἐκεῖνο, τὸ ὅπου ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τοῦ φθόνου (ὅτι) δὲν διέφυγον τὴν προσοχὴν ἐκείνων ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν δύναμιν νὰ διευθύνωσι τὰ πολιτικά ἐν ταῖς πόλεσι, διὰ τοὺς ὁποίους βεβαίως (πολιτικούς) γίνονται ταῦτα τὰ πρόσχηματα· διότι οἱ πολλοὶ βεβαίως (= ὁ λαός), συντόμως εἰπεῖν, οὐδὲν ἐννοοῦσιν, ἀλλ' ὅσα καὶ ἂν οὗτοι (οἱ πολιτικοὶ) διαδίδωσι, ταῦτα οἱ

Ψηφισμένη ἔσται ἀπὸ τοῦ Ἰσοκράτους Εκπαιδευτικ

πολλοί) ἐπαναλαμβάνουσιν ἐπαινοῦντες. Τὸ νὰ μὴ δυνατὰ τις λοιπὸν νὰ δραπετεύσῃ, ἐν ᾧ προσπαθεῖ νὰ δραπετεύσῃ, ἀλλὰ νὰ γίνῃτα καταφανῆς δραπετεύων, τοῦτο εἶναι πολλή μωρία καὶ ἔνεκα τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ἡ ἀνάγκη νὰ καθιστῇ πολὺ ἐχθρικοτέρους τοὺς ἀνθρώπους (παρὰ ἐὰν δὲν ἐδραπέτευε)· διότι νομίζουσιν ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι καὶ πανοῦργος. Ἐγὼ λοιπὸν ὀλόκληρον τὴν ἀντίθετον πρὸς τοῦτους ὁδὸν ἔχω ἀκολουθήσει καὶ ὁμολογῶ ὅτι καὶ σοφιστὴς εἶμαι καὶ ἐκπαιδευὼν ἀνθρώπων· καὶ νομίζω ὅτι ἡ προνοητικότητα εἶναι καλυτέρα ἐκείνης, δηλ. τὸ νὰ ὁμολογῶ μᾶλλον (ὅτι εἶμαι σοφιστὴς) παρὰ τὸ ν' ἀρῶμαι καὶ ἄλλας ἐκτὸς ταύτης προνοητικότητας ἔχω σκεφθῆ, ὥστε, ἵνα εἴπω μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, νὰ μὴ παθαίνω κανὲν κακὸν διὰ τὰ τὸ ὅτι ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι σοφιστὴς. Καὶ ὅμως ἐπὶ πολλὰ πλεόν ἐτῆ ἀσχολοῦμαι βεβαίως εἰς τὴν τέχνην· διότι καὶ ὀλόκληρα τὰ ἐτῆ μου εἶναι πολλά· οὐδεὶς ἐξ ὄλων ὁμῶν ὑπάρχει, τοῦ ὁποίου ἐγὼ δὲν θὰ ἦμιγν πατὴρ κατὰ τὴν ἡλικίαν· ὥστε μοι εἶναι πολὺ εὐχарιστότατον, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει θέλετέ τι, περὶ ὄλων τούτων ἐνώπιον ὄλων ὁμοῦ τῶν ἐντὸς τῆς οἰκίας ὑπαρχόντων νὰ ὁμιλῶ. Καὶ ἐγὼ — διότι ὑπόπτευσα ὅτι αὐτὸς ἤθελε νὰ ἐπιδειχθῆ καὶ νὰ καμαρώσῃ καὶ εἰς τὸν Ἰππίαν καὶ εἰς τὸν Πρόδικον, ὅτι εἴχομεν φθάσει ἐκεῖ ὡς ἔρασταί τῆς τέχνης αὐτοῦ — «Διὰ τί λοιπὸν», εἶπον ἐγὼ, «δὲν προσκαλοῦμεν καὶ τὸν Πρόδικον καὶ τὸν Ἰππίαν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα προσεκτικῶς ἀκούσωσιν ἡμᾶς;». «Πολὺ μάλιστα συμφωνῶ», εἶπεν ὁ Πρωταγόρας. «Θέλετε λοιπὸν», εἶπεν ὁ Καλλίας, «νὰ κατασκευάσωμεν συνέδριον, ἵνα καθήμενοι συνδιαλέγησθε;». Ἐφαίνετο καλὸν ὅτι ἔπρεπε τοῦτο· εὐχαρίστως δ' ὄλοι ἡμεῖς, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἀκούωμεν σοφοὺς ἄνδρας, καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πιάσαντες τὰ θρανία καὶ τὰ ἀνάκλιτρα ἐταποθετοῦμεν ἐν τάξει πλησίον τοῦ Ἰππίου· διότι ἐκεῖ προὔπτηρχον τὰ θρανία κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον εἴχον ἔλθῃ καὶ ὁ Καλλίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης· ὁδηγοῦντες τὸν Πρόδικον, ἀφού ἐσήκωσαν αὐτὸν ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Πρόδικου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9.

[Ἐρωτήθητε πάλιν ὁ Πρωταγόρας ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Ἰπποκράτης θὰ προκόπη πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸ καλύτε-

ρον καὶ ὅτι αὐτὸς διδάσκει τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ παρασκευάζειν ἀγαθοὺς πολίτας]. Ἀφοῦ δὲ ὅλοι ἐκαθίσταμεν, ὁ Πρωταγόρας εἶπε· «Τώρα πλέον, ὦ Σώκратες, δύνασαι νὰ λέγῃς, ἀφοῦ καὶ οὗτοι ἐδῶ εἶναι παρόντες, περὶ ὧν ὀλίγον πρότερον ἔκαμνες μυσίαν πρὸς ἐμὲ χάριν τοῦ νεανίσκου». Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι «ἢ ἴδια εἰς ἐμὲ ἔναρξες εἶναι, ὦ Πρωταγόρα, ἢ ὅποια βεβαίως καὶ πρὸ ὀλίγου, περὶ ἐκείνων, διὰ τὰ ὅποια ἦλθον. Ὁ Ἴπποκράτης δηλ. οὗτος ἐδῶ τυγχάνει νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἰδικὴν σου συναναστροφήν ὡς μαθητῆς· τί λοιπὸν εἰς αὐτὸν ὠφέλημα θὰ ἀποθῆ, ἐὰν μαθητεύῃ πλησίον σου, λέγει ὅτι εὐχαρίστως ἤθελε πληροφορηθῆ. Τόσον ὀλίγος εἶναι ὁ ἰδικός μου τοῦλάχιστον λόγος». Λαθὼν λοιπὸν τὸν λόγον ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· «Ἦ νεανίσκε, θὰ συμβαίνει, λοιπὸν εἰς σέ, ἐὰν μαθητεύῃς πλησίον ἐμοῦ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤθελες μαθητεύσει· πλησίον μου, νὰ ἀπέρχῃσαι εἰς τὸν οἶκόν σου, ἀφοῦ θὰ ἔχῃς γίνεαι καλύτερος, καὶ κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τὰ ἴδια ταῦτα θὰ συμβαίνωσι καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν πάντοτε εἰς τὸ καλύτερον θὰ προκόπτῃς». Καὶ ἐγὼ ἀκούσας αὐτὰ εἶπον· «Ἦ Πρωταγόρα, τοῦτο μὲν, τὸ ὅποion λέγεις, οὐδόπως εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, ἀλλ' εἶναι λογικόν, διότι καὶ σύ, ἂν καὶ εἶσαι τόσον πολὺ ἠλικιωμένος καὶ τόσον σοφός, ἐὰν ἤθελέσε διδάξει τις ἐκεῖνο, τὸ ὅποion δὲν τυγχάνεις νὰ γνωρίζῃς, ἤθελες γίνεαι καλύτερος· ἀλλὰ μὴ ἀποκρίνου τοιουτοτρόπως, ἀλλ' ἀποκρίνου καθὼς ἀκριβῶς ἐὰν εὐθὺς ἀμέσως τώρα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν του, ὁ Ἴπποκράτης οὗτος ἐδῶ ἤθελεν ἐπιθυμῆσαι τὴν ἐπὶ μαθητεία συναναστροφήν τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ τώρα πρὸ ὀλίγου διαιμένουτος ἐδῶ, δηλ. τοῦ Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλειώτου, καὶ ἐὰν μεταθὰς πρὸς αὐτόν, καθὼς ἀκριβῶς τώρα πρὸς σέ, ἤθελεν ἀκούσει παρ' αὐτοῦ τὰ ἴδια ταῦτα, τὰ ὅποια δὲ ἤκουσε παρὰ σοῦ, ὅτι δηλ. καθ' ἑκάστην ἡμέραν μαθητεύων πλησίον αὐτοῦ θὰ γίνῃται καλύτερος καὶ θὰ προσδεύῃ· ἐὰν (ὁ Ἴπποκράτης) ἤθελεν ἐκ νέου ἐρωτῆσαι αὐτόν (τὸν Ζευξίππου), «Ἢ τί δὲ λέγεις σέ, θὰ γίνωμαι καλύτερος καὶ εἰς τί θὰ προσδεύω;» ἤθελεν εἶπει εἰς αὐτόν ὁ Ζευξίππος, ὅτι θὰ προσδεύῃ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ ἐὰν μαθητεύῃς πλησίον τοῦ Ὁρθαγόρου τοῦ Ἡθαίου, ἀφοῦ ἀκούσῃ παρ' ἐκείνου τὰ ἴδια ταῦτα, τὰ ὅποια δὲ καὶ παρὰ σοῦ,

242

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Ἑρείας

ἤθελεν ἐπανερωτήσῃ αὐτὸν εἰς τί θὰ γίνηται καθ' ἡμέραν καλύτερος, ἐὰν μαθητεύῃ πλησίον ἐκείνου, ἤθελεν εἶπει (ὁ Ὀρθαγόρας), ὅτι θὰ προσδεύῃ ἐν σχέσει πρὸς τὸ παίζειν τὸν αὐλὸν τοκουτοτρόπως λοιπὸν καὶ σὺ εἶπέ εἰς τὸν νεανίσκον καὶ εἰς ἐμὲ ἐρωτῶντα χάριν αὐτοῦ, ὁ Ἱπποκράτης οὗτος ἐδῶ, ἐὰν μαθητεύσῃ πλησίον τοῦ Πρωταγόρου, ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤθελε μαθητεύσει πλησίον αὐτοῦ, θὰ ἀπέρχηται, ἀφ' οὗ γίνῃ καλύτερος, καὶ καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν ἄλλων ἡμερῶν θὰ προσδεύῃ εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ ἐν σχέσει πρὸς τί». Καὶ ὁ Πρωταγόρας, ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα παρ' ἐμοῦ, εἶπε· «Καὶ σὺ καλῶς ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς καλῶς ἐρωτῶντας μετὰ χαρᾶς ἀποκρίνομαι. Ὁ Ἱπποκράτης δὴλ. ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ δὲν θὰ μάθῃ ὅσα βεβαίως ἤθελε πάθει, ἐὰν ἤθελε μαθητεύσει πλησίον ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν σοφιστῶν· διότι οἱ μὲν ἄλλοι σοφισταὶ καταστρέφουσι τοὺς νέους· διότι ἐν ᾧ αὐτοὶ (οἱ νέοι) ἔχουσιν ἀποφύγει τὰς τέχνας (γραμματικὴν, κιθαριστικὴν κτλ.), ἐκεῖνοι (οἱ σοφισταὶ) ὀδηγοῦντες αὐτοὺς πάλιν πρὸς τὰ ὀπίσω παρὰ τὴν θέλησίν των τοὺς ρίπτουσι μέσα εἰς τὰς τέχνας διδάσκοντες δὴλ. αὐτοὺς λογαριασμοὺς ἀριθμητικούς καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν — καὶ συγχρόνως εἰς τὴν Ἱππίαν ἐστρεψε τὸ βλέμμα του (θέλων αὐτὸν νὰ κατηγορήσῃ) —, εἰς ἐμὲ ὅμως ἐλθὼν θὰ μάθῃ οὐχὶ περὶ ἄλλου τινὸς παρὰ περὶ ἐκείνου, διὰ τὸ ὅποιον ἔχει ἔλθει. Τὸ δὲ μάθημα εἶναι καλὴ σκέψις περὶ τῶν οἰκιακῶν του, τίνι τρόπῳ δὴλ. ἤθελε διευθύνει ἀριστα τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, πῶς δὴλ. θὰ ἐγένετο ἰκανώτατος καὶ εἰς τὸ νὰ διοικῇ τὰ τῆς πόλεως καὶ εἰς τὸ νὰ ῥητορεύῃ περὶ αὐτῶν». «Ἄρα γε», εἶπον ἐγὼ, «παρκαλοῦμαι τὸν λόγον σου (σὲ ἐννοῶ), διότι μοι φαίνεται ὅτι ἐννοεῖς τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ ὅτι παρέχεις ὑπόσχεσιν νὰ κάμνῃς (τοὺς μαθητὰς σου) ἄνδρα ἀγαθοῦ πολίτου». «Αὐτὸ τοῦτο μάθημα ἐπὶ τοῦτο ἐκείνου ἀπὸ τοῦ ἰναίτου Ἐκτείδευτικῆ ἐπάγγελμα, τὸ ὅποιον ἐξασκῶ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10.

[Ὁ Σωκράτης ἀμφιβάλλει ἂν ἡ πολιτικὴ τέχνη εἶναι διδακτὴ, διότι ὑποτίθεται ὑπάρχουσα εἰς ὅλους, καὶ προκαλεῖ τὸν Πρωταγόραν νὰ σαφηνίσῃ τὸ πρᾶγμα]. «Ἀληθῶς λοιπὸν οὐραϊὰν

τέχνην ἔχεις», εἶπον ἐγώ, «ἐὰν βεβαίως τὴν ἔχῃς· ὅτι οὐδὲν ἄλλο βεβαίως πρὸς σὲ τοῦλάχιστον παρ' ἐμοῦ ἢ ἔχῃ τόρα λεχθῆ παρὰ ὅσα ἀκριβῶς ἔχω κατὰ νοῦν. Ἐγὼ δηλ., ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο (τὴν πολιτικὴν τέχνην) ἐνόμιζον ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διδαχθῆ, εἰς σὲ ὅμως λέγοντα τοῦτο δὲν ἔχω πῶς νὰ δυσπιστῶ ἐκ τίνος ὃ αἰτίας νομίζω ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι διδακτὸν οὐδὲ δυνατόν ὑπ' ἀνθρώπων νὰ προετοιμάζηται δι' ἄλλους ἀνθρώπους, εἶναι δίκαιον νὰ τὸ εἴπω. Ἐγὼ δηλ. δυσχυρίζομαι, καθὼς δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δυσχυρίζονται, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι σοφοί. Βλέπω λοιπὸν ὅτι, ὅταν συναθροισθῶμεν εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ, ὅπῃσάν μὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πράξῃ τι ἢ πόλις ἐν σχέσει πρὸς οἰκοδόμησιν, (ὅτι) στέλλουσαι καὶ προσκαλοῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἰκοδόμους ὡς συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὅταν δὲ πρόκειται περὶ ναυπηγίας, ὅτι προσκαλοῦσι τοὺς ναυπηγούς, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἄλλα πάντα τοιοῦτοτρόπως πράττουσιν (προσκαλοῦσι τοὺς εἰδήμονας), ὅσα νομίζουσιν ὅτι δύνανται καὶ νὰ μαθηθῶσι καὶ νὰ διδαχθῶσιν· ἐὰν ὅμως ἄλλος τις ἐπιχειρῇ νὰ συμβουλευσῇ αὐτούς, τὸν ὅποιον ἐκεῖνοι νομίζουσιν ὅτι δὲν εἶναι εἰδικὸς τεχνίτης, καὶ ἐὰν εἶναι πολὺ καλὸς καὶ πλούσιος καὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν, οὐδὲως περισσώτερον (ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς μὴ εἰδικούς τεχνίτας) ἀποδέχονται τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ περιγελοῦσιν αὐτὸν καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ὅτου ἢ ὁ ἴσος ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ὀμιλῇ ἤθελεν ἀπομακρυνθῆ, ἀποδοκιμασθεὶς διὰ θορύβων ἢ οἱ τόξοι (οἱ μετὰ τόξου ἀστυφύλακες) ἤθελον ἀσπασάσει ἐκ τοῦ βήματος αὐτὸν ἢ ἤθελον ἐκβάλει ἔξω κατὰ διαταγὴν τῶν πρυτάνεων (= τῶν βουλευτῶν τῶν διευθυνόντων τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου). Καὶ περὶ μὲν ὅσων πραγμάτων νομίζουσιν ὅτι ἐξαρτῶνται ἐκ τέχνης, τοιοῦτοτρόπως ἐνεργοῦσιν· ὅταν ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφθῶσι τι ἐν σχέσει πρὸς τὰ τῆς πόλεως, συμβουλεύει αὐτούς περὶ αὐτῶν ἀναβαίνων εἰς τὸ βῆμα ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκῶν κρηματοῦνται αὐτὸ τοιοῦτο Εκπαιδευτικὸν δέρματα δι' ὑποδήματα), ἔμπορος, ἰδιοκτῆτης πλοίου, πλούσιος, πτωχός, εὐγενής (= ἐκ καλῆς καταγωγῆς), μὴ εὐγενής, καὶ τοῦτους οὐδεὶς διὰ τοῦτο κατηγορεῖ, καθὼς δὲ τοὺς προτέρους κατηγοροῦν, λέγων ὅτι, ἂν καὶ ἐξ οὐδενὸς μέρους ἔμαθε (τὰ τῆς δικησεως τῆς πόλεως) οὐδ' ὑπῆρχε διδάσκαλος τούτου οὐδεὶς εἰς

αὐτόν, ὅμως ἐπιχειρεῖ νὰ συμβουλεύῃ· διότι εἶναι φανερόν, ὅτι νομίζουσιν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διδασθῇ. Λοιπὸν οὐ μόνον τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτω κρίνει, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικῶς εἰς ἡμᾶς οἱ σοφώτατοι καὶ ἀριστοὶ ἐκ τῶν πολιτῶν τούτων τὴν (πολιτικὴν) ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι, δὲν δύνανται εἰς ἄλλους νὰ τὴν διδάσκωσι· διότι λ. χ. ὁ Περικλῆς, ὁ πατὴρ τούτων ἐδῶ τῶν νεανίσκων, ὅσα μὲν ἐξηγρῶντο ἐκ διδασκάλων, καλῶς καὶ ἐπιτυχῶς τούτους ἐξεπαίδευσεν εἰς αὐτά, εἰς ὅσα ὅμως ὁ ἴδιος εἶναι σφῶς οὔτε ὁ ἴδιος τοὺς ἐκπαιδεύει οὔτε εἰς ἄλλον τινὰ τοὺς παραδίδει πρὸς ἐκπαίδευσιν, ἀλλ' αὐτοὶ μόνοι τῶν περιπλανώμενοι ὡσὰν ἀδέσποτοι (ἔνευ ὁδηγῶν) βόσκουσιν (ὡς ἄφετα πρόβατα), ἐὰν κάπου μόνοι τῶν (ἔνευ βοηθείας) συναντήσωσι τὴν ἀρετὴν. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ εἶπω ἄλλο παράδειγμα, τὸν Κλεινίαν, τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τούτου ἐδῶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἐπιτροπεύων ὁ ἴδιος οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, ἐπειδὴ ἐφοβείτο περὶ αὐτοῦ μήπως βεβαίως διαφθαρήνῃ ὑπὸ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀφοῦ ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἀπὸ τούτου, τοποθετήσας αὐτὸν ἐν τῇ οἴκῃ τοῦ Ἀρίφρωνος (ἀδελφοῦ τοῦ Περικλέους) τὸν ἐξεπαίδευσεν καὶ πρὶν νὰ ἔχωσι παρέλθει ἑξήμισυ μῆνας, τὸν ἀπέδωκεν ὁ Ἀρίφρων εἰς αὐτόν (τὸν Περικλῆ), διότι δὲν εἶχε τί νὰ τὸν κάμῃ. Καὶ ἄλλους καμπόλλους δύναμαι ν' ἀπαριθμῶ εἰς σέ, ὡς ὅποιοι, ἂν καὶ οἱ ἴδιοι ἦσαν ἔξοχοι, οὐδένα ποτὲ μέγροι τοῦδε κατέστησαν καλύτερον οὔτε ἐκ τῶν συγγενῶν τῶν οὔτε ἐκ τῶν ξένων ἴσῳ· λοιπὸν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς αὐτὰ ἀποβλέπων νομίζω ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδασκτὴ· ἐπειδὴ ὅμως ἀκούω σέ νὰ λέγῃς αὐτά, μεταβάλλω γνώμην (κλονίζομαι) καὶ νομίζω ὅτι σὺ λέγεις κάτι τι (= ἄξιον λόγου), διὰ τὸ ὅτι νομίζω ὅτι σὺ πολλῶν μὲν πραγμάτων ἐμπειρὸς ἔχεις γίνεαι, πολλὰ δ' ἔχεις μάθει, ἀλλὰ δὲ καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἔχεις εφεύρει. Ἐὰν λοιπὸν δύνανται φανερώτερον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπιδείξῃς, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι πράγμα διδασκτὸν, μὴ τὸ στερήσῃς ἐκ φθόνου, ἀλλ' ἐπίδειξον αὐτόν. « Ἀλλ' ὦ Σώκратες », εἶπε (ὁ Ψηφιστοὶς) ^{δὲν ἢ τὸ στερῆσαι ἐκ φθόνου} ἀλλὰ ποῖον ἐκ τῶν δύο, μῦθον διηγούμενος, ὡσὰν μεγαλύτερος τὴν ἡλικίαν εἰς νεώτερους, νὰ ἐπιδείξῃς τοῦτο εἰς σὰς ἢ δι' ἀληθοῦς λόγου νὰ τὸ ἐκθέσω : ». Πολλοὶ λοιπὸν ἐκ τῶν παρακαθημένων ἀπεκρίθησαν, καθ' ὅσονδ' ἴποτε ἐκ τῶν δύο τρόπων ἢ

ἤθελε, κατὰ τοῦτου νὰ τὸ ἐκθέτῃ. «Μοὶ φαίνεται λοιπόν», εἶπεν, «ὅτι χαριέστερον εἶναι μῦθον εἰς σὰς νὰ λέγῃ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 11.

[Ὁ Πρωταγόρας διηγούμενος μῦθον περὶ τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν πλάσεως τῶν ζῴων λέγει: ὅτι ὁ ἄνθρωπος στερηθεὶς τῶν φυσικῶν μέσων πρὸς συντήρησίν του καὶ ἄμυνάν του ἔλαβε διὰ τοῦ Προμηθέως τὸ τεχνητὸν πῦρ καὶ τὴν ἔντεχνον σοφίαν ὡς ἀντισθήκωμα]. Ἐπῆρχε δηλ. κάποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ὑπῆρχον, θνητὰ δὲ γένη δὲν ὑπῆρχον. Ἀφοῦ δὲ καὶ δι' αὐτὰ ἤλθεν ὁ ὑπὸ τῆς μοίρας προωρισμένος χρόνος τῆς γενέσεως, δίδουσι μορφήν εἰς αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐντός τῆς γῆς, ἀφοῦ ἀνέμιξαν αὐτὰ ἐκ γῆϊνης ὕλης καὶ ἐκ πυρὸς καὶ ἐκ τῶν ὕσων ἀναμιγνύονται μὲ πῦρ καὶ μὲ γῆν. Ὅτε δ' ἐσκέπταντο νὰ φέρωσιν αὐτὰ εἰς τὸ φῶς (εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς), διέταξαν τὸν Προμηθέα καὶ τὸν Ἐπιμηθέα καὶ νὰ τὰ διακοσμήσωσι καὶ νὰ διαμοιράσωσιν εἰς ἕκαστα δυνάμεις καθὼς πρέπει. Ὁ Ἐπιμηθεὺς ὁμῶς παρακαλεῖ τὸν Προμηθέα (νὰ τὸν ἀφήσῃ) νὰ διαμοιράσῃ τὰς δυνάμεις αὐτὸς μόνος (ὁ Ἐπιμηθεὺς). «Ὦταν δ' ἐγὼ τὰς διαμοιράσω», εἶπε (ὁ Ἐπιμ.), «σὺ ἐξέτασον αὐτάς» καὶ τοιοιτοτρόπως καταπέισας τὸν Προμηθέα τὰς διμοίρασε Διαμοιράζων δ' αὐτάς εἰς ἄλλα μὲν (ζῴα) προσήρμοξε δύναμιν ἀνευ ταχύτητος, τὰ δ' ἀδυνατώτερα ἐψωδίαζε μὲ ταχύτητα ἄλλα δὲ ὥπλιζεν, εἰς ἄλλα δὲ δίδων ἄοπλον φυσικὸν σχηματισμὸν ἐφεύρισκεν ἄλλην τινὰ δύναμιν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. Δηλ. ὅσα μὲν ἐξ αὐτῶν ἐνέδουε μὲ σμικρότητα, ἔδιδεν εἰς αὐτὰ φυγὴν διὰ πτερῶν (πτερωτῆν φυγὴν) ἢ κατοικίαν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὅσα δὲ ἠϋξανε διὰ μεγέθους, δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ μεγέθους ἔσφιζεν αὐτὰ καὶ τὰ ἄλλα τοιοιτοτρόπως ἐξισώνων (δίδων ἴσας σχετικῶς πρὸς ὅλα δυνάμεις) διμοίραζε τὰς δυνάμεις. Ταῦτα δὲ ἐμηχανεύετο προσέχων μήπως γένος τι ἐξαφαινοσθῆ. Ἀφοῦ δ' εἰς αὐτὰ ἐκάνονισεν ἐπαρκῶς τὰ μέσα πρὸς διαφυγὴν τοῦ νὰ φο.εὐ.ωσιν ἄλληλα, ἐμηχανεύετο πρόχειρα μὲτα ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ ἱστοπτοῦ Εκπαιδευτικῶν ἐκ τοῦ Διὸς (τὰς καιρικὰς) μεταβολὰς περικαλύπτων αὐτὰ καὶ μὲ πυκνάς τρίχας καὶ μὲ στερεὰ δέρματα, ἐπαρκῶς μὲν ν' ἀπεκρούωσι τὸν χειμῶνα, ἰσχυρὰ δὲ καικατὰ τῶν καυσόνων, καὶ ἵνα, ὅταν μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς τόπους τοῦ ὕπνου τῶν, εἶναι τὰ ἴδια ταῦτα (τρί-

χες καὶ δέρματα) εἰς ἕκαστον ὡς στρώμα καὶ ἰδικόν τιον καὶ μόνον του φύσει καλλημένον εἰς αὐτά, καὶ ὑποδένων (= περιβάλλον τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν) ἄλλα μὲν με ὄνυχας, ἄλλα δὲ με τρίχας καὶ δέρματα στερεὰ καὶ ἄνευ αἵματος (= ἄνευ νεύρων). Κατόπιν τούτου ἐφεύρισκε τροφὰς ἄλλας εἰς ἄλλα, εἰς ἄλλα μὲν βοτάνην (= χόρτα) ἐκ τῆς γῆς, εἰς ἄλλα δὲ καρποὺς δένδρων, εἰς ἄλλα δὲ ρίζας· εἰς ἄλλα δ' ἔδωκε νὰ χρησιμεύῃ ὡς τροφή τὸ τρώγειν ἄλλα ζῆα καὶ εἰς ἄλλα μὲν καθώρισε τὸ νὰ γεννηθῶσιν ὀλίγα τέκνα, εἰς ἄλλα δὲ κατατρωγόμενα ὑπὸ τούτων (τῶν ὀλίγα γεννῶντων) καθώρισε τὸ νὰ γεννηθῶσι πολλά, παρασκευάζων σωτηρίαν διὰ τὸ γένος αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἐπιμηθεὺς δὲν ἦτο βεβαίως πολὺ σοφός, ἐξήντηλσε τὰς δυνάμεις, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ· ἀπέμενε λοιπὸν ἀκόμη εἰς αὐτὸν ἀκόσμητον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ εὗρισκετο εἰς ἀμηχανίαν πῶς νὰ τὸ μεταχειρισθῇ (ἀφοῦ πλέον δὲν εἶχε δυνάμεις). Εἰς αὐτὸν δ' ἀμηχανοῦντα προσέρχεται ὁ Προμηθεὺς, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν διανομὴν τῶν δυνάμεων, καὶ βλέπει ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ζῆα ἦσαν ἐντελῶς κατηρητισμένα ὡς πρὸς θάλα, ὁ δ' ἄνθρωπος ἦτο καὶ γυμνός καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄνευ στρώματος ἐν τῇ σώματί του καὶ ἄσπλος· ἔφθανε δὲ πλέον καὶ ἡ ὑπὸ τῆς μοίρας προωρισμένη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸ φῶς. Ὑπὸ ἀμηχανίας λοιπὸν κατεχόμενος ὁ Προμηθεὺς ποίαν σωτηρίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐφεύρῃ, κλέπτει τὴν ἐντεχνοὺς σοφίαν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τοῦ τεχνητοῦ πυρός—διότι ἦτο ἀδύνατον αὐτῇ ν' ἀποκτηθῇ ἢ νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τινος ἄνευ τοῦ τεχνητοῦ πυρός (καὶ δι' αὐτὸ ὀμοῦ με τὴν σοφίαν ἔκλεψε καὶ τὸ πῦρ)—καὶ τοιοῦτοτρόπως πλέον δίδει ὄψρον αὐτῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ μέσα τοῦ βίου σοφίαν ὁ ἄνθρωπος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαβεν, ἀλλὰ τὴν πολιτικὴν σοφίαν (τὴν περὶ τὴν διοίκησιν τῶν πόλεων) δὲν εἶχε· διότι αὐτὴ ἦτο πλησίον τοῦ Διὸς· εἰς τὸν Προμηθεῖα ὅμως νὰ εἰσέλθῃ μὲν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τὴν κατοικίαν τοῦ Διὸς δὲν ἐπετρέπετο πλέον· πρὸς τούτοις δὲ καὶ αἱ φρουραὶ τοῦ Διὸς (τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία) ἦσαν φοδεραὶ εἰς τὸ κοινὸν ὅμως ἐργαστήριον τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ἡφαίστου, ἐγὼς τοῦ ὁποίου ἐξήσκειον εὐχαρίστως τὴν τέχνην των, εἰσέρχεται λάθρα καὶ κλέ-

φικας καὶ τὴν διὰ τοῦ πυρός ἐργαζομένην τέχνην τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηναῶς δίδει αὐτάς εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἕνεκα τούτου εὐκολία μὲν τοῦ βίου εἰς τὸν ἄνθρωπον γίνεται, εἰς τὸν Προμηθέα ὁμοίως κατόπιν ἕνεκα τοῦ Ἐπιμηθέως, καθὼς δὲ λέγεται, ἐπῆλθε τιμωρία ἕνεκα τῆς κλοπῆς (ἐδέθη ἐν Καυκάσῳ κλ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 12.

[Συνέχεια τοῦ μύθου τοῦ Πρωταγόρου. Ὁ ἄνθρωπος στερούμενος τῆς πολιτικῆς τέχνης ἐκινδύνευε ν' ἀπολεσθῆ, ὅτε ὁ Ζεὺς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ καὶ ἐκ τούτου νομίζεται ὑπάρχουσα ἐν ἐκάστῳ ὡς φυσικὴ ἢ ἀρετὴ]. Ἀφοῦ δ' ὁ ἄνθρωπος ἔγινε μέτοχος θείας μοίρας (διὰ τὴν ἔντεχνον σοφίαν), πρῶτον μὲν διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν συγγένειαν μόνος ἐκ τῶν ζῴων θεοῦς ἐπίστευσε καὶ ἐπεχείρει νὰ ἰδρῶν καὶ βιωμοὺς καὶ ἀγάλματα θεῶν ἔπειτα γλώσσαν καὶ λέξεις ταχέως συνήρμησε διὰ τῆς τέχνης του καὶ κατοικίας καὶ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα καὶ στρώματα καὶ τὰς ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς κατασκευαζόμενας τροφὰς ἐφευρὲ πρὸς ὠφελειάν του. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἐφωδιασμένοι κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι κατόικουν σποραδικῶς, πόλεις δὲ δὲν ὑπῆρχον κατεστρέφοντο λοιπὸν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ ὅτι κατὰ πάσαν σχέσιν ἦσαν ἀδυνατώτεροι ἀπ' αὐτὰ καὶ ἡ χειροτεχνία εἰς αὐτοὺς ὡς πρὸς μὲν τὴν διατροφὴν ἦτο ἐπαρκῆς βοηθός, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν κατὰ τῶν θηρίων πόλεμον ἦτο ἀνεπαρκῆς· διότι δὲν εἶχον ἀκόμη τὴν πολιτικὴν (τὴν περὶ τὴν διοικήσιν τῶν πόλεων) τέχνην, τῆς ὁποίας μέρος εἶναι ἡ πολεμικὴ ἐζήτουν λοιπὸν νὰ συναθροίζονται καὶ νὰ σφίζονται κτίζοντας πόλεις· ὅσκις λοιπὸν ἤθελον συγκεντρωθῆ, ἠδίκουν ἀλλήλους, διότι δὲν εἶχον τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν διασκορπιζόμενοι κατεστρέφοντο. Ὁ Ζεὺς λοιπὸν φοβηθεὶς διὰ τὸ γένος ἡμῶν μήπως ὀλόκληρον καταστραφῆ, στέλλει τὸν Ἑρμῆν φέροντα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰδῶ (= τὸ νὰ σέβηται: κατὰ τὴν ἑλληνικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Ἑρεῖας εἰς τὸν ἄλλον) καὶ τὴν δίκην (= τὴν δικαιοσύνην), διὰ νὰ ὑπάρχωσιν αὐταὶ καὶ ὡς διακοσμήσεις τῶν πόλεων καὶ ὡς σύνδεσμοι συγκεντρωτικοὶ τῆς φιλίας. Ἐρωτᾷ λοιπὸν ὁ Ἑρμῆς τὸν Δία, κατὰ τίνα τέλος πάντων τρόπον νὰ δώσῃ τὴν δίκην καὶ

τὴν αἰδῶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «ποῖον ἐκ τῶν δύο, καθ' ὃν τρόπον αἱ τέχναι ἔχουσι μοιρασθῆ, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὰς νὰ διαμοιράσω; ἔχουσι δὲ μοιρασθῆ ὡς ἐξῆς: εἰς κατέχων τὴν ἱατρικὴν εἶναι ἀρκετὸς διὰ πολλοὺς μὴ μετόχους αὐτῆς, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι εἰδικοί τεχνῖται (εἰς ἕκαστος εἶναι ἀρκετὸς διὰ πολλοὺς ἀπείρους τῆς τέχνης) καὶ τὴν δίκην λοιπὸν καὶ τὴν αἰδῶ τοιοῦτοτρόπως νὰ δώσω εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ εἰς ὅλους νὰ τὰς μοιράσω;». «Εἰς ὅλους», εἶπεν ὁ Ζεὺς, «καὶ ὅλοι ἄς μετέχουσιν αὐτῶν: διότι δὲν ἤθελον σχηματισθῆ πόλεις, ἐὰν ὀλίγοι ἤθελον μετέχει αὐτῶν, καθὼς δὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν: καὶ νόμον μάλιστα βέβη ἐκ μέρους ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον νὰ μετέχη αἰδοῦς καὶ δίκης νὰ τὸν φονεύσῃν ὡς νόσημα τῆς πόλεως». Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ τεκτονικῆς ἱκανότητος ὑπάρχει συζήτησις ἢ περὶ ἄλλης τινὸς τεχνικῆς ἱκανότητος, νομίζουσιν ὅτι ὀλίγοι μετέχουσι: τῆς ἱκανότητος τοῦ συμβουλευεῖν καὶ, ἐὰν τις τοὺς συμβουλευῆ, ἐν ᾧ εἶναι ἐκτός τῶν ὀλίγων εἰδικῶν, δὲν τὸν ἀνέχονται, καθὼς σὺ λέγεις: δεδίκαιοι λογημένως δὲν τὸν ἀνέχονται, καθὼς ἐγὼ δυσχυρίζομαι: ὅταν θμως εἰσέρχονται εἰς συμβουλὴν περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς, ἥτις ὀλόκληρος πρέπει νὰ διεξάγῃται διὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, εὐλόγως ἀνέχονται πρὸς συμβουλὴν πάντα ἄνδρα, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἰς πάντα ἀρμόζει βεβαίως νὰ μετέχη ταύτης τῆς ἀρετῆς, ἄλλως πρέπει νὰ μὴ ὑπάρχωσι πόλεις. Τοῦτο, ὃ Σώκρατες, εἶναι αἰτία τούτου. Διὰ νὰ μὴ νομίζῃς θμως ὅτι ἐξαπατάσαι: ὑπ' ἐμοῦ λέγοντας, ὅτι πράγματι νομίζουσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅτι πᾶς ἀνὴρ μετέχει καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τὸ ἐξῆς πάλιν λάβε ὡς ἀπόδειξιν. Εἰς τὰς ἄλλας δηλ. τεχνικὰς ἱκανότητας, καθὼς ἀκριβῶς σὺ λέγεις, ἐὰν τις δυσχυρίζῃται ὅτι εἶναι ἱκανὸς αὐλητικῆς (=παίκτης τοῦ αὐλοῦ) ἢ ἱκανὸς εἰς ἄλλην οἰανδήποτε τέχνην, εἰς τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι ἰψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ ἰσθιτύου Ἐκπαιδευτικῆς κατ' αὐτοῦ καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ προσερχόμενοι συμβουλευουσιν αὐτὸν ὡς μανιακόν: ἀλλ' ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, καὶ ἐὰν τινα γνωρίζωσιν (οἱ συγγενεῖς) ὅτι εἶναι ἄδικος, ἐὰν αὐτὸς ὀϊδίος ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ λέγῃ τὰ ἀληθῆ (ὅτι εἶναι ἄδικος) ἐνώπιον πολλῶν, τότε ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἐκε

(ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναϊς) ἐνόμιζον ὅτι εἶναι: σωφροσύνη, δηλ. τὸ νὰ λέγῃ τις τὴν ἀλήθειαν, ἐδῶ (ἐν τῇ δικαιοσύνῃ καὶ πολιτικῇ ἀρετῇ) τὸ νομίζουσι μανίαν καὶ δυσχυρίζονται ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ λέγωσιν ὅτι εἶναι δίκαιοι, εἴτε εἶναι εἴτε δὲν εἶναι τοιοῦτοι, ἄλλως νομίζουσιν ὅτι εἶναι τρελλὸς ὁ μὴ διεκδικῶν δι' ἑαυτὸν δικαιοσύνην, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον οὐδεὶς νὰ ὑπάρχῃ, ὅστις κάπως τοῦλάχιστον νὰ μὴ μετέχῃ αὐτῆς (= πάντες κάπως νὰ μετέχωσιν αὐτῆς), ἄλλως εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὗτος μεταξὺ ἀνθρώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 13.

[Κατὰ τὸν Πρωταγόραν εἶναι διδακτὴ ἢ ἀρετὴ ἀπὸ τιμωροῦνται ὑπὸ τῶν νόμων καὶ πᾶν ἀνθρώπων οἱ ἀδικούντες καὶ ἵνα μὴ ἀδικῶσι πάλιν καὶ ἵνα ἐκ τούτου παραδειγματίζωνται οἱ ἄλλοι, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἀγανακτεῖ κατὰ τῶν ἐχόντων φυσικὰς ἐλλείψεις οὐδὲ τιμωρεῖ αὐτούς]. "Ὅτι μὲν λοιπὸν ἀρμοζόντως ἀποδέχονται πάντα ἄνδρα ὡς σύμβουλον περὶ ταύτης τῆς (πολιτικῆς) ἀρετῆς διὰ τὸ ὅτι νομίζουσι ὅτι πᾶς μετέχει αὐτῆς, ταῦτα λέγω. ὅτι δὲ νομίζουσι ὅτι αὐτὴ δὲν ὑπάρχει ἐκ φύσεως οὐδὲ ἔρχεται μόνῃ τῆς (ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐνεργείας), ἀλλ' ὅτι καὶ διδακτὴ εἶναι καὶ δι' ἐπιμελείας παρουσιάζεται εἰς ὅποιον καὶ ἂν παρουσιάξῃται, τοῦτο εἰς σὲ μετὰ τὸ ἀνωτέρω θὰ προσπαθῆσω ν' ἀποδείξω. "Ὅσα δηλ. κακὰ νομίζουσι οἱ ἄνθρωποι οἱ μὲν διὰ τοὺς δὲ ὅτι τὰ ἔχουσιν ἐκ φύσεως ἢ ἐκ τύχης (= ἐκ συμπτώσεως), δι' αὐτὰ οὐδεὶς θυμῶνε: οὐδὲ συμβουλεύει: οὐδὲ διδάσκει: οὐδὲ τιμωρεῖ πρὸς σωφρονισμὸν τοὺς ἔχοντας αὐτὰ, διὰ νὰ μὴ εἶναι τοιοῦτοι, ἀλλὰ τοὺς συμπαθοῦσιν ἐξ εὐσπλαγχνίας λόγου χάριν τίς εἶναι τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ ἐπιχειρῇ νὰ κάμνῃ τι ἐκ τούτων (δηλ. νὰ θυμῶνῃ, νὰ νοσητῇ κλ.) πρὸς τοὺς ἀσχήμονας ἢ τοὺς μικροὺς κατὰ τὸ ἀνάστημα ἢ τοὺς ἀδυνάτους: διότι ταῦτα μὲν. Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Ἑρείας

ἄνθρωποι, ὅτι καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τύχης εἰς τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνουσι, δηλ. τὰ κακὰ καὶ τὰ ἀντίθετα εἰς αὐτὰ ὅσα δὲ ἀγαθὰ νομίζουσι ὅτι γίνονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους δι' ἐπιμελείας καὶ δι' ἐξασκήσεως καὶ διὰ διδασκαλίας, ἐάν τις δὲν ἔχῃ τὰ ἀντίθετα πρὸς αὐτὰ, δηλ. τὰ κακὰ, διὰ ταῦτα, ὡς νομίζω, γίνονται: καὶ οἱ

ἄνθρωποι καὶ αἱ πρὸς σωφρονισμὸν τιμωρίαι, καὶ αἱ συμβουλαί. Ἐκ τῶν ὁποίων ἐν εἶναι καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ γενικῶς πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· ἐκεῖ λοιπὸν ἕκαστος ἐναντίον ἑκάστου ὀργίζεται καὶ συμβουλεύει, μὲ τὴν ἰδέαν βεβαίως ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ δύναται ν' ἀποκτηθῆ ἔξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως. Διότι, ἐὰν θέλησ νὰ ἐννοήσῃς, ὦ Σώκратες, τί ἄρα γε σημαίνει τὸ νὰ τιμωρῆ τις πρὸς σωφρονισμὸν τοὺς ἀδικούντας, αὐτὸ τὸ πράγμα μόνον τοῦ θεοῦ σε διδάξῃ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τοῦλάχιστον νομίζουσιν ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται ν' ἀποκτηθῆ. Διότι οὐδεὶς τιμωρεῖ πρὸς σωφρονισμὸν τοὺς ἀδικούντας εἰς τοῦτο προσέχων τὸν νοῦν του καὶ ἕνεκα τούτου, ὅτι δηλ. ἠδίκησαν, ἐκτὸς ἐὰν τις ὡσάν θηρίον, ἀσυλλογίστως τιμωρῆ πρὸς ἐκδίκησιν· ὅστις ὁμως μετὰ ὀρθῆς σκέψεως ἐπιχειρεῖ νὰ τιμωρῆ πρὸς σωφρονισμὸν, δὲν ἐκδικεῖται ἕνεκα τοῦ ἀδικήματος, τὸ ὅποιον ἔχει παρέλθει, — διότι τὸ πραχθὲν βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταστήσῃ μὴ γεγόμενον — ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μέλλοντος, διὰ νὰ μὴ ἀδικήσῃ, πάλιν μῆτε ὁ ἴδιος οὕτως μῆτε ἄλλος ὁ ἴδιον τοῦτον τιμωρηθέντα πρὸς σωφρονισμὸν καὶ ταιαύτην σκέψιν ἔχων (ὁ τιμωρῶν) φρονεῖ ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ τιμωρεῖ τοῦλάχιστον, ὅπως ἀποτρέψῃ εἰς τὸ μέλλον τὸ κακόν. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἰδέαν ἔχουσιν ὅλοι, ὅσοι δὲ τιμωροῦσι καὶ ὡς ἰδιῶται (ἐν τῇ ἰδιωτικῇ βίῃ) καὶ ὡς δημόσιοι ἄρχοντες· τιμωροῦσι δὲ καὶ σωφρονίζουσι διὰ τιμωρίας, ὅσους καὶ ἂν νομίζωσιν, ὅτι ἀδικοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ἰδικοὶ σου συμπολίται· ὥστε συμφώνως πρὸς τοῦτον τὸν λόγον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ἔξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι νομίζουσιν ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται νὰ παρασκευασθῆ καὶ νὰ διδαχθῆ. Ὅτι μὲν λοιπὸν δεδικαιολογημένως παραδέχονται οἱ συμπολίται σου καὶ χαλκῆα καὶ ὑποδηματοποιόν, ὅταν συμβουλεύῃ διὰ τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι νομίζουσιν ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται νὰ παρασκευασθῆ καὶ νὰ διδαχθῆ, ἐπαρκῶς ἔχει ἀποδειχθῆ εἰς σέ, ὦ Σώκратες, καθὼς τοῦλάχιστον εἰς ἐμέ φαίνεται.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 14.

[Κατὰ τὸν Πρωταγόραν καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες διδάσκουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν τὴν ἀρετὴν καὶ πάντες οἱ πολῖται, ἀφ' αὐτῆ εἶναι ἀναγκαῖα, ἵνα ὑπάρχῃ πόλις, καὶ δι' αὐτὸ τιμωροῦσι τοὺς μὴ με-

τέχοντας αὐτῆς, οὐσὴς ἄρα διδακτῆς]. Ἀκόμη λοιπὸν ὑπολείπεται ἡ ἀπορία, τὴν ὁποίαν ἀπορεῖς ὡς πρὸς τοὺς ἀνδρας τοὺς ἀγαθοὺς (= τοὺς ἔχοντας τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν), διὰ τί ἄρα γε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες κατὰ μὲν τὰ ἄλλα, ὅσα ἐξαρτῶνται ἐκ διδασκάλων, διδάσκουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τοὺς κάμνουσι σοφοὺς, κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ εἶναι ἀγαθοί, δὲν κάμνουσιν αὐτοὺς καλυτέρους τινός. Ὡς πρὸς τοῦτο λοιπὸν, ὦ Σώκρατες, οὐχὶ πλέον μῦθον εἰς σὲ ἢ εἶπω, ἀλλὰ πραγματικὸν λόγον. Ὡς ἐξῆς, δηλ. σκέψητι· ποῖον ἐκ τῶν δύο ὑπάρχει ἐν τῷ πράγματι ἢ δὲν ὑπάρχει, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μετέχωσιν ὅλοι οἱ πολῖται, ἐὰν δὲ πρόκειται νὰ ὑπάρχη πόλις : διότι ἐντὸς τοῦ ζήτηματος τούτου λύεται αὕτη ἡ ἀπορία, τὴν ὁποίαν σὺ ἔχεις, εἰ δὲ μὴ, εἰς οὐδὲν ἄλλο ζήτημα λύεται. Διότι, ἐὰν μὲν ὑπάρχη καὶ ἐὰν τοῦτο τὸ ἐν εἶναι οὐχὶ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκευτικὴ οὐδὲ κεραμευτικὴ, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ νὰ εἶναι τις ὅσιος (= σύμφωνος πρὸς τὸ θεῖον δίκαιον), καὶ γενικῶς ὡς ἐν αὐτὸ τὸ ὀνομάζω ὅτι εἶναι ἀρετὴ ἀνδρός· ἐὰν ὑπάρχη τοῦτο (= ἡ τοῦ ἀνδρός ἀρετὴ, τοῦ ὁποίου πρέπει πάντες νὰ μετέχωσι, καὶ πᾶς ἀνὴρ, καὶ ἐὰν ἄλλο τι ἐπιθυμῇ νὰ μανθάνῃ ἢ νὰ πράττῃ, πρέπει μετὰ τούτου τοιουτοτρόπως νὰ τὸ πράττῃ, ἄνευ δὲ τούτου (= τῆς ἀρετῆς) νὰ μὴ τὸ πράττῃ, ἄλλως πρέπει τὸν μὴ μετέχοντα αὐτοῦ καὶ νὰ διδάσκωσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ τιμωρῶσι πρὸς σωφρονισμὸν καὶ παιδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ἕως ὅτου δὲ τιμωρούμενος ἤ(με) εἴη γίνεαι καλυτέρος, ὅποιος δὲ δὲν ἤθελεν ὑπακούει τιμωρούμενος καὶ διδασκόμενος, πρέπει αὐτὸν νὰ τὸν ἐκδιώκωσιν ἐκ τῶν πόλεων ἢ νὰ τὸν ρονεύωσι, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀθεράπευτος· ἐὰν τοιουτοτρόπως μὲν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τούτου δὲ τοιουτοτρόπως ἐκ φύσεως ὄντος ἐὰν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰς μὲν τὰ ἄλλα διδάσκωσι τοὺς υἱοὺς των, εἰς τοῦτο δὲ δὲν τοὺς διδάσκωσι, σκέψητι πόσον παραδόξως γίνονται οἱ ἀγαθοὶ (= εἶναι θαυμάζωσι) ἠφισπείθηκε ἀπὸ τοῦ Νοτιοῦτο Εκπαιδευτικὸν ὑπάρχον ἀγαθοί, ἂν δὲν ἐγένετο διδασκαλία ἀρετῆς). Διότι ὅτι μὲν νομίζουσιν αὐτὸ (τὴν ἀρετὴν) διδακτὸν καὶ ἰδιωτικῶς καὶ δημοσίως, ἀπεδείξαμεν· ἐν ᾧ ὅμως εἶναι διδακτὸν καὶ διὰ μορφώσεως ἀποκτητὸν, (εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι) εἰς μὲν τὰ ἄλλα λοιπὸν διδάσκουσι τοὺς υἱοὺς των, διὰ τὰ ὅποια δὲν εἶναι :

θάνατος ἢ τιμωρία, ἐὰν δὲν τὰ γνωρίζωσι, δι' ὅσα δὲ καὶ ἡ τιμωρία εἶναι θάνατος εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ ἐξορία, ἐὰν δὲν τὰ μάθωσι καὶ ἐὰν δὲν μορφωθῶσι συμφώνως πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐκτός τοῦ θανάτου (ἢ τιμωρία εἶναι) καὶ περιουσιῶν δημεύσεις καὶ συντόμως εἰπεῖν μὲ μίαν λέξιν καταστροφαὶ τῶν οἰκογενειῶν, εἰς ταῦτα λοιπὸν δὲν τοὺς διδάσκουσι καὶ δὲν φροντίζουσι δι' αὐτὰ μὲ πᾶσαν φροντίδα. Πρέπει βεβαίως νὰ νομίζωμεν, ὡς Σώκρατες ὅτι διδάσκουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.

[Ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας μέχρι τέλους οἱ ἄνθρωποι διὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν τιμωριῶν καὶ παντὸς μέσου διδάσκονται τὴν ἀρετὴν, εἶναι ἄρα αὐτῇ διδακτῇ. Ἐνταῦθα προσέτι ἀπεικονίζεται ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἀνατροφή τῶν Ἀθηναίων, εἰ μὴ πάντων τῶν Ἑλλήνων] Ἀπὸ μικρᾶς παιδικῆς ἡλικίας ἀρχίσαντες οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἐφ' ὅσον ἀκριθῶς καὶ ἀν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ συμβουλεύουσι τοὺς παῖδας. Εὐθύς δηλ. ὅταν ἐννοῇ τις (ὁ παῖς) τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ ὁ ἴδιος ὁ πατήρ ὡς πρὸς τοῦτο διαγωνίζονται, τίνι τρόπῳ δηλ. ἢ γίνῃ ἄριστος ὁ παῖς, καὶ ἐν ἐκάστῳ ἔργῳ καὶ ἐν ἐκάστῳ λόγῳ διδάσκοντες καὶ καταδεικνύοντες (ἐν τοῖς πράγμασι καὶ ἐν τοῖς λόγοις), ὅτι τοῦτο μὲν εἶναι δίκαιον, τοῦτο δὲ ἄδικον, καὶ τοῦτο μὲν εἶναι καλόν, τοῦτο δὲ κακόν, καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὕσιον (=σύμφωνον πρὸς τὸ θεῖον δίκαιον), τοῦτο δὲ ἀνόσιον, καὶ ταῦτα μὲν πράττε, ταῦτα δὲ μὴ πράττε· καὶ ἐὰν μὲν μὲ τὴν θέλησίν του πείθηται, ἔχει κελῶς· εἰ δὲ μὴ, τὸ φέρουσιν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν μὲ ἀπειλὰς καὶ μὲ βραδυσμούς, καθὼς ἀκριθῶς καὶ ἠστυῶσιν ἴσον τὸ ξύλον, τὸ ὅποιον στρεβλύνεται καὶ κάμπτεται. Μετὰ ταῦτα δὲ στέλλοντες αὐτὰ εἰς διδασκάλους πολὺ περισσότερον παραγγέλλουσιν εἰς αὐτοὺς νὰ φροντίζωσι ὅσα ἐπιχρηστέα ἀπὸ τοῦ ἠστυῶσιν διὰ τὰ γράμματα καὶ διὰ τὸν καθαρισμόν. Οἱ δὲ διδάσκαλοι καὶ διὰ ταῦτα φροντίζουσι καὶ ὅταν πάλιν οἱ παῖδες μάθωσι γράμματα (=ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν) καὶ μέλλωσι νὰ ἐννοῶσι τὰ γεγραμμένα ἐν βιβλίοις, καθὼς ἀκριθῶς πρότερον τὴν ἀπὸ στόματος διδασκαλίαν, θέτουσι πλησίον αὐτῶν ἐπὶ τῶν θρανίων ἢ ἀναγινώσκουσιν

ἐξόχων ποιητῶν ποιήματα καὶ τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ τὰ μανθάνωσιν ἀπὸ στήθους, ἐντὸς τῶν ὁποίων ποιημάτων πολλαὶ μὲν ἠθικαὶ συμβουλαὶ ἐνουπάρχουσι, πολλαὶ δὲ λεπτομερεῖς περιγραφαὶ καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἐξόχων, ἵνα ὁ παῖς ζηλεύων τοὺς μιμῆται καὶ ἵνα ἐπιθυμῇ νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Καὶ πάλιν οἱ διδάσκαλοι τῆς κιθάρας ἄλλα τοιαῦτα κάμνουσι καὶ προσέτι περὶ σωφροσύνης φροντίζουσι καὶ ἵνα οἱ νέοι μηδὲν κακὸν πράττωσι· πρὸς τούτοις δὲ, ὅταν μάθωσι νὰ παίζωσι τὴν κιθάραν, ἄλλων πάλιν ἐξόχων ποιητῶν λυρικῶν ποιήματα τοὺς διδάσκουσιν, εἰς μουσικοὺς ῥυθμοὺς ἢς κιθάρας προσαρμόζοντες τοὺς στίχους, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς ἀρμονίας ἀναγκάζουσι νὰ γίνωνται οἰκεία· εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν, ἵνα αὐτοὶ γινόμενοι καὶ ἡμερώτεροι καὶ μὲ περισσότερον ῥυθμὸν (= μέτρον) καὶ μὲ περισσotέραν ἀρμονίαν τοῦ βίου εἶναι χρήσιμοι καὶ εἰς τὸ λέγειν καὶ εἰς τὸ πράττειν· διότι ὅλος ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκη καὶ καλοῦ ῥυθμοῦ καὶ καλῆς ἀρμονίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Ἀκόμη βεβαίως λοιπὸν πρὸς τούτοις καὶ εἰς σχολεῖον γυμναστοῦ τοὺς στέλλουσιν, ἵνα ἔχοντες τὰ σώματα εὐρωστώτερα ἐξυπηρετῶσι τὴν διάνοιαν, ὅταν αὕτη εἶναι ἠθικὴ, καὶ ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται νὰ χάνωσι τὸ θάρρος τῶν διὰ τὴν καχεξίαν τῶν σωμάτων καὶ εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἄλλας πράξεις· καὶ ταῦτα πράττουσι πλεῖστον ὅσοι δύνανται πλεῖστον νὰ τὰ πράττωσι· πρὸ πάντων δὲ δύνανται νὰ πράττωσι τοῦτο οἱ πλουσιώτατοι καὶ οἱ υἱοὶ τούτων ἐνωρίτερα ὥς πρὸς τὴν ἡλικίαν ἀρχίσαντες νὰ φοιτῶσιν εἰς σχολεῖα διδασκάλων παρὰ πολὺ ἀργὰ ἀπομακρύνονται ἀπ' αὐτῶν. Ὅταν δ' ἀπομακρυνθῶσιν ἐκ τῶν διδασκάλων, ἢ πόλις πάλιν τοὺς ἀναγκάζει καὶ τοὺς νόμους νὰ μανθάνωσι καὶ συμφώνως πρὸς αὐτοὺς νὰ ζῶσιν ὥς πρὸς παράδειγμα, διὰ νὰ μὴ πράττωσιν αὐτοὶ μόνοι τῶν ἔπος καὶ ἂν τύχη, ἀλλ' ἀκριθῶς καθῶς δά οἱ γραμματοδιδάσκαλοι· διὰ τοὺς μὴ ἱκανοὺς ἀκόμη ἐκ τῶν παιδῶν νὰ γράφωσιν, ἀπὸ γὰρ πράξωσι γραμμὰς διὰ τοῦ κονδυλίου, τότε οἰσοῦσιν εἰς αὐτοὺς τὸ πινακίδιον (= τὴν πλάκα) καὶ τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ γράφωσι συμφώνως μὲ τὸ ὑπόδειγμα τῶν γραμμῶν, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἡ πόλις νόμους χαραξάσα ἐπὶ στηλῶν, εὐρήματα ἐξόχων καὶ παλαιῶν νομοθετῶν, συμφώνως πρὸς τούτους τοὺς νόμους τοὺς ἀνα-

κάξει και νά ἄρχωσι και νά ἄρχωνται· ὅποιος δὲ και ἂν παραβαίη τούτους, τὸν τιμωρεῖ πρὸς σιωφρονισμόν, και εἰς τὴν τιμωρίαν ταύτην και ἐντῆ ἰδικῆ σας πόλει και παλλαχοῦ ἀλλαχοῦ ὑπάρχει τὸ ὄνομα εὐθύνας (= λογοδοσίαι), με τὴν σκέψιν ὅτι ἡ τιμωρία εὐθύνει τὸν ἄνθρωπον (= σιωφρονίζει). Ἀφοῦ λοιπὸν τόσον μεγάλη φροντίς γίνεται περὶ τῆς ἀρετῆς και ἰδιωτικῶς και δημοσίως, παραξενεύεσαι, ὦ Σώκρατες, και ἀπορεῖς, ἂν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτόν· ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀπορήσῃ, ἀλλὰ πολὺ περισσώτερον ἔπρεπε ν' ἀπορήσῃ, εἰάν δὲν εἶναι διδακτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 16.

[Τὸ ὅτι πολλοὶ ἀξιόλογοι πατέρες δὲν ἔχουσι, ἐπ' ἴσης ἀξιολογούς υἱούς ἐξηγεῖται ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ὡς προερχόμενον ἐκ τῆς διαφοράς εὐφυΐας τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐν τῇ μέσῃ τοῦ πολιτισμοῦ ὁ εὐφύτερος τὴν φύσιν γίνεται ὑπέρτερος, ἀλλὰ και ὁ χειρίστος κατὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐν πολιτισμῷ ζώντων εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἀγρίων τῶν ἀμετόχων πολιτισμῷ]. Διὰ τί λοιπὸν τῶν ἱκανῶν πατέρων πολλοὶ υἱοὶ γίνονται κακοί· τοῦτο πάλιν μάθε· οὐδόλως δηλ. εἶναι παράδοξον τοῦτο, εἰάν δ' ἀληθὴ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τοῦτου τοῦ πράγματος, δηλ. τῆς ἀρετῆς, οὐδεὶς πρέπει νά εἶναι ἀμέτοχος, εἰάν πρόκειται νά ὑπάρχη πόλις. Διότι, εἰάν πραγματικῶς τοιοιυτρόπως ἔχη τοῦτο, τὸ ὅποιον λέγω— ἔχει δὲ τοιοιυτρόπως περισσώτερον πάντων τῶν ἄλλων—, τότε συλλογισθῆτι, ἀφοῦ ἐκλέξῃς ἄλλο ὅποιονδῆποτε ἐκ τῶν ἐπαγγελματίων και τῶν μαθημάτων. Ἐν ἡ περιπτώσει λ. χ. δὲν ἦτο δυνατόν νά ὑπάρχη πόλις, εἰάν δὲν εἴμεθα ἐν αὐτῇ ὅλοι αὐληταὶ (= ἱκανοὶ παίξαι τὸν αὐλόν), ὅσον περίπου θά ἠδύνατο ἕκαστος νά εἶναι, και ἐν ἡ περιπτώσει πᾶς τις και ἰδιωτικῶς και δημοσίως πάντα ἄνθρωπον και ἐδίφηνε ποιεῖτο (τὴν αὐλὸν) και ἐπέπληττε τὸν οὐχὶ καλῶς παίξοντα τὸν αὐλόν και δὲν τὸν εἴσεται τοῦτου ἐκ φθόνου, καθὼς δ' ἄρ' ἄρα οὐδεὶς ἐκ φθόνου τὰ δίκαια και τὰ νόμιμα ἀποστερεῖ οὐδ' ἀποκρύπτει ἀπὸ τοῦ ἄλλου, καθὼς ἀποκρύπτει τὰς ἄλλας τέχνας· διότι ὠφελεῖ, νομίζω, ἡμᾶς ἡ ἀμοιβαία δικαιοσύνη και ἀρετὴ (και δι' αὐτὸ δὲν τὴν ἀποκρύπτει ὁ εἰς ἀπὸ τὸν ἄλλον)· διὰ ταῦτα ἕκαστος εἰς ἕκαστον προθύμως λέγει και

διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα. Ἐάν λοιπὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν τῇ αὐλήσει εἴχομεν κάθε προθυμίαν καὶ κάθε ἔλ-
 λειψιν φθόνου εἰς τὸ νὰ διδάσκωμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον, νομίζεις, ὦ
 Σώκρατες, ὅτι τότε οἱ υἱοὶ τῶν ἐξόχων αὐλητῶν θὰ ἐγίνοντο κά-
 πως περισσότερον ἐξοχοὶ αὐληταὶ ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀδέξιων αὐ-
 λητῶν; Νομίζω μὲν ὄχι, ἀλλ' ὁποῖου ἀνθρώπου ὁ υἱὸς ἔτυχε νὰ
 γίνῃ εὐφρέστατος εἰς τὴν αὐλησιν, αὐτὸς ἤθελεν αὐξηθῆναι, ὥστε νὰ
 γίνῃ ἀξιόλογος, ὁποῖου δ' ὁ υἱὸς ἤθελε τύχει νὰ γίνῃ ἀκατάλλη-
 λος φύσει εἰς τὴν αὐλησιν, αὐτὸς θὰ ἐγίνετο ἀδέξιος αὐλητῆς· καὶ
 πολλάκις μὲν ἐξόχου αὐλητοῦ υἱὸς ἤθελεν ἀποβῆναι ἀδέξιος αὐλητῆς,
 πολλάκις δὲ υἱὸς ἀδέξιου αὐλητοῦ θὰ ἐγίνετο ἐξοχος αὐλητῆς·
 ἀλλ' ὅμως πάντες θὰ ἦσαν αὐληταὶ ἱκανοὶ ἐν σχέσει τοῦλάχιστον
 πρὸς τοὺς ἀπείρους τῆς αὐλητικῆς καὶ τοὺς μηδεμίαν γινώσιν τῆς
 αὐλήσεως ἔχοντας. Τοιαυτοτρόπως νόμιζε καὶ τότε, ὅτι, ὅποιος
 ἄνθρωπος ἐκ τῶν ἀνατεθραμμένων μεταξὺ ἀνθρώπων ζώντων ὑπὸ
 νόμους φαίνεται εἰς σὲ ἀδικιώτατος, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι δίκαι-
 ος καὶ διδάσκαλος τούτου τοῦ πράγματος (τῆς δικαιοσύνης), ἐάν
 ἤθελεν εἶναι ἀνάγκη νὰ συγκρίνηται πρὸς ἀνθρώπους, εἰς τοὺς
 ὁποίους μῆτε ἐκπαίδευσις τυχὸν ὑπάρχει μῆτε δικαστήρια μῆτε νό-
 μοι μῆδὲ ἀνάγκη μηδεμίαν ἐξαναγκάζουσα αὐτοὺς διὰ παντὸς μέσου
 νὰ φροντίξωσι περὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οἱ ὅποιοι ἤθελον εἶναι κά-
 ποιοὶ ἀγριοὶ, ὅποιοι δὲ ἦσαν ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους πέρυσσι παρέ-
 στησεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς θεάτρου Φερεκράτης ὁ τραγικός ποιητῆς
 κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ληναίων πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Βεβαίως,
 ἐάν ἤθελες εὐρεῖσθαι μεταξὺ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων, καθὼς ἀκριβῶς
 εὐρέθησαν οἱ ἐν τῇ χορῷ ἐκείνῃ τῆς τραγωδίας μισάνθρωποι
 (= πολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ μισοῦντες τοὺς παρ' αὐτοῖς ἀν-
 θρώπους ὡς ἀδίκους), πολὺ ἤθελες εὐχαριστηθῆναι τότε, ἐάν ἤθελες
 συναντήσῃ καὶ ἓνα Εὐρύδατον ἢ Φρυωνῶδαν (= κακοὺς ἀνθρώπους,
 ἀλλὰ καλοὺς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀγριοὺς) καὶ ἤθελες μεγαλοφώ-
 νως θρηνεῖν, διότι θὰ ἐπόθεις τὴν μοχθηρίαν τῶν ἐδῶ ἀνθρώπων
 τότε ὅμως καμαρώνεις, ὦ Σώκρατες, **ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπό τοῦτο Εκπαιδευτικὸν**
 ἀρετῆς, ἐφ' ὅσον δύναται ἕκαστος νὰ τὴν διδάσκη, καὶ σοὶ φαίνε-
 ται ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει διδάσκαλος αὐτῆς· τοῦτο συμβαίνει καθὼς
 ἀκριβῶς, ἐάν ἤθελες ζητεῖν νὰ εὐφρῆς ποῖος εἶναι διδάσκαλος τοῦ

ὀμιλεῖν ἐλληγιστί, οὐδεὶς ἤθελε φανῆ τοιοῦτος, οὐδὲ βεβαίως ἤθελε φανῆ, ὡς νομίζω, ἐὰν ἤθελες ζητεῖ ποῖος χάριν ἡμῶν ἤθελε διδάξει τοὺς υἱοὺς τῶν χειροτεχνιτῶν τὴν ἰδίαν ταύτην τέχνην, τὴν ὁποίαν δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν ἔχουσι μάθει, (τίς θὰ τοὺς ἐδίδασκε) μὲ ὅσῃν τέχνην ἠδύνατο (νὰ τὴν διδάξῃ) ὁ πατὴρ καὶ οἱ φίλοι τοῦ πατρὸς, ἐὰν ἦσαν ὁμότεχνοι αὐτοῦ, τούτους πλέον τῆς ἤθελε διδάξει νομίζω ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον, ὡ Σώκρατες, νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος (κατάλληλος) τούτων, τῶν ἀπείρων ὅμως τῆς χειροτεχνίας νομίζω ὅτι εἶναι ἐντεῶς εὐκόλον νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος, τοιουτοτρόπως δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων (δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὐρεθῆ διδάσκαλος νὰ τὴν διδάξῃ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἐξόχων καλύτερον παρ' ὅσον θὰ τὴν ἐδίδασκον αὐτοὶ οἱ πατέρες των) ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ τις, ὅστις ὀλίγον ὑπερέχει ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ προδιδάσῃ ἄλλους εἰς ἀρετὴν, τοῦτο θὰ ἦτο εὐχάριστον. Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι εἶμαι εἰς καὶ ὅτι περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δύναμαι νὰ ὠφελῶσω ἀνθρωπίν τινα εἰς τὸ νὰ γίνῃ καλὸς καὶ ἀγαθὸς καὶ ἀνταξίως τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον δι' αὐτὸ εἰσπράττω, καὶ ἀξίως ἀκόμη περισσότερου μισθοῦ, ὥστε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μαθόντα νὰ φαίνεται ἀντάξιος ὁ μισθός. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ τρόπος τῆς εἰσπράξεως τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον ἔχω χρησιμοποίησει, εἶναι ὁ ἐξῆς· ὅταν δηλ. μάθῃ τις παρ' ἐμοῦ, ἐὰν μὲν θέλῃ, εὐθὺς πληρώνει ὅσον χρῆμα ἐγὼ ζητῶ πρὸς εἰσπραξίν· ἐὰν δὲ δὲν θέλῃ, μεταβάς εἰς ἱερόν, ἀφοῦ ὀρκισθῆ, ὅσῃς ἀξίας καὶ ἂν εἴπῃ ὅτι εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον πληρώνει.

Τοιοῦτον (ὡς ἂν ἠλέχθη) εἰς σέ», εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, «ὡ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον ἔχω εἶπει, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι αὐτῷ φρονοῦσι καὶ ὅτι οὐδόλως εἶναι παράδοξον οἱ υἱοὶ τῶν ἐξόχων πατέρων νὰ γίνωνται ἀνίκανοι καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνικάνων νὰ γίνωνται καλοὶ, διότι λ.χ. καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Πολυκλείτου, οἱ συνηλωτῆται τοῦ Παράλου καὶ τοῦ Ἐπιππου τούτου ἐδῶ, δὲν εἶναι τίποτε παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν πατέρα των καὶ ἄλλοι υἱοὶ ἄλλων εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Τούτους ὅμως ἐδῶ δὲν ἀξίξει ἀκόμη νὰ κατηγορῇ τις διὰ τοῦτο (ὅτι δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν πατέρα των), ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν ἀκόμη εἰς αὐτοὺς ἐλπίδες· διότι εἶναι νέοι.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 17.

[Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Πρωταγόρου πείθεται ὁ δὴθεν ὁ Σωκράτης ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ, ἀλλ' ἐρωτᾷ περὶ τῆς σχέσεως τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον, δηλ. πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν]. Ὁ μὲν Πρωταγόρας μὲ τόσον πολλὰ καὶ μὲ τοιοῦτου εἶδους λόγους ἐπιδειχθεὶς ἔπαυσε τὸν λόγον του. Καὶ ἐγὼ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἔδλεπον ἀκόμη πρὸς αὐτὸν καταμαγευμένος (= καταγοητευμένος) μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ εἶπη τι, διότι ἐπειθόμενον ἂν τὸν ἀκούω· ἀφοῦ δ' ὅμως ἐνόησα πλέον ὅτι τῷ ὄντι εἶχε παύσει, μετὰ δυσκολίας κάπως ὡσάν συγκεντρώσας τὸν ἑαυτόν μου εἶπον, στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ἴπποκράτην· «Ὁ υἱὲ τοῦ Ἀπολλοδώρου, πόσον σο χρεωστῶ εὐγνωμοσύνην, διότι με πρόετρεψας ἂν ἔλθω ἐδῶ· διότι νομίζω πολλῆς ἀξίας τὸ ὅτι ἔχω ἀκούσει ὅσα ἔχω ἀκούσει παρὰ τοῦ Πρωταγόρου. Ἐγὼ τριτάχιστον κατὰ μὲν τὸν πρότερον χρόνον ἐνόμιζον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνθρωπίνη ἐπιμέλεια, διὰ τῆς ὁποίας οἱ ἀγαθοὶ γίνονται ἀγαθοί· τώρα ὅμως ἔχω πεισθῆ περὶ αὐτοῦ (ὅτι εἶναι διδακτὴ ἢ ἀρετὴ). Πλὴν μικρόν τι ἐμπόδιον εἰς ἐμὲ ὑπάρχει, τὸ ὅποιον εἶναι φανερόν ὅτι ὁ Πρωταγόρας εὐκόλως θὰ διασαφηνίσῃ ἐπιπροσθέτως, ἀφοῦ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἀκριβῶς διηυκρίνισε. Καὶ βεβαίως, ἐάν μὲν τις περὶ τῶν ἰδίων τούτων ἤθελε συνομιλήσει μὲ ὅποιονδήποτε ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ῥητορευόντων, ἴσως καὶ παρὰ τούτου τοιοῦτους (= μακροὺς) λόγους ἤθελεν ἀκούσει, δηλ. ἢ παρὰ τοῦ Περικλέους ἢ παρ' ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰς τὸ ὁμιλῆσαι· ἐάν ὅμως τις ἤθελεν ἐπανερωτήσαι τινὰ (ἐκ τῶν ῥητόρων) διὰ τι πράγμα, καθὼς ἀκριβῶς τὰ βιβλία (δὲν ἀποκρίνονται), οὐδόπως δύνανται οὔτε ἂν ἀποκριθῶσιν οὔτε οἱ ἴδιοι ἂν ἐρωτήσωσιν, ἀλλ' ἐάν τις καὶ διὰ μὲν χρόν τι ἐκ τῶν λεχθέντων ἐπερωτήσῃ, τότε, καθὼς ἀκριβῶς πὰ χάλκινα ἀγγεῖα κτυπηθέντα ἐπὶ μακρὸν χρόνον κάμνουσιν ἤχον καὶ παρατείνουσι τὸν ἤχον, ἐάν δὲν τὰ ἐγγίσῃ τις, τοιοιτοτρόπως καὶ οἱ ῥήτορες δι' ὀλίγα ἐρωτηθέντες μνημονοποιήθηκ' ἀπὸ τοῦ ναυτιότου Εκπαιδευτικ^{οῦ} Ὁ Πρωταγόρας ὅμως οὕτως ἐδῶ εἶναι ἱκανὸς μὲν ἂν ὁμιλήσῃ μακροὺς καὶ ὡραίους λόγους, ὅπως αὐτὸ τὸ πράγμα (ἢ πρὸ ὀλίγου ὁμιλία του) φανερώσει τοῦτο, ἱκανὸς δὲ καὶ, ὅταν ἐρωτηθῇ, ν' ἀποκριθῇ μὲ ὀλίγα καὶ, ὅταν ἐρωτήσῃ, καὶ ἂν περιμεινῇ καὶ ν' ἀ-

ποδεχθῆ τὴν ἀπόκρισιν, τὰ ὅποια εἰς ὀλίγους εἶναι προητοιμασμένα (= πρόχειρα). Τώρα λοιπόν, ὦ Πρωταγόρα, ὀλίγου τινὸς πράγματος στεροῦμαι, ὥστε νὰ ἐννοῶ τὰ πάντα, ἐὰν ἤθελές μοι ἀποκριθῆ εἰς τὸ ἐξῆς. Διςχυρίζεσαι ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα διδακτὸν καὶ ἐγὼ ἐὰν ἢ ἀπειθόμεν εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς σὲ πείθομαι ὡς πρὸς τοῦτο· ἐκεῖνο ὁμως, διὰ τὸ ὅποιον παρεξενεούτην μὲ σὲ λέγοντα αὐτό, τοῦτο πρὸς εὐχαρίστησίν μου συμπλήρωσον ἐν τῇ ψυχῇ μου. Ἐλεγεσ, δηλ. ὅτι ὁ Ζεὺς ἔστειλεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰδῶ καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ πάλιν πολλαχοῦ ἐν τοῖς λόγοις σου ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ὁσιότης καὶ ἕλα ταῦτα, ὅτι εἶναι ἐν τῇ ἐν συνόλῳ, δηλ. ἡ ἀρετὴ· τὰ ἴδια λοιπὸν ταῦτα διευκρίνισον ἀκριβῶς εἰς ἐμὲ διὰ τοῦ λόγου, ποῖον ἐκ τῶν δύο ἐν μὲν πρᾶγμα καὶ τι εἶναι ἡ ἀρετὴ, μέρη δ' αὐτῆς εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ὁσιότης, ἢ ταῦτα, τὰ ὅποια τώρα δὲ ἔλεγον, εἶναι ἕλα ὀνόματα τοῦ ἴδιου πράγματος, τὸ ὅποιον εἶναι ἐν τοῦτο εἶναι, τὰ ὅποιον ἀκόμη ἐπιπροσθέτως ποῖῶ νὰ μάθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 18.

[Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς, διότι τὰ προηγούμενα ἦσαν ἐμπειρικαὶ ἀποδείξεις, δηλονδρικαὶ ἀποδείξεις τῆς πείρας, καὶ ὁ Σωκράτης ἀρχίζει ν' ἀποκρούῃ τὸν Πρωταγόραν ἰσχυριζόμενον ὅτι τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι διάφορα πρὸς ἀλλήλα καθ' ἣν σχέσιν εἶναι διάφορα πρὸς ἀλλήλα καὶ τὰ μέρη τοῦ προσώπου.] «Ἄλλ' εὐκόλον εἶναι τοῦτο τοῦλάχιστον, ὦ Σώκρατες, ν' ἀποκριθῶ, ὅτι αὐτά, τὰ ὅποια ἐρωτᾷς, εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς, ἢ ὅποια εἶναι ἐν». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο», εἶπον ἐγὼ, «καθὼς ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ προσώπου, δηλ. καὶ τὸ στόμα καὶ ἡ ρίς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα, οὕτω καὶ ταῦτα εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς ἢ καθὼς ἀκριβῶς τὰ τεμάχια τοῦ χρυσοῦ οὐδόλως διαφέρουσι τὸ ἐν ἑκείνῳ πρὸς τὸ ἄλλο καὶ ἀλλοῦ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν σμικρότητα». «Κατ' ἐκείνην τὴν ἀναλογίαν μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, δηλ. καθὼς ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ προσώπου ἔχουσιν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον». «Ποῖον ἐκ

εις αὐτὸν ὅτι εἶναι δίκαιον· σὺ δὲ ποῖαν γνώμην ἤθελες δώσειν τὴν ἰδίαν γνώμην μὲ τὴν ἰδικήν μου ἢ ἄλλην;». «Τὴν ἰδίαν», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ἡ δικαιοσύνη λοιπὸν εἶναι τοιοῦτο πρᾶγμα, ὥστε νὰ εἶναι δίκαιον, ἢ ἔλεγον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἀποκρινόμενος εἰς τὸν ἐρωτῶντα· λοιπὸν καὶ σὺ ἢ ἔλεγεσ ἀυτός;». «Ναί», εἶπεν αὐτός· «Ἐὰν λοιπὸν μετὰ τοῦτο ἤθελεν ἐρωτήσει ἡμᾶς· «Λοιπὸν δυσχυρίζεσθε ὅτι ὑπάρχει καὶ ὁσιότης τις;» ἢ τὸ δυσχυρίζομεθα, καθὼς ἐγὼ νομίζω». «Ναί», εἶπεν αὐτός· «Λοιπὸν δυσχυρίζεσθε ὅτι καὶ τοῦτο (ἢ ὁσιότης) εἶναι πρᾶγμα τι;» ἢ τὸ δυσχυρίζομεθα ἢ οὐχί;». Καὶ εἰς τοῦτο συνεφώνει· «Ποῖον δ' ἐκ τῶν δύο αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα δυσχυρίζεσθε ὅτι ἔχει γίναῖ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ τοιοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι ἀνόσιον ἢ ὥστε νὰ εἶναι ὅσιον;» ἤθελον ἀγανακτήσει· ἐγὼ τοῦλάχιστον», εἶπον, «διὰ τὸ ἐρώτημα καὶ ἤθελον εἶπει· Σιώπα, ὦ ἄνθρωπε· δυσκόλως βεβαίως ἄλλο τι ἢ ἴσο τὸ ὅσιον, ἐὰν δὲ αὐτὴ ἢ ὁσιότης δὲν ἢ εἶναι πρᾶγμα ὅσιον· τί δὲ ἤθελες εἶπει· σὺ, δὲν ἤθελες ἀποκριθῆ τοιοῦτοτρόπως;». «Πολὺ μάλιστα οὕτω ἢ ἀπεκρινόμεν», εἶπεν (ὁ Πρωτ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 19.

[Ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει ὅτι ἢ δικαιοσύνη καὶ ἢ ὁσιότης ὡς συγγενέσταται ταυτίζονται]. «Ἐὰν λοιπὸν κατόπιν τούτου ἤθελεν εἶπει ἐρωτῶν ἡμᾶς· «Πῶς λοιπὸν ὀλίγον πρότερον ἐλέγετε· ἀρά γε οὐχί καλῶς σὰς ἤκουσα· μοὶ ἐφάνητε ὅτι ἐλέγετε ὅτι τὰ μέρη τῆς ἀρετῆς εἶναι τοιαῦτα ἐν σχέσει πρὸς ἄλληλα (τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο), ὥστε νὰ μὴ εἶναι τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν, ὅποιον εἶναι τὸ ἄλλο». ἤθελον εἶπει ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα (ὦ ἄνθρωπε) καλῶς ἤκουσας, ὅτι ὅμως καὶ ἐμὲ νομίζεις ὅτι εἶπον τοῦτο, ἐσφαλμένως τὸ ἤκουσας· διότι ὁ Πρωταγόρας οὕτως ἐδῶ ταῦτα ἀπεκρίθη, ἐγὼ ὅμως ἠρώτων. Ἐὰν λοιπὸν ἤθελεν εἶπει· «ἀληθῆ, ὦ Πρωταγόρα, λέγει οὕτως ἐδῶ ὁ Σωκράτης· σὺ δυσχυρίζεσαι ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἐν μέρος ἐκ τῶν τῆς ἀρετῆς, ^{ἢ ἀποκριθῆς ἀπὸ τοῦ νοσήτου ἑκταίδευτικῆς} ἢ ἀποκριθῆς ἀπὸ τοῦ νοσήτου ἑκταίδευτικῆς κός σου εἶναι οὕτως ὁ λόγος;» τί ἤθελες ἀποκριθῆ εἰς αὐτόν;». «Εἶναι ἀνάγκη», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «ὦ Σωκράτες, νὰ ὁμολογῶ τοῦτο (ὅτι εἶναι ἰδικός μου ὁ λόγος). Τί λοιπὸν, ὦ Πρωταγόρα, ἢ ἀποκριθῶμεν εἰς αὐτόν, ἀφοῦ ταῦτα ὁμολογήσαμεν, ἐὰν ἡμᾶς

κάπως βεβαίως ὁμοιάζουσι· καὶ εἶναι τὸ ἓν, ὅποιον εἶναι τὸ ἄλλο· ὥστε κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον καὶ ταῦτα δύνασαι νὰ ἐξελέγῃς (= νὰ ἀποδεικνύῃς), ἂν ἢ ἀ ἡμελες, ὅτι ὅλα ἀνεξαιρέτως εἶναι ὅμοια μεταξὺ των. Ἄλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ὀνομάζωμεν ὅμοια τὰ ἔχοντα κάποια ὁμοιότητα οὐδὲ νὰ λέγωμεν ἀνόμοια τὰ ἔχοντα κάποια ἀνομοιότητα, καὶ ἐὰν ἡ ὁμοιότης, τὴν ὁποίαν ἔχουσι τὰ ὅμοια, εἶναι πολὺ μικρά». Καὶ ἐγὼ παραξενευθεὶς εἶπον πρὸς αὐτόν· «Ἀράγε τοιουτοτρόπως δὴ κατὰ τὴν γνώμην σου ἔχουσιν ἀναμεταξὺ των τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὄσιον, ὥστε συμκράν τινα ὁμοιότητα νὰ ἔχουσιν ἀναμεταξὺ των;». «Οὐδόλως τόσον ὀλίγην», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἀλλ' ὅμως καὶ οὐχὶ πάλιν καθὼς σύ μοι φαίνεσαι ὅτι νομίζεις (ὅτι ἔχουσιν)». «Ἄλλ' ὅμως», εἶπον ἐγὼ, «ἐπειδὴ μοι φαίνεσαι ὅτι εἰς δυσχερῆ θέσιν εὐρίσκεισαι ὡς πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἄς ἀφήσωμεν, τὸ ἐξῆς δ' ἄλλο ἐξ ὧν ἔλεγες (μερῶν τῆς ἀρετῆς) ἄς ἐξετάσωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 20.

[Ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς σοφίας καὶ ἔπειτα, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀφροσύνην ἀντιτίθεται καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ δικαιοσύνη, εἰς ἐκάστην δ' ἔννοιαν μία μόνη ἀντιτίθεται, ἀποδεικνύει τὴν ταυτότητα καὶ τῶν σοφίας καὶ δικαιοσύνης.]
 Ὅνομάζεις πράγμα τι σωφροσύνην;». Ἔλεγεν ὅτι ὑπάρχει τοῦτο «Εἰς τοῦτο τὸ πράγμα δὲν εἶναι ἡ σοφία ἐντελῶς τὸ ἐναντίον;». «Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνεται τοῦτο», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ποῦτον δ' ἐκ τῶν δύο, ὅταν πράττουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὀρθῶς καὶ ὠφελίμως, τότε σοὶ φαίνονται ὅτι σωφρονοῦσι, διότι πράττουσιν οὕτω (ὀρθῶς καὶ ὠφελίμως), ἢ τοῦναντίον σοὶ φαίνονται ὅτι ἀφρόνως πράττουσιν;». «Ὅρθῶς καὶ ὠφελίμως πράττοντες φαίνονται μοι ὅτι σωφρονοῦσιν», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Λοιπὸν ἕνεκα σωφροσύνης σωφρονοῦσιν;». «Ἀνάγκη εἶναι νὰ δεχθῶ τοῦτο». «Λοιπὸν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀνόητως πράττουσι καὶ δὲν σωφρονοῦσι, διότι οὕτω (ἀφρόνως) πράττουσι;». «Συμφωνῶ», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ἀλλὰ ἡ ἀφρόνως πράττειν εἶναι τὸ ἐναντίον πρὸς τὸ σωφρόνως πράττειν;». Ἐὐκρινέστερον. «Λοιπὸν ὅσα μὲν πράττονται ἀφρόνως, πράττονται ἕνεκα ἀφροσύνης, ὅσα δὲ πράττονται σωφρόνως, πράττονται ἕνεκα

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκταίδηματικῆς

σωφροσύνης;». Τὸ παρεδέχτο. «Λοιπὸν, ἐάν τι πράττηται μετὰ
δυναμείως, ἰσχυρῶς πράττεται καί, ἐάν τι πράττηται μετ' ἀδυναμίας,
ἀδυνάτως πράττεται;». Ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὅτι οὕτως ἔχει. «Καί
ἐάν τι μετὰ ταχύτητος πράττηται, ταχέως πράττεται καί, ἐάν τι
μετὰ βραδύτητος, βραδέως;». Ἐλεγε ναί. «Καί ἐάν τι λοιπὸν ὁμοί-
ως πράττηται (σωφρόνως, ταχέως κλ.), ὑπὸ τοῦ ἰδίου (σωφροσύνης,
ταχύτητος κλ.) πράττεται καὶ ἐάν τι ἐναντίως πράττηται (ἀφρόνως,
βραδέως κλ.), ὑπὸ τοῦ ἐναντίου (ἀφροσύνης, βραδύτητος κλ.) πράτ-
τεται;». Συνεφώνει. «Ἐλα λοιπὸν», εἶπον ἐγώ, «ὑπάρχει πράγμα
τι λεγόμενον ὠραῖον;». Συνεφώνει. «Εἰς τοῦτο ὑπάρχει τι ἐναντίον
ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀσχημον;». «Δὲν ὑπάρχει;». «Τί δέ; ὑπάρχει τι λε-
γόμενον ἀγαθόν;». «Ἐπάρχει;». «Εἰς τοῦτο ὑπάρχει ἄλλο τι ἐναντίον
ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κακόν;». «Δὲν ὑπάρχει;». «Τί δέ; ὑπάρχει τι λεγόμε-
νον δξύφωνον ἐν τῇ φωνῇ;». Ἐλεγεν ὅτι ὑπάρχει. «Εἰς τοῦτο μή-
πως εἶναι ἄλλο τι ἐναντίον ἀπὸ τὸ βαρύφωνον;». Ἐλεγεν ὅτι δὲν
ὑπάρχει. «Λοιπὸν», εἶπον ἐγώ, «εἰς ἕν ἕκαστον ἐκ τῶν ἐναντιῶν
ἐν μόνον ὑπάρχει ἐναντίον καὶ οὐχὶ πολλά;». Συνεφώνει. «Ἐλα
λοιπὸν», εἶπον ἐγώ, «ὡς ἀνακεφαλαίωσωμεν τὰ ὅσα ἔχουσι συμφω-
νηθῆ ὑφ' ἡμῶν. Ἐχομεν δηλ. παραδεχθῆ, ὅτι ἐν μόνον εἶναι ἐναντίον
εἰς ἕν, οὐχὶ δὲ περισσότερα;». «Τὸ ἔχομεν παραδεχθῆ;». «Ἐπι δὲ
τὸ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντιῶν πράττεται;». Τὸ ἐδέχτο.
«Ἐχομεν δὲ παραδεχθῆ ὅ,τι ὅτι καὶ ἂν πράττηται ἀφρόνως, τοῦτο
πράττεται ἐναντίως πρὸς τὸ πραττόμενον σωφρόνως;». Τὸ ἐδέχτο.
«Ὅτι δὲ τὸ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεται,
τὸ δ' ἀφρόνως πραττόμενον ὑπὸ ἀφροσύνης πράττεται;». Συνεφώ-
νει. «Λοιπὸν, ἐάν βεβαίως πράττηται τι ἐναντίως, ὑπὸ ἐναντίου
(= ὅταν ὑπάρχη τὸ ἐναντίον) θά ἐπράττετο;». «Ναί;». «Πράττεται δὲ
τὸ μὲν ἕνεκα σωφροσύνης, τὸ δ' ἄλλο ἕνεκα ἀφροσύνης;». «Ναί;»
«Ἐναντίως πράττεται;». «Πολὺ βεβαίως οὕτως ἔχει;». «Λοιπὸν
ἕνεκα ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶναι ἐναντία;». **Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτι**
«Ναί;». «Ὅτι εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν σωφροσύνην;». «Φαί-
νεται τοιαύτη;». «Ἐνθυμίσει λοιπὸν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔχει
ὁμολογηθῆ ὑφ' ἡμῶν ὅτι ἡ ἀφροσύνη εἶναι ἐναντίον τῆς σοφίας;».
Συνεφώνει. «Ὁμολογήθη δ' ὅτι ἐν μόνον εἶναι ἐναντίον εἰς ἕν»,
«Ὁμολογῶ». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο λόγων λοιπὸν γὰ ἀκυρώσωμεν,

ὦ Πρωταγόρα, τὸ ὅτι ἐν μόνον εἶναι ἐναντίον εἰς ἓν, ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐλέγετο ὅτι ἡ σοφία εἶναι διάφορον ἀπὸ τὴν σωφροσύνην, ἕκαστον δ' ἐκ τῶν δύο χωριστὰ ὅτι εἶναι μέρος τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι διάφορον, εἶναι ἀνόμοια καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν, καθὼς ἀκριβῶς τὰ μέρη τοῦ προσώπου; ποῖον ἐκ τῶν δύο λόγων λοιπὸν ἂ ἀκυρώσωμεν; διότι καὶ οἱ δύο συγχρόνως οὗτοι λόγοι οὐχὶ πολὺ ἀρμονικῶς (=συμφώνως) λέγονται· διότι δὲν συμφωνοῦσιν οὐδὲ συναρμόζονται μεταξὺ των. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμφωνῶσιν, ἐὰν βεβαίως ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι ἀνάγκη εἰς τὸ ἓν νὰ εἶναι ἐν μόνον ἐναντίον, οὐχὶ δὲ περισσώτερα, ἀφ' ἑτέρου δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀφροσύνην, ἢ ὅποια εἶναι ἓν, φαίνεται ἐναντία καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ σωφροσύνη; οὕτω βεβαίως ἔχει, ὦ Πρωταγόρα», εἶπον ἐγὼ, «ἢ ἄλλως πως;». Παρεδέχθη τοῦτο καὶ πολὺ παρὰ τὴν θέλησίν του. «Λοιπὸν ἐν πράγματι δύναται νὰ εἶναι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία; πρότερον δὲ πάλιν ἐφένη εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ δσιότης εἶναι σχεδὸν κάπως τῷ ἴδιον πράγμα.» Ἔλα λοιπὸν», εἶπον ἐγὼ, «ὦ Πρωταγόρα, ἄς μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα (μέρη τῆς ἀρετῆς). ἄρά γε, ἐὰν τις ἀνθρώπος ἀδικῇ, σοὶ φαίνεται ὅτι σωφρονεῖ καθ' ὅσον ἀδικεῖ;». «Θὰ ἦσθαι νόμην ἐντροπὴν ἐγὼ τοῦλάχιστον», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὦ Σώκρατες, νὰ ὁμολογῶ τοῦτο, ἂν καὶ πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δυσχυρίζονται τοῦτο». «Ποῖον λοιπὸν ἐκ τῶν δύο πρὸς ἐκεῖνους νὰ κάμω τὴν ὁμιλίαν;», εἶπον, «ἢ πρὸς σέ;». «Ἐὰν θέλῃς», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἐν σχέσει πρὸς τοῦτον τὸν δυσχυρισμὸν τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων συζήτησον». «Ἄλλ' οὐδόλωσ με ἐνδιαφέρει ἡ τῶν πολλῶν ἰδέα, ἐὰν μόνον σὺ βεβαίως ἀποκριθῆς, εἴτε βεβαίως φαίνονται εἰς σέ ὀρθὰ εἴτε οὐχί. Διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον τὴν ἰδέαν ἐξετάζω (καὶ οὐχὶ τὰ πρόσωπα), συμβαίνει ἕμως ἐν ἴσῳ βαθμῷ νὰ ἐξεταζώμεθα καὶ ἐγὼ σὺ πρῶτον καὶ σὺ ἀποκριθῆς.»

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἔκαμνε μορφασμοὺς (=ἐκινήσεις δηλούσας δυσκολίαν πρὸς ἀποκρίσεις) εἰς ἡμᾶς ὁ Πρωταγόρας· διότι ὡς αἰτίαν εὗρισκεν ὅτι ἡ συζήτησις ἦτο ἐνοχλητικὴ; ἔπειτα ἕμως συγκατένευσε ν' ἀποκρίνηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 21.

[Τοῦ Σωκράτους ἐπιχειροῦντος νὰ ταυτίσῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον ὁ Πρωταγόρας μετὰ στόμφου ἀντιτείνει λέγων ὅτι τὸ ὠφέλιμον εἶναι σχετικόν, δηλ. πολλὰ εἶναι ὠφέλιμα εἰς τινὰς περιστάσεις καὶ βλαβερὰ εἰς ἄλλας]. «Ἐλα λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «ἐξ ἀρχῆς εἰς ἐμὲ ἀποκρίθητι. Φαίνονται τινες εἰς σέ ὅτι εἶναι σώφρονες ἐν ᾗ ἀδικοῦσιν:». «Ἔστω (= ἄς τὸ παραδεχθῶ ὅτι δὲν σωφρονουσιν ἀδικοῦντες)», εἶπε (ὁ Πρωτ.). «Τὸ δὲ σωφρονεῖν ὀνομάζεις ὀρθῶς φρονεῖν:». Παρεῖχέγετο. «Τὸ δὲ ὀρθῶς φρονεῖν ὀνομάζεις καλῶς σκέπτεσθαι ἐφ' ὅσον ἀδικοῦσιν:». «Ἄς εἶναι κατὰ τὴν γνώμην σου», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ποῖον ἐκ τῶν δύο», εἶπον ἐγώ, «ὀρθῶς σκέπτονται, ἐὰν εὐτυχῶσιν ἐν ᾗ ἀδικοῦσιν ἢ ἐὰν δυστυχῶσιν:». «Ἐὰν εὐτυχῶσι:». «Λέγεις λοιπόν ὅτι ὑπάρχουσι ἀγαθὰ τινά:». «Λέγω». «Ἀρά γε λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «ἐκεῖνα εἶναι ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶναι ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους:». «Καὶ ὅμως μὰ τὸν Δία», εἶπε, «καὶ ἂν δὲν εἶναι ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐγὼ τοῦλάχιστον ὀνομάζω τινὰ ἀγαθὰ». Καί μοι ἐφαίνετο ὁ Πρωταγόρας ὅτι εἶχε πλέον ἐτραχυνητῆ (= ἀγριεῦσαι) καὶ ὅτι ἐπεθύμει ν' ἀνταγωνισθῆ καὶ ὅτι εἶχε παραταχθῆ εἰς τὸ νὰ ἀποκρίνηται: ἐπειδὴ λοιπόν ἔβλεπον ὅτι αὐτὸς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὐρίσκετο, προσέχων διὰ τοῦτο τὸν ἡρώτησα ἡσύχως: «Ποῖον ἐκ τῶν δύο», εἶπον ἐγώ, «λέγεις, ὦ Πρωταγόρα, ὅτι ὑπάρχουσι ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἰς κανένα ἐκ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι ὠφέλιμα ἢ τὰ ὅποια μηδὲν κατ' ἐλοκληρίαν εἶναι ὠφέλιμα: καὶ τὰ τοιαῦτα (τὰ μηδὲν ὠφέλιμα) σὺ ὀνομάζεις ἀγαθὰ:». «Οὐδαμῶς λέγω τὰ τοιαῦτα (τὰ μηδὲν ὠφέλιμα)», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἀλλ' ἐγὼ τοῦλάχιστον πολλὰ ἀγαθὰ γνωρίζω, τὰ ὅποια εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲν ἄλλα μὲν εἶναι οὐχὶ ὠφέλιμα, δηλ. καὶ τροφίμα καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα ἀναρίθμητα, ἄλλα δ' εἶναι ὠφέλιμα: ἄλλα δὲ εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι οὔτε ὠφέλιμα οὔτε βλαβερά, ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς εἶναι ὠφέλιμα: ἄλλα δὲ εἰς τοὺς βόας μόνον, ἄλλα δ' εἰς τοὺς κύννας: ἄλλα δὲ βεβαίως εἰς οὐδὲν μὲν γένος ἐκ τούτων εἶναι ὠφέλιμα, ἀλλ' εἶναι εἰς τὰ δένδρα: ἄλλα δ' εἰς μὲν τὰς ρίζας τοῦ δένδρου εἶναι ὠφέλιμα, εἰς δὲ τοὺς βλαστοὺς αὐτοῦ βλαβερά, λόγου χάριν καὶ ἡ κόπρος ῥιπτομένη μὲν πλησίον εἰς τὰς ρίζας ὄλων τῶν φυτῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικ

εἶναι ὠφέλιμος, ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ ρίπτῃς αὐτὴν ἐπάνω εἰς τοὺς κλάδους καὶ εἰς τοὺς νέους βλαστούς, πάντα ταῦτα καταστρέφει· ἀφοῦ καὶ τὸ ἔλαιον εἰς ὅλα μὲν τὰ φυτὰ εἶναι βλαβερώτατον καὶ εἰς τὰς τρίχας τὰς τῶν ἄλλων ζῴων ὀλεθριώτατον ἐκτὸς εἰς τὰς τρίχας τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὰς τοῦ ἀνθρώπου ὅμως τρίχας εἶναι βοηθητικὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο αὐτοῦ σῶμα. Τόσον δὲ ποικίλον κάπως καὶ παντοειδὲς εἶναι τὸ ἀγαθόν (= τὸ ὠφέλιμον), ὥστε καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ (= ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου) εἰς μὲν τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τοῦ σώματος εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἰς δὲ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἴδιον τοῦτο εἶναι βλαβερώτατον· καὶ δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἰατροὶ ἀπαγορεύουσιν εἰς τοὺς ἀσθενοῦντας νὰ μὴ μεταχειρίζονται ἔλαιον παρὰ ὅσον τὸ δυνατόν ἐλάχιστον εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μέλλουσι νὰ τρώγῃσι, δηλ. τόσον μόνον, ὥστε νὰ μετριάσῃσι τὴν ἀηδίαν, ἣ ὅποια γίνεται ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων διὰ τῶν ῥωθῶνων τῆς ῥίνος καὶ εἰς τὰ φαγητὰ καὶ εἰς τὰ πρᾶσφαγια».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 22.

[Ἐπειδὴ ὁ μὲν Σωκράτης παραπονεῖται ὅτι δὲν δύναται νὰ παρακολουθῇ τὸν Πρωταγόραν μακρολογοῦντα, ὁ δὲ Πρωταγόρας πάλιν ἐπιμένει νὰ ὁμιλῇ ὅπως αὐτὸς θέλει, ὁ Σωκράτης ἐγείρεται, ἵνα φύγῃ, διακοπτομένης τῆς συζητήσεως, ἀλλ' ὁ Καλλιπας ἐπεμβάίνει νὰ τὸν κρατήσῃ πρὸς συνέχισιν τῆς συζητήσεως]. Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπε ταῦτα αὐτὸς, οἱ παρόντες θορυβωδῶς ἐπεδοκίμασαν ὅτι ὀρθῶς ὁμίλει· καὶ ἐγὼ εἶπον· «ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ τουχάνω νὰ εἶμαι κάπως ἐπιλήσιμον ἄνθρωπος καὶ, ἐὰν τις μακρολογῇ εἰς ἐμέ, λησμονῶ ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο ὁ λόγος. Καθὼς ἀκριδῶς λοιπὸν, ἐὰν ἐτύγχανον νὰ εἶμαι ὀλίγον κωφός, θὰ ἐνόμιζες ὅτι ἐπρεπεν, ἐὰν βεβαίως ἐσχόπευες νὰ συνδιαλεχθῆς με' ἐμέ, νὰ φωνάζῃς περισσότερο παρὰ πρὸς τοὺς ἄλλους, τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα, ἐπειδὴ συνήντησας ἄνθρωπον ἐπιλήσιμον, συντόμειε πρὸς χάριν μου τὰς ἀποκρίσεις καὶ κάμνε ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹³⁴² ¹³⁴³ ¹³⁴⁴ ¹³⁴⁵ ¹³⁴⁶ ¹³⁴⁷ ¹³⁴⁸ ¹³⁴⁹ ¹³⁵⁰ ¹³⁵¹ ¹³⁵² ¹³⁵³ ¹³⁵⁴ ¹³⁵⁵ ¹³⁵⁶ ¹³⁵⁷ ¹³⁵⁸ ¹³⁵⁹ ¹³⁶⁰ ¹³⁶¹ ¹³⁶² ¹³⁶³ ¹³⁶⁴ ¹³⁶⁵ ¹³⁶⁶ ¹³⁶⁷ ¹³⁶⁸ ¹³⁶⁹ ¹³⁷⁰ ¹³⁷¹ ¹³⁷² ¹³⁷³ ¹³⁷⁴ ¹³⁷⁵ ¹³⁷⁶ ¹³⁷⁷ ¹³⁷⁸ ¹³⁷⁹ ¹

πρέπει ν' ἀποκρίνωμαι, τόσα ν' ἀποκρίνωμαι εἰς σέ, ἢ ὅσα εἰς σέ φαίνονται πρέποντα:». «Ἐγὼ ἀκούσει ἐγὼ τοῦλάχιστον», εἶπον ἐγώ, «ὅτι σὺ περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων καὶ ὁ ἴδιος δύνασαι καὶ ἄλλον νὰ διδάξῃς εἰς τὸ καὶ νὰ μακρολογῇς, ἐὰν θέλῃς, τόσον πολὺ, ὥστε μηδέποτε ὁ λόγος εἰς σέ νὰ ἐξαντληθῇ, καὶ πάλιν νὰ ὀμιλῇς τόσον σύντομα, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ ὀμιλήσῃ συντομώτερα ἀπὸ σέ: ἐὰν λοιπὸν σκοπεύῃς νὰ συνδιαλέγῃσαι με ἐμέ, μεταχειρίζου τὸν δευτέρον τρόπον πρὸς ἐμέ, δηλ. τὴν βραχυλογίαν». «Ὡ Σώκρατες», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἐγὼ πρὸς πολλοὺς πλέον ἀνθρώπους ἦλθον εἰς ἀνταγωνισμὸν λόγων καὶ, ἐὰν τοῦτο ἔπραττον, τὸ ὅποιον σὺ προτρέπεις, δηλ. ἐὰν συνδιαλεγόμην τοιουτοτρόπως, καθὼς ὁ ἀντιλέγων με προέτρπε νὰ συνδιαλέγωμαι, τότε οὐδενὸς καλύτερος ἢ ἐφαινόμην οὐδὲ ἢ ὑπῆρχεν ὄνομα Πρωταγόρου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων». Καὶ ἐγὼ — ἐπειδὴ ἐνόησα ὅτι δὲν ἤρεσαν ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτὸν του (—δὲν εὐχαριστήθη) διὰ τὰς ἔμπροσθεν ἀποκρίσεις του καὶ ὅτι δὲν ἦν ἀέλιγ' ἐκουσίως ἀποκρινόμενος νὰ συνδιαλέγηται—ἐπειδὴ ἐνόμισα ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἰδικόν μου ἔργον νὰ παρευρίσκωμαι ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι ταύταις, εἶπον: «Ἀλλὰ βεβαίως, ὦ Πρωταγόρα, καὶ ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ γίνηται μεταξὺ ἡμῶν ἡ συνδιάλεξις ἐναντίον τῆς γνώμης σου, ἀλλ' ὅποταν σὺ θέλῃς νὰ συνδιαλεγώμεθα καθ' ὃν τρόπον ἐγὼ δύναμαι ν' ἀκολουθῶ, τότε πρὸς σέ ἢ συνδιαλέγωμαι: διότι σὺ μὲν, καθὼς λέγουσι περὶ σοῦ, τὸ λέγεις δὲ καὶ σὺ ὁ ἴδιος, εἶσαι ἱκανὸς νὰ κάμνῃς συνδιαλέξεις καὶ με μακρολογίαν καὶ με συντομολογίαν, διότι εἶσαι σοφός: ἐγὼ ὅμως εἰς τοὺς μακροὺς τούτους λόγους εἶμαι ἀκατάλληλος, διότι ἢ ἤθελον νὰ εἶμαι ἱκανὸς εἰς αὐτό (τὴν μακρολογίαν). Ἀλλὰ σὺ ἔπρεπε νὰ ὑποχωρῇς εἰς ἡμᾶς, ὅστις εἶσαι ἱκανὸς καὶ εἰς τὰ δύο, διὰ νὰ ἐγίνετο ἡ συνδιάλεξις: τώρα ὅμως, ἐπειδὴ δὲν θέλεις τοῦτο καὶ ἐπειδὴ εἰς ἐμέ ὑπάρχει κάποια ἀσχολία καὶ ἐπειδὴ δὲν ἢ ἡδυνάμην (ἐνεκα τῆς ἀσχολίας ταύτης) νὰ μείνω πλησίον σου, ἐν ᾧ τεντώνεις μακροὺς λόγους — διότι εἶναι ἀνάγκη ἐγὼ νὰ μεταβῶ κάπου—, ἢ ἀπέλιθω: διότι καὶ ταῦτα (τὴν μακρολογίαν) ἴσως οὐχὶ δυσαρέστως ἢ ἤκουον παρὰ σοῦ (ἐὰν δὲν εἶχον τὴν ἀσχολίαν). Καὶ συγχρόνως, ἐνῶ εἶπον ταῦτα, προσεπάθουν νὰ σηκῶνωμαι με τὸν σκοπὸν ν' ἀπέλιθω καὶ ἐν ᾧ

ἐσηκωνόμην, με λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς διὰ τῆς δεξιᾶς του χειρὸς
ὁ Καλλίας, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς του με ἔπιασεν ἐκ τοῦ παλαιοῦ
τούτου ἐπανωφορίου καὶ εἶπε. «Δὲν θὰ σὲ ἀφήσωμεν (νὰ φύγῃς):
ὦ Σώκρατες, διότι, ἐὰν σὺ ἐξέλθῃς, δὲν θὰ γίνωνται μεταξύ ἡμῶν
αἱ συνδιαλέξεις ὁμοίως σοβαραί. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μείνῃς
πλησίον ἡμῶν· διότι ἐγὼ κανένα δὲν ἤθελον ἀκούσει εὐχαριστότε-
ρον παράκαί σέ καὶ τὸν Πρωταγόραν συνομιλοῦντας· ἀλλὰ κάμε χάριν
εἰς ὅλους ἡμᾶς». Καὶ ἐγὼ εἶπον—εἶχον δὲ πλέον σηκωθῆ με τὸν
σκοπὸν νὰ ἐξέλθω— «ὦ υἱὲ τοῦ Ἴππονίκου, πάντοτε μὲν ἐγὼ τοῦλά-
χιστον θαυμάζω τὴν πρὸς τὴν σοφίαν ἀγάπην σου, καὶ τὴν δ' ἐπαινῶ
καὶ ἀγαπῶ σέ, ὥστε θὰ ἐπεθύμουν νὰ κάμνω χάριν εἰς σέ, ἐὰν μὲ
παρακάλεις διὰ πράγματα δυνατά· τὴν ὅμως συμβαίνει, καθὼς
ἀκριβῶς ἐὰν ἤθελές με παρακαλεῖ ν' ἀκολουθῶ τρέχων τὸν ἐν τῇ
ἀκμῇ του εὐρικόμενον δρομέα Κρίσωνα τὸν ἐκ τῆς Σικελικῆς
Ἰμέρας ἢ νὰ διαγωνισθῶ τρέχων καὶ ν' ἀκολουθῶ τινα ἐκ τῶν
δρομέων τοῦ δολίχου ἢ ἐκ τῶν ἡμεροδρόμων, ἤθελον εἶπει τότε
εἰς σέ, ὅτι ἐγὼ πολὺ περισσότερον ἀφ' ὅ,τι σὺ με παρακαλεῖς πα-
ρακαλῶ τὸν ἑαυτὸν μου ν' ἀκολουθῶ αὐτοὺς τρέχοντας, ἀλλὰ πρα-
γματικῶς δὲν δύναμαι, ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς ἀνάγκην νὰ ἴδῃς καὶ ἐμὲ
καὶ τὸν Κρίσωνα νὰ τρέχωμεν ἐντὸς τῆς αὐτῆς γραμμῆς, τοῦτον
(τὸν Κρίσωνα) παρακάλει νὰ χαλαρώσῃ τὸ βῆμά του· διότι ἐγὼ μὲν
δὲν δύναμαι ταχέως νὰ τρέχω, εὐτὸς ὅμως δύναται βραδέως νὰ
τρέχῃ. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιθυμῇς ν' ἀκούῃς ἐμὲ καὶ τὸν Πρωταγόραν,
τοῦτον παρακάλει, καθὼς ἀκριβῶς κατ' ἀρχὰς ἀπεκρίθη εἰς ἐμὲ
καὶ συντόμως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν
ν' ἀποκρίνηται· εἰ δὲ μή, ποῖος θὰ εἶναι ὁ τρόπος τῶν συνδιαλέ-
ξεων; διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐνόμιζον διάφορα τὸ νὰ συναναστρε-
φώμεθα μεταξύ μας συνδιαλεγόμενοι καὶ τὸ νὰ ἐκφωνῶμεν μακροὺς
λόγους (ὡς ῥήτορες ἐν συνέλευσει)». «Ἄλλα σὺ λέπεις», εἶπε
Καλλίας, «ὦ Σώκρατες, φαίνεται ὅτι δίκαια λέγει ὁ Πρωταγόρας
ἔχων τὴν ἀξίωσιν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του νὰ ἐπιτρέπηται νὰ συν-
διαλέγηται ὅπως θέλει καὶ εἰς σέ, ὅπως πάλιν καὶ ἂν θέλῃς σὺ
νὰ συνδιαλέγησαι».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ : 3.

[Τοῦ Ἀλκιβιάδου ὑπερασπίσαντος τὸν Σωκράτην καὶ τοῦ Κριτίας ζητήσαντος νὰ συμβιδιασθῶσιν οἱ Σωκράτης καὶ Πρωταγόρας, ὁ Πρόδικος λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ἐπιδείξῃ τὰς γνώσεις αὐτοῦ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συνωνύμων λέξεων]. Λαβὼν λοιπὸν τὸν λόγον ὁ Ἀλκιβιάδης εἶπεν· «Οὐχὶ ὀρθῶς ὁμίλεις, ὦ Καλλία· διότι ὁ μὲν Σωκράτης οὗτος ἐδῶ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν μετέχει τῆς ἰκανότητος πρὸς μακρολογίαν καὶ ὑποχωρεῖ (ὁμολογεῖ τὴν ἀδυναμίαν του δι' αὐτὴν) εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι ἰκανὸς ὅμως νὰ συνδιαλέγηται καὶ ὡς πρὸς τὸ νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ νὰ ἐρωτήσῃ καὶ νὰ δεχθῇ ἀπόκρισιν θὰ παρεξενουόμην ἐὰν ὑποχωρῇ (ὁμολογῇ ὅτι εἶναι κατώτερος) εἰς τινὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν μὲν λοιπὸν καὶ ὁ Πρωταγόρας ὁμολογῇ ὅτι εἶναι κατώτερος τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ νὰ συνδιαλεχθῇ, εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο διὰ τὸν Σωκράτην· ἐὰν δ' ὅμως οἰκαιοποιήται τὴν ἰκανότητα τοῦ συνδιαλέγεσθαι, ἃς συνδιαλέγηται καὶ ἐρωτῶν καὶ ἀποκρινόμενος, χωρὶς νὰ τεντώνῃ μακρὸν λόγον εἰς ἐκάστην ἐρώτησιν, ἀποκρούων διὰ μακρολογίας τὰς συζητήσεις καὶ μὴ θέλων νὰ δίδῃ δικαιολογίαν (ν' ἀπαντᾷ), ἀλλὰ καθιστῶν μακρὸν τὸν λόγον, ἕως ὅτου οἱ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀκούοντων ἤθελον λησιμονῆσαι ἐκεῖνο τὸ ζήτημα, περὶ τοῦ ὁποίου ἦτο τὸ ἐρώτημα· διότι διὰ τὸν Σωκράτην ἐγὼ τοῦλάχιστον ἐγγυῶμαι ὅτι δὲν θὰ λησιμονῇ, ἂν καὶ ἀστειεύεται καὶ λέγει ὅτι εἶναι ἐπιλήσιμων». Εἰς ἐμὲ μὲν λοιπὸν φαίνεται ὅτι ὁ Σωκράτης λέγει ὀρθότερα (λέγω δὲ τοῦτο) διότι ἕκαστος (ἐξ ἡμῶν τῶν ἀκρατῶν) πρέπει νὰ ἐκφράξῃ τὴν γνώμην του». Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, καθὼς ἐγὼ νομίζω, ὁ Κριτίας ἦτο ὁ εἰπὼν τὰ ἐξῆς· «Ὁ Πρόδικε καὶ Ἰππία, ὁ μὲν Καλλίας μοι φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ ὑπὲρ τοῦ Πρωταγόρου, ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης ἀγαπᾷ τὴν νίκην (θέλει νὰ δεικνύῃ ὅτι ἔχει δίκαιον) πρὸς ἔτι καὶ ἂν ὀρθῶς ἡμεῖς δ' ὅμως οὐδόλως πρέπει νὰ φιλονικῶμεν οὔτε συμφῶνως μετὰ τοῦ Σωκράτους οὔτε συμφῶνως μετὰ τοῦ Πρωταγόρου, ἀλλὰ πρέπει ἀπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοὺς δύο ὁμοῦ νὰ παρακαλῶμεν νὰ μὴ διαλύσωσιν ἐν τῇ μέσῃ τὴν συζήτησιν». Ἀφ' οὗ αὐτὸς εἶπε ταῦτα, ὁ Πρόδικος εἶπε· «Καλῶς μοι φαίνεσαι ὅτι λέγεις, ὦ Κριτία· διότι πρέπει οἱ παρευρισκόμενοι ἐν ταῖς τοιαύταις δὲ συζητήσεσι νὰ εἶναι ἀμερόληπτοι

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Ἑρείας

μὲν ἀκροαταὶ πρὸς ἀμφοτέροισι τοῖς συνδιαλεγομένοις, ἀλλ' οὐχὶ ἔσοι· διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον· διότι πρέπει ἀμερολήπτως μὲν ν' ἀκούσῃσι καὶ τοὺς δύο, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀποδώσωσιν ἴσον εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν δύο, ἀλλ' εἰς μὲν τὸν σοφώτερον ν' ἀποδώσωσι περισσώτερον, εἰς δὲ τὸν ὀλιγώτερον σοφὸν ν' ἀποδώσωσιν ὀλιγώτερον. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τοῦλάχιστον, ὡς Πρωταγόρα καὶ Σωκράτης, κρίνω ἄξιον νὰ συμβεβῆ-
 ζησθε καὶ ἀναμεταξύ σας ὡς πρὸς τοὺς δισχυρισμοὺς σας νὰ συζη-
 τήτε μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ φιλονικήτε· διότι συζητοῦσι μὲν καὶ ἀπὸ ἀ-
 γάπην οἱ φίλοι μὲ τοὺς φίλους, φιλονικοῦσι δὲ ὅσοι εἶναι καὶ ἀντί-
 θετοι καὶ ἐχθροὶ μεταξύ των. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἢ συζητήσας δι'
 ἡμᾶς θὰ ἐγίνετο ἀρίστη· διότι καὶ σεῖς οἱ ἄμυλοντες τοιοῦτοτρόπως
 παραπολὺ ἠθέλετε εὐδοκιμεῖ ἐνώπιον ἡμῶν τῶν ἀκούοντων καὶ δὲν
 θὰ ἐπηνεῖσθε ἀπατηλῶς· διότι εἶναι δυνατόν νὰ εὐδοκιμηῖ (= νὰ ἐπιδο-
 κιμαζῆται) μὲν τις μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκούοντων ἄνευ ἀπά-
 τῆς (= χωρὶς οἱ ἀκούοντες νὰ τὸν ἐπαινῶσιν ἀπατῶντες αὐτόν),
 ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαινῆται πολλάκις διὰ λόγου ἐκείνων, οἵτινες ἐ-
 αντίον τῆς πεποιθήσεώς των ψεύδονται (ἢ εὐδοκιμησας εἶναι ἐν
 ταῖς ψυχαῖς, ὁ δ' ἐπαινος ἐν ταῖς λόγοις)· καὶ ἡμεῖς πάλιν οἱ
 ἀκούοντες τοιοῦτοτρόπως πρὸ πάντων θὰ ἠυφραινόμεθα καὶ δὲν
 θὰ ἐτερπόμεθα· διότι ἢ μὲν εὐφροσύνη εἶναι, ὅταν μανθάνῃ τις
 κάτι καὶ ὅταν μετέχῃ τῆς γνώσεως διὰ μόνῃς τῆς δυνάμεως τοῦ
 νοῦ, ἢ δὲ τέρψις (ἡδονή) εἶναι, ὅταν τρώγῃ τι ἢ ὅταν ἄλλο τι
 εὐχάριστον ἀπολαύῃ διὰ μόνου τοῦ σώματος». Ταῦτα λοιπὸν ἀφοῦ
 εἶπεν ὁ Πρόδικος, παραπολλοὶ ἐκ τῶν παρόντων ἐπεδοκίμασαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 24.

[Ὁ Ἰππίας εὐγλώττως καὶ ἐπιδεικτικῶς ἐπ' ἴσης συμ-
 βουλεύει τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν Σωκράτους καὶ Πρωταγόρου ὁ-
 μιλοῦντων μὲ μέσον ὄριον τῶν λόγων καὶ συνιστᾷ νὰ ἐκλεγῇ δια-
 τητής, ὅστις νὰ ῥυθμίζῃ τὴν φηφιολογίαν ἀπὸ τοῦ νοτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικ-
 οῦ δὲ τὸν Πρόδικον Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν «Ὁ ἄνδρες», εἶπεν, ὅσοι
 εἴσθε παρόντες, νομίζω ἐγὼ ὅτι ὅλοι ἐν συνόλῳ εἴμεθα καὶ συγ-
 γενεῖς καὶ αἰκείοι καὶ συμπολιταὶ ἐκ φύσεως, οὐχὶ δυνάμει νό-
 μου (διαχωρίζει ὁ Ἰππίας τὸ φυσικὸν δίκαιον ἀπὸ τοῦ θετοῦ νό-
 μου)· διότι τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον ἐκ φύσεως εἶναι συγγενές,

ὁ δὲ νόμος, ὅστις εἶναι τύραννος τῶν ἀνθρώπων, εἰς πολλὰ ἐξαναγκάζει ἐναντίον τῆς φύσεως. Εἶναι λοιπὸν ἄτοπον (ἄξιον ἐντροπῆς) ἡμεῖς τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων νὰ γνωρίζωμεν, ἀλλ' ἐν ᾧ εἴμεθα σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τόρα ἔχομεν συνέλθει καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κυριώτατον κέντρον τῆς Ἑλλάδος (τὰς Ἀθήνας) καὶ εἰς τὸν μέγιστον (ἕνεκα εὐγενείας καὶ ἀρχαιότητος) καὶ πλουσιώτατον οἶκον τοῦτον ἐδῶ αὐτῆς τῆς πόλεως, νὰ μὴ παρουσιάσωμεν μηδὲν ἄξιον τούτου τοῦ ὀνόματος (τῆς σοφίας), ἀλλὰ νὰ φιλονικῶμεν μεταξύ μας, καθὼς ἀκριθῶς οἱ χεῖριστοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Ἐγὼ μὲν λοιπὸν καὶ παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα καὶ Σώκρατες, νὰ συμβιβάσθητε σεῖς ὑπὸ ἡμῶν, οἵτινες ὡσὰν ἀκριθῶς διαιτηταὶ σὰς συμβιβάζομεν εἰς τὴν μέσσην ὁδόν, καὶ μήτε σύ, (ὦ Σώκρατες), νὰ ζητῆς τὸ μικρολόγον τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων, τὸ πολὺ βραχυλόγον, ἐὰν δὲν εἶναι εὐχάριστον εἰς τὸν Πρωταγόραν, ἀλλὰ νὰ μετριάσῃς καὶ νὰ χαλαρώσῃς τὰ ἡγία εἰς τοὺς λόγους σου, διὰ νὰ φαίνωνται εἰς ἡμᾶς μεγαλοπρεπέστεροι καὶ ὡραιότεροι, μήτε πάλιν ὁ Πρωταγόρας δόλοκληρον τὸ σχοινίον τεντώνων = πάντα ζῆλον χρησιμοποιοῦν), εἰς οὐριον ἀνεμον ἐπιτρέψας τὸ πλοῖον (= ἑαυτὸν), νὰ φεύγῃ εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων (= νὰ πολυλογῇ), ἀφοῦ ἀποκρύψῃ τὴν γῆν (= τὸ σημεῖον τῆς ἀποδείξεως), ἀλλὰ (συμβουλεύω) ἀμφότεροι νὰ χαράξῃτε μέσσην τινὰ ὁδόν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν πράξατε καὶ πείσθητε εἰς ἐμὲ νὰ ἐκλέξῃτε ἀγωνοδίκην καὶ κριτὴν καὶ κοσμήτορα, ὅστις νὰ φυλάττῃ διὰ σὰς τὴν μετρίαν ἔκτασιν τῶν λόγων ἐκάστου ἐξ ὑμῶν τῶν δύο χωριστά».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 25.

[Ὁ Σωκράτης ἀποκρούων ὡς ἀνωφελῆ τὴν περὶ διαιτητοῦ γνώμην τοῦ Ἰππίου συναινεὶ νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν Πρωταγόραν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ ἐρωτᾶν καὶ ἔπειτα πάλιν νὰ ἐρωτᾷ αὐτόν, νὰ ἐποπτεύσῃ δ' αὐτούς πάντες οἱ παρόντες, ἵνα μὴ λοξοδρομῶσιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις· τοῦτο δέχεται, καὶ ὁ Πρωταγόρας] Ταῦτα ἤρresαν εἰς τοὺς παρόντας καὶ ὅλοι τὰ ἐπήρresαν. Καὶ ἐμὲ ἐπιπροσθέτως ὁ Καλλίας εἶπεν ὅτι δὲν ἠὰ μὲ ἀφήσῃ καὶ ἐζήτουν (οἱ παρόντες) νὰ ἐκλέξωσιν ἐπόπτην. Εἶπον λοιπὸν ἐγὼ ὅτι ἦτο ἄτοπον νὰ ἐκλέξωσι κριτὴν τῶν λόγων. «Διότι, καὶ ἐὰν ὁ ἐκλε-

χθεις θά είναι κατώτερος ἡμῶν (τῶν δύο), δὲν θά ἦτο ὀρθόν ὁ κατώτερος νά είναι ἐπόπτης τῶν καλυτέρων, καί ἐάν είναι ὁμοιος, οὐδὲ τότε θά ἦτο ὀρθόν· διότι ὁ ὁμοιος μὲ ἡμᾶς καί ὁμοιος μὲ ἡμᾶς θά πράττει, ὥστε ἡ ἐκλογή αὐτοῦ θά ἔχη γίνει περιττή. Ἀλλὰ βεβαίως θά ἐκλέξετε ἀνώτερον ἡμῶν. Κατ' ἀλήθειαν, καθὼς ἐγὼ νομίζω, είναι ἀδύνατον εἰς σᾶς, ὥστε νά ἐκλέξετε τινα σοφώτερον ἀπὸ τοῦτον ἐδῶ τὸν Πρωταγόραν· ἐν ἧ περιπτώσει ὁμοίως θά ἐκλέξετε μὲν τινα μηδόλως ἀνώτερον αὐτοῦ, θά δυσχουρισθῆτε δ' ὅτι είναι ἀνώτερος, καί τοῦτο ἄξιον ἐντροπῆς διὰ τοῦτον ἐδῶ γίνεται, τὸ νά ἐκλέγητε δηλ. ἐπόπτην δι' αὐτόν, ὡσάν δι' ἄνθρωπον μικροῦ λόγου ἄξιον, διότι ὡς πρὸς ἐμὲ τοῦλάχιστον οὐδὲλως με ἐνδιαφέρει (οἷσσήποτε καί ἂν είναι ὁ ἐπόπτης). Ἄλλ' ὡς ἐξῆς· δὲ θέλω νά κάμητε, διὰ νά γίνωνται μεταξὺ ἡμῶν καί ἡ συνκναστροφή καί αἱ συνδιαλέξεις, πρᾶγμα διὰ τὸ ὅποιον εἰσθε πρόθυμοι· ἐάν δηλ. δὲν θέλῃ ὁ Πρωταγόρας ν' ἀποκρίνηται, αὐτὸς μὲν ἄς ἐρωτᾷ, ἐγὼ δὲ θά ἀποκρίνωμαι καί συγχρόνως θά προσπαθῶ νά δείξω εἰς αὐτόν, μὲ ποῖον τρόπον ἐγὼ δυσχουρίζομαι ὅτι πρέπει ν' ἀποκρίνηται ὁ ἐκάστοτε ἀποκρινόμενος· ὅταν δ' ἐγὼ ἀποκριθῶ εἰς ὅποσαδῆποτε καί ἂν θέλῃ αὐτὸς νά ἐρωτᾷ, τότε πάλιν αὐτὸς ἄς δώσῃ εἰς ἐμὲ τὸν λόγον ὁμοίως νά ἐρωτᾷ. Ἐὰν λοιπὸν δὲν φαίνεται ὅτι είναι πρόθυμος ν' ἀποκρίνηται εἰς μόνον τὸ ἐρωτώμενον, τότε καί ἐγὼ καί σεις ἀπὸ κοινοῦ θά παρακαλέσωμεν αὐτόν δι' ἕσα ἀκριβῶς σεις παρεκκλέσατε ἐμὲ, δηλ. νά μὴ καταστρέψῃ τὴν συνδιάλεξιν· καί οὐδὲλως είναι ἀνάγκη ἔνεκα τούτου νά γίνῃ εἰς ἐπόπτης, ἀλλ' ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ θά ἐποπτεύητε». Ἐνομίζετο ὅψ' ὅλων ὅτι ταιουτοτρόπως ἔπρεπε νά πράττωμεν· καί ὁ Πρωταγόρας πολὺ μὲν δὲν ἤθελε τοῦτο, ἀλλ' ὁμοίως ἠναγκάσθη νά ὑποσχεθῆ ὅτι θά ἐρωτᾷ καί, ὅταν ἀρκοῦντως ἐρωτήσῃ, ὅτι πάλιν θά ἀπαντᾷ ἀποκρινόμενος λόγον πρὸς λόγον. Ἦρχισε λοιπὸν νά ἐρωτᾷ ὡς ἐξῆς περίπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 26.

[Ὁ Πρωταγόρας μεταφέρων τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς συζήτησιν εἰς τὴν ἐρμηνεϊκὴν ἐνός ποιήματος τοῦ Κείου Σιμωνίδου εὗρσκει ἐν αὐτῇ ἀντίφασιν τοῦ ποιητοῦ πρὸς ἑαυτόν, διότι, ἐν ᾧ

ἐν ἀρχῇ λέγει ὁ ποιητής ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ τις ἀνὴρ ἀγαθός, κατόπιν κατακρίνει τὸν Πιττακόν, ἕνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν, εἰπόντα ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις χρηστός. Ὁ Σωκράτης φέρει ἐν σειρᾷ τρεῖς ἐξηγήσεις τοῦ ποιήματος, ἀλλ' ἐνταῦθα τὴν πρώτην προσπαθεῖ νὰ δώσῃ διὰ τῆς τοῦ Προδίκου ἐρμηνείας τῶν συνωνύμων]. «Νομίζω», εἶπεν (ὁ Πρωταγόρας), «ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ὅτι εἰς ἕνα ἄνδρα μέγιστον μέρος ἐκπαιδεύσεως εἶναι τὸ νὰ εἶναι ἱκανὸς περὶ τὰ ποιήματα· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ νὰ εἶναι ἱκανὸς τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα νὰ ἐννοῆ, καὶ ὅσα δηλ. ὀρθῶς ἔχουσι ποιηθῆ καὶ ὅσα οὐχὶ ὀρθῶς, καὶ τὸ νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ τὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ ἐρωτώμενος ν' ἀπαντήσῃ ὀρθῶς. Καὶ λοιπὸν καὶ τόρα τὸ ἐρώτημα θὰ εἶναι περὶ τοῦ ἴδιου μὲν ζητήματος, περὶ τοῦ ὁποῖου ἀκριβῶς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ πρὸ ὀλίγου συνδιελεγόμεθα, δηλ. περὶ ἀρετῆς, ἀλλὰ μεταφερμένον εἰς τὴν ποίησιν· τόσον ὀλίγον μόνον θὰ διαφέρῃ. Λέγει δηλ. κάπου ὁ (Κείος) Σιμωνίδης πρὸς Σκόπαν, τὸν υἱὸν Κρέοντος τοῦ Θεσσαλοῦ, ὅτι «τὸ νὰ γίνῃ μὲν ἀνὴρ τις ἀγαθός· καὶ κατὰ τὰς χεῖρας καὶ κατὰ τοὺς πόδας καὶ κατὰ τὸν νοῦν τέλειος, ἄνευ ἐλαττώματος κατεσκευασμένος, εἶναι ἀληθῶς δύσκολον». Τοῦτο τὸ ποίημα ἐνθυμείσαι ἢ ὀλοκλήρον νὰ σοὶ τὸ εἶπω μέχρι τέλους:». Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι «οὐδὲν ἄλλως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ εἴπῃς· διότι καὶ ἀκριβῶς τὸ γνωρίζω καὶ τυγχάνει εἰς ἐμὲ νὰ ἔχω ἀσχοληθῆ πολὺ εἰς τὸ ἄσμα τοῦτο». «Καλῶς λέγεις», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ποῖον ἐκ τῶν δύο λοιπόν, σοὶ φαίνεται ὅτι τοῦτο ἔχει ποιηθῆ καλῶς καὶ ὀρθῶς ἢ οὐχί:». «Πολύ», εἶπον ἐγὼ, «καὶ καλῶς καὶ ὀρθῶς ἔχει ποιηθῆ». «Φαίνεται δ' εἰς σέ (εἶπεν ὁ Πρωτ.) «ὅτι ἔχει καλῶς ποιηθῆ, ἐν ἣ περιπτώσει ὁ ποιητής λέγει ὁ ἴδιος ἐναντία πρὸς τὸν ἑαυτὸν του (=πρὸς ὅσα ὁ ἴδιος εἶπεν):». «Οὐχὶ καλῶς», εἶπον ἐγὼ. «Παρατῆρει λοιπὸν αὐτὸ καλύτερον», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ἄλλ', ὦ καλέ, τὸ ἔχω ἐξετάσει ἀρκούντως». «Γνωρίζεις λοιπόν», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὅτι προχωροῦντος τοῦ ἄσματος λέγει ὁ ποιητὴς ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἰσοπυτοῦ Εκπαιδευτοῦ μοι φαίνεται ὅτι ἔχει λεχθῆ ἀρμονικῶς (=ὀρθῶς) ἐκεῖνο τὸ τοῦ Πιττακοῦ, λόγιον, ἂν καὶ ἔχει λεχθῆ παρὰ σαφοῦ ἀνδρός· ἔλεγε δηλ. (ὁ Πιττακός) ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός». Ἐννοεῖς ὅτι ὁ ἴδιος οὗτος (Σιμωνίδης) καὶ ταῦτα ἐδῶ λέγει καὶ ἐκεῖνα τὰ

ἔμπροσθεν:». «Τὸ γνωρίζω», εἶπον ἐγώ. «Σοὶ φαίνεται λοιπόν», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὅτι ταῦτα συμφωνοῦσι πρὸς ἑκείναι:». «Φαίνονται εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον σύμφωνα». Καὶ συγχρόνως ἐφοδοῦμένη, μήπως ἔλπεε σπουδαῖόν τι. «Ἄλλ' εἰς σέ», εἶπον ἐγώ, «δὲν φαίνονται ὅτι συμφωνοῦσι:». «Πῶς βεβαίως θὰ ἐφαίνετο ὅτι συμφωνεῖ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν ἑαυτὸν του ἐκείνος, ὅστις λέγει καὶ τὰ δύο ταῦτα, ὁ ὁποῖος δὲ κατὰ πρῶτον μὲν ὁ ἴδιος ἔθηκεν, ὡς βᾶσιν ὅτι τὸ νὰ γίνῃ τις ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι ἀληθῶς δύσκολον. ἀλλὰ προχωρήσας ὀλίγον πρὸς τὰ περαιτέρω τοῦ ποιήματος ἐληθμονόησε τὴν βᾶσιν καὶ τὸν Πιττακόν, ὅστις λέγει τὰ ἴδια μὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ (τοῦ Σιμωνίδου), ὅτι δηλ. εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός, καὶ αὐτὸν (τὸν Πιττακόν) κατηγορεῖ καὶ λέγει ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἐν ᾗ λέγει (ὁ Πιττακός) τὰ ἴδια μὲ αὐτόν (τὸν Σιμωνίδην). Καὶ ὅμως ἀφ' οὗ κατηγορεῖ τὸν λέγοντα τὰ ἴδια μὲ τοὺς λόγους τοῦ ἑαυτοῦ του, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τὸν ἑαυτὸν του κατηγορεῖ, ὥστε ἢ τὴν προτέραν φαρὰν ἢ τὴν ὑστέραν οὐχὶ ὀρθῶς λέγει». Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπε ταῦτα, εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ἀκρατῶν προϋξένησεν ἐπιδοκιμαστικὸν θόρυβον καὶ ἔπαινον καὶ ἐγὼ κατὰ πρῶτον μὲν, ὡς ἂν ἀκριβῶς κτυπηθεῖς ὑπὸ ἰσχυροῦ πυγμάχου, καὶ κατελήφθη ὑπὸ σκοτοδινάσεως καὶ ἐξάλισθην ἐξ ἀμηχανίας, ἐπειδὴ εἶπεν αὐτὸς ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι θορυβῶδῶς ἐπεδοκίμασαν· ἔπειτα, ἐν σχέσει τοῦλάχιστον πρὸς τὸ νὰ ἔχωσι λεχθῆ εἰς σέ (ὦ Ἴταϊρε) τὰ ἀληθῆ, διὰ νὰ μεσολαβήσῃ εἰς ἐμὲ χρόνος τις διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ τί ἐνόει ὁ ποιητής (Σιμωνίδης), στρέφομαι πρὸς τὸν Πρόδικον καὶ ὀνομάσας αὐτόν, «ὦ Πρόδικε», εἶπον ἐγώ, «ἰδικός σου βεβαίως συμπολίτης εἶναι ὁ Σιμωνίδης· δίκαιον εἶναι νὰ βοηθῆς τὸν ἄνδρα. Νομίζω λοιπὸν καλὸν νὰ προσκαλῶ σέ (πρὸς βοήθειαν), καθὼς ἀκριβῶς εἶπεν ὁ Ὅμηρος (ἐν Ἰλιάδος Φ 307) ὅτι ὁ ποταμὸς Σκάμανδρος, ὅτε ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, προσεκάλεσε τὸν Σιμόντα ποταμὸν εἰς βοήθειαν, εἰπεὶ κτηνοτροφία αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀνδρὸς (τοῦ Ἀχιλλέως) καὶ οἱ δύο ὁμοῦ βεβαίως ἂς σταματήσωμεν». Ἄλλὰ καὶ ἐγὼ σέ προσκαλῶ εἰς βοήθειαν, μήπως ὁ Πρωταγόρας πρὸς λύπην μας κατανήκησῃ τὸν Σιμωνίδην. Καὶ τῷ ὄντι βεβαίως καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς ἰδικῆς σου σοφίας ἢ χάριν τοῦ

Σιμωνίδου διόρθωσις τοῦ ζητήματος, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιστήμη σου διαχωρίζεις ὅτι καὶ τὸ βούλεσθαι καὶ τὸ ἐπιθυμεῖν δὲν εἶναι τὸ ἴδιον καὶ ὅσα πρὸ ὀλίγου εἶπες καὶ πολλὰ καὶ ὠραία (ὅσα διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων). Καὶ τώρα παρατῆρει, ἐὰν εἰς σέ βεβαίως φαίνεται ὀρθὸν ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ἀκριβῶς φαίνεται καὶ εἰς ἐμέ. Διότι δὲν φαίνεται ὁ Σιμωνίδης ὅτι λέγει τὰ ἐναντία πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. Σὺ λοιπόν, ὦ Πρόδικε, φανέρωσον πρότερον τὴν γνώμην σου τὸ ἴδιόν σοι φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ γενέσθαι (=τὸ νὰ γίνῃ τις) καὶ τὸ εἶναι (=τὸ νὰ εἶναι τις) ἢ διάφορον:». «Διάφορον μὰ τὸν Δία», εἶπεν ὁ Πρόδικος. «Λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «ἐν μὲν τοῖς πρώτοις στίχοις ὁ ἴδιος ὁ Σιμωνίδης τὴν ἰδικήν του γνώμην ἐξέφρασεν, ὅτι δηλ. τὸ νὰ γίνῃ τις ἀγαθὸς ἀγαθὸς εἶναι ἀληθῶς δύσκολον:». «Ἀληθῆ λέγεις», εἶπεν ὁ Πρόδικος. «Τὸν δὲ Πιττακὸν βεβαίως», εἶπον ἐγώ, «κατηγορεῖ οὐχί, καθὼς νομίζει ὁ Πρωταγόρας, διὰ τὸ ὅτι δηλ. ὁ Πιττακὸς λέγει τὸ ἴδιον πρὸς τὸν ἑαυτὸν του (=πρὸς ὅσα λέγει ὁ Σιμωνίδης), ἀλλὰ δι' ἄλλο τι. Διότι ὁ Πιττακὸς δὲν ἔλεγε τοῦτο δύσκολον, δηλ. τὸ νὰ γίνῃ τις ἀγαθός, καθὼς ἀκριβῶς ἔλεγεν ὁ Σιμωνίδης, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι τις ἀγαθός· εἶναι δὲ οὐχί τὸ ἴδιον, ὦ Πρωταγόρα, καθὼς λέγει ὁ Πρόδικος οὕτως ἐδῶ, τὸ νὰ εἶναι καὶ τὸ νὰ γίνῃ· ἐν τῇ δὲ περιπτώσει δὲν εἶναι τὸ ἴδιον τὸ νὰ εἶναι τις πρὸς τὸ νὰ γίνῃ τις, δὲν λέγει ἐναντία ὁ ἴδιος ὁ Σιμωνίδης πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ἴσως δύναται νὰ λέγῃ ὁ Πρόδικος οὕτως ἐδῶ καὶ ἄλλοι πολλοί, συμφώνως μὲ τὸν Ἡσίοδον, ὅτι τὸ νὰ γίνῃ μὲν τις ἀγαθὸς εἶναι δύσκολον· διότι ἔμπροσθεν τῆς ἀρετῆς οἱ θεοὶ ἔθεσαν ἰσθῶτα (=κόπους)· ὅταν δ' ὅμως φθάσῃ τις εἰς τὸ τέλος αὐτῆς, ὅτι εἶναι πλέον εὐκόλος· ἔπειτα εἰς τὸ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις, ἂν καὶ ἴσθῃ βεβαίως δύσκολος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 27.

[Ἀποκρουσθεῖσις τῆς πρώτης ἐρμηνείας τοῦ ποιήματος ὑπὸ τοῦ Πρωταγόρου ὁ Σωκράτης οἰοεὶ καί τι ὡς ἠφιλοπόνησεν κατὰ τὸ ἴδιον τοῦτο Εκπαιδευτικῆς τος ὅτι τὸ χαλεπὸν σημαίνει παρὰ τῷ Σιμωνίδῃ κακὸν ἐπιχειρεῖ καὶ δευτέραν ἐρμηνείαν, μεθ' ἣν ἐπ' ἴσως ἀποκρουσθεῖσαν ὡς ἐσφαλμένην ἐτοιμάζεται διὰ τὴν τρίτην τὴν καὶ ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν]. Καὶ ὁ μὲν Πρόδικος, ἀφοῦ ἤκουσε ταῦτα, μὲ ἐπήνεσεν.

ἀλλ' ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· « Ἡ ὑπὲρ τοῦ Σιμωνίδου ἐπανόρθωσις σου, ὦ Σώκρατες, περιέχει μεγαλύτερον σφάλμα ἀπὸ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπανορθώνεις». Καὶ ἐγὼ εἶπον· «Λοιπὸν κακὸν ὑπ' ἐμοῦ ἔχει πραχθῆ, καθὼς φαίνεται, ὦ Πρωταγόρα, καὶ εἰμαι γελοῖός τις ἰατρὸς· ἐν ᾧ δηλ. ἰατρεύω, κáμνω τὸ νόσημα μεγαλύτερον». « Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως ἔχει τὸ πρᾶγμα», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). « Πῶς λοιπὸν συμβαίνει τοῦτο;», εἶπον ἐγὼ. « Πολλὴ ἀνοησία», εἶπε (ὁ Πρωτ.), « ἢ ἦτο τοῦ ποιητοῦ, ἐν ᾗ περιπτώσει λέγει· ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸσον μικρὸν τι (=εὐκολόν) πρᾶγμα εἰς τὸ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι δυσκολώτατον ἐξ ὅλων, καθὼς φαίνεται εἰς ὅλους ἀνεξαίρετως τοὺς ἀνθρώπους». Καὶ ἐγὼ εἶπον· « Μὰ τὸν Δία, εἰς κατάλληλον βεβαίως περίστασιν ἔχει κατὰ τύχην παρρηθεῖ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὰς συζητήσεις ταύτας ὁ Πρόδικος οὗτος ἐδῶ. Διότι πραγματικῶς, ὦ Πρωταγόρα, ἡ σοφία τοῦ Προδίκου πλησιάζει νὰ εἶναι θεϊκὴ τις ἐκ παλαιοῦ χρόνου, ἀρχίσασα δηλ. ἢ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σιμωνίδου ἢ καὶ ἀκόμη παλαιότερα. Σὺ ὅμως, ἐν ᾧ εἶσαι ἔμπειρος (=γνώστης) πολλῶν σοφῶν, φαίνεσαι ὅτι εἶσαι ἄπειρος αὐτῆς, οὐχὶ ἔμπειρος, καθὼς δὰ ἐγὼ εἰμαι ἔμπειρος αὐτῆς διὰ τὸ ὅτι εἰμαι μαθητὴς τοῦ Προδίκου τούτου δά· καὶ τώρα μοι φαίνεσαι ὅτι δὲν ἐγνοεῖς, ὅτι καὶ τὸ χαλεπὸν (=δύσκολον) τοῦτο ἴσως ὁ Σιμωνίδης οὐχὶ τοιοῦτοτρόπως ἐνόει, ὅπως ἀκριβῶς σὺ τὸ ἐγνοεῖς, ἀλλὰ καθὼς ἀκριβῶς ὁ Πρόδικος οὗτος ἐδῶ με συμβουλεύει· ἐκάστοτε περὶ τοῦ δεινοῦ, ὅταν δηλ. ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ ἢ ἄλλον τινὰ λέγω ὅτι ὁ Πρωταγόρας εἶναι σοφὸς καὶ δεινὸς ἀνὴρ, τότε με ἐρωτᾷ ἐὰν δὲν ἐντρέπωμαι νὰ ὀνομάζω τὰ ἀγαθὰ δεινά· διότι τὸ δεινόν, λέγει ὁ Πρόδικος, εἶναι κακόν (=ἢ λέξις δεινὸν σημαίνει κακόν). Οὐδεὶς τοῦλάχιστον λέγει ἐκάστοτε ὡ τοῦ δεινοῦ πλοῦτου οὐδὲ τῆς δεινῆς εἰρήνης οὐδὲ τῆς δεινῆς ὑγείας, ἀλλὰ λέγει· ὡ δεινῆς νόσου καὶ δεινοῦ πολέμου καὶ δεινῆς πτωχείας, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ δεινὸν εἶναι κακόν. Ἴσως λοιπὸν καὶ τὸ χαλεπὸν πάλιν σὶ Κεῖται καὶ ὁ Σιμωνίδης, ἢ μετὰ τὴν ἐπινοήσασα καὶ τὸ νομίζουσιν ἢ μὲ ἄλλο τι τοιοῦτο, τὸ ὅποιον σὺ δὲν ἐγνοεῖς. Ἄς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν τὸν Πρόδικον· διότι περὶ τῆς διαλέκτου τοῦ Σιμωνίδου δίκαιον εἶναι αὐτὸν νὰ ἐρωτῶμεν· τί ἐνόει, ὦ Πρόδικε, ὁ Σιμωνίδης μὲ τὴν λέξιν χαλεπόν;». « Ἐνόει τὸ κακόν», εἶπεν ὁ

Πρόδικος. «Δι' αὐτὰ λοιπόν, ὦ Πρόδικε», εἶπον ἐγώ, «καὶ κατηγορεῖ (ὁ Σιμωνίδης) τὸν Πιττακὸν λέγοντα ὅτι εἶναι **χαλεπὸν** νὰ εἶναι τις ἀγαθός, καθὼς ἀκριβῶς θὰ τὸν κατηγοροῦν, ἐὰν ἤκουεν αὐτὸν νὰ λέγῃ ὅτι εἶναι **κακὸν** νὰ εἶναι τις ἀγαθός». «Ἀλλὰ τί ἄλλο», εἶπεν ὁ Πρόδικος, «ὦ Σώκρατες, νομίζεις ὅτι ἐννοεῖ ὁ Σιμωνίδης παρὰ (λέγει) τοῦτα καὶ ὅτι ὑβρίζει τὸν Πιττακόν, διότι δὲν ἐγνώριζε νὰ διακρίνῃ ὀρθῶς τὰς λέξεις, διότι ἦτο Λέσβιος καὶ διότι εἶχεν ἀνατραφῆ εἰς διάλεκτον βάρβαρον;». «Ἀκούεις λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «ὦ Πρωταγόρα, τὸν Πρόδικον τοῦτον ἐδῶ δύνασαι νὰ λέγῃς τι ἐν σχέσει πρὸς ταῦτα;». Καὶ ὁ Πρωταγόρας εἶπε: «Πολύ μακρὰν ἀπέχει, ὦ Πρόδικε, ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα: ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω ὅτι καὶ ὁ Σιμωνίδης μὲ τὴν λέξιν **χαλεπὸν** ἐνόησε ὅτι ἀκριβῶς νοοῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οὐχὶ δηλ. τὸ **κακόν**, ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτο εὐκόλον, ἀλλὰ θὰ κατορθώνετο διὰ πολλῶν δυσκολιῶν», «Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ νομίζω», εἶπον ἐγώ, «ὦ Πρωταγόρα, ὅτι τοῦτο ἐννοεῖ ὁ Σιμωνίδης καὶ ὅτι ὁ Πρόδικος οὗτος ἐδῶ τὸ γνωρίζει βεβαίως, ἀλλ' ὅτι ἀστείλευται καὶ φαίνεται ὅτι σε δοκιμάζει, ἐὰν θὰ δύνασαι νὰ βοηθῆς τὸν ἰδικόν σου ἰσχυρισμόν· διότι εἰς τὸ ὅτι δὲ ὁ Σιμωνίδης δὲν ἐννοεῖ τὸ **χαλεπὸν** ὡς **κακόν**, μεγάλη ἀπόδειξις εἶναι ἢ εὐθὺς κατόπιν τούτου πρότασις: λέγει δηλ. ὅτι «μόνος ὁ θεὸς ἤθελεν ἔχει αὐτὸ τὸ προνόμιον (τοῦ νὰ εἶναι ἀγαθός)»· χωρὶς βεβαίως νὰ ἐννοῇ τοῦτο, δηλ. ὅτι εἶναι **κακόν** νὰ εἶναι τις ἀγαθός, δι' αὐτὸ κατόπιν ἰσχυρίζεται ὅτι μόνος ὁ θεὸς δύναται νὰ ἔχῃ τοῦτο καὶ εἰς μόνον τὸν θεὸν ἀπέδωκε τοῦτο τὸ προνόμιον· διότι τότε ὁ Πρόδικος θὰ ἐνόησε τὸν Σιμωνίδην ἀνήθικον (ὡς λέγοντα **κακόν** τὸ νὰ εἶναι ὁ θεὸς ἀγαθός) καὶ οὐδὲν ὡς Κεῖον. Ἄλλ' ὅσα μοι φαίνεται ὅτι σκέπτεται ὁ Σιμωνίδης ἐν αὐτῇ τῇ ᾄσματι, εἶμαι πρόθυμος νὰ σοι εἴπω, ἐὰν θέλῃς νὰ λάθῃς πείραν εἰς ποῖαν θέσιν εἶμαι ὡς πρὸς τοῦτο, τὸ ὁποῖον σὺ λέγεις, δηλ. ὡς πρὸς τὸ ἰσχυρίζεσθαι ὅτι ἡ ἀληθείης (νὰ εἴπῃς σὺ), θὰ σὲ ἀκούω». Καὶ ὁ μὲν Πρωταγόρας ἀκούσας ἐμὲ νὰ λέγω ταῦτα εἶπεν· «Ἐὰν σὺ θέλῃς, (λέγε) ὦ Σώκρατες»· προσέτι δὲ καὶ ὁ Πρόδικος καὶ ὁ Ἴππίας πολὺ με παρεκίνουν καὶ οἱ ἄλλοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 28.

[Ἐν ταῖς κεφαλ. 28—31 ὁ Σωκράτης ἐρμηνεύει τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ πλεῖστον τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ Σιμωνιδείου πρὸς ἔπαινον τοῦ Σκόπα ποιηθέντος ᾄσματος, ὡς αὐτὸς ὁ Σωκράτης νομίζει· ἐν τῇ 28 δὲ κεφ. λέγει· ὅτι ἡ φιλοσοφία οὕσα ἀρχαιοτάτη ἠθροκίμησε πολὺ ἐν Κρήτῃ καὶ Λακεδαιμόνι καὶ δι' αὐτὸ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφιλοσόφουν βραχυλογούντες καὶ ἀποφθέγματα σοφὰ διατυπώνοντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ τοῦ Πιττακοῦ εἶναι **δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός**, τὸ ὁποῖον ἀπόφθεγμα ὁ Σιμωνίδης προσβάλλει, [ἔνα ἐλαττώσει τὴν ἀξίαν τοῦ Πιττακοῦ]. «Ἐγὼ λοιπόν», εἶπον ἐγὼ «ὅσα εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνονται περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου, θὰ προσπαθῆσω ν' ἀναπτύξω εἰς σὰς. Ἡ φιλοσοφία δηλ. εἶναι παλαιστάτη καὶ πλείστη ἀπὸ ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν Λακεδαιμόνι καὶ πλείστοι φιλόσοφοι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς γῆς εἶναι· ἀλλ' ἐντελῶς ἀρνοῦνται (ὅτι εἶναι σοφοί) καὶ προσποιῶνται ὅτι εἶναι ἀμαθεῖς, διὰ νὰ μὴ εἶναι ὀλοφάνεροι ὅτι ὑπερέχουσι τοὺς Ἑλλήνας κατὰ τὴν σοφίαν, καθὼς (προσποιῶνται) ἐκεῖνοι οἱ σοφισταί, τοὺς ὁποίους ὁ Πρωταγόρας ἔλεγεν (ἐν κεφ. 8), ἀλλὰ διὰ νὰ νομίζωνται ὅτι ὑπερτεροῦσι (μόνον) κατὰ τὸ μάχεσθαι καὶ κατὰ τὴν ἀνδρείαν, ἐπειδὴ νομίζουσιν ὅτι, ἐὰν ἤθελον γνωσθῆ εἰς τί πρᾶγμα ὑπερτεροῦσιν, ὅλοι τότε θὰ ἐξασκῶσι τοῦτο (τὴν φιλοσοφίαν). Τώρα ὅμως ἀποκρύψαντες πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἐκεῖνο (τὴν φιλοσοφίαν) ἔχουσιν ἐξαπατήσει τοὺς ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς πόλεσι μιμουμένους τὰ (φαινομενικά) ἔθιμα τῶν Λακωνίων καὶ ἄλλοι μὲν καὶ ὅσα κατακόπτουσι μιμούμενοι αὐτοὺς (τοὺς Λάκωνας) καὶ μὲ λωρία περιτυλίσσονται εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀγαπῶσι τὰ γυμνάσια καὶ κοντὰ ἐπανωφόρια φοροῦσι, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι δι' αὐτῶν κυριαρχοῦσι τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅταν ἰέλωσι νὰ συναναστρέφονται ἀνεμποδίστως (=ἐλευθέρως) μὲ τοὺς ἰδικούς τῶν φιλοσόφων καὶ ὅταν πλέον στενοχωρῶνται νὰ συναναστρέφονται αὐτοὺς λαθροφίλοι, τοὺς ἀπὸ τῶν ἐπιεικῶν ἐπιεικῶν ξενηλασίας) καὶ τούτους τοὺς λακωνίζοντας (=τοὺς ξένους τοὺς μιμητὰς τῶν λακωνικῶν ἔθιμων) καὶ πάντα ἄλλον, ἐὰν τις ξένος ὦν παρεπιδημήσῃ ἐν Σπάρτῃ, συναναστρέφονται τοὺς φιλοσόφους τῶν διαφεύγοντες τὴν προσοχὴν τῶν ξένων καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οὐδέ-

να ἐκ τῶν ἰδικῶν τῶν νέων ἀφίνουσι· νὰ ἐξέρχεται εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, καθὼς ἀκριβῶς οὐδ' οἱ Κρήτες (ἀφίνουσι), διὰ νὰ μὴ λησμονῶσιν (οἱ νέοι) τὰ ἔσα αὐτοὶ τοὺς διδάσκουσιν· ὑπάρχουσι δ' ἐντὸς αὐτῶν τῶν πόλεων οὐχὶ μόνον ἄνδρες μεγαλοφρονούντες δι' ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. Ἐκ τοῦ ἐξῆς δὲ δύνασθε νὰ γνωρίσητε, ὅτι ταῦτα, τὰ ὅποια λέγω, εἶναι ἀληθῆ καὶ ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄριστα ἔχουσι ἐκπαιδευθῆ εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰς τοὺς λόγους· ἐὰν δηλ. θέλῃ τις μὲ τὸν κατώτατον εἰς τὸ λέγειν ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων νὰ συνδιαλεχθῆ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν ἢ εὖρῃ αὐτὸν εἰς τοὺς λόγους νὰ φαίνεται ἀμαθῆς τις, ἀλλ' ἔπειτα, εἰς ὅποιον μέρος ἐκ τῶν λεγομένων καὶ ἂν τύχῃ αὐτὸς (ὁ Λακεδαιμόνιος), ρίπτει αἰφιδίως φράσιν ἀξιόλογον σύντομον καὶ συμπετυκνωμένην, ὡσὰν ἀκριβῶς φοβερὸς ἀκοντιστής, ὥστε νὰ καταφαίνεται ὁ μετ' αὐτοῦ (τοῦ Λακεδαιμονίου) συνδιαλεγόμενος οὐδόλως ἀνώτερος παιδός. Αὐτὸ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐκ τῶν σημερινῶν μερικοὶ ἔχουσι κατανοήσει· καὶ ἐκ τῶν παλαιῶν, ὅτι δηλ. τὸ λακωνίζειν (=μμεῖσθαι τοὺς Λάκωνας) πολὺ περισσότερον συνίσταται εἰς τὸ φιλοσοφεῖν παρά εἰς τὸ ἀγαπᾶν τὴν γυμναστικὴν, διότι γνωρίζουσι ὅτι τὸ νὰ εἶναι τις ἱκανὸς νὰ λέγῃ τοιαύτας φράσεις εἶναι γνώρισμα ἀνθρώπου ἐντελῶς πεπαιδευμένου. Ἐκ τούτων ἦτο καὶ ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ ὁ Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος καὶ ὁ Βίαις ὁ Πριηνεὺς καὶ ὁ Σόλων ὁ ἰδικός μας καὶ ὁ Κλεόβουλος ὁ ἐκ Λίνδου τῆς Ρόδου καὶ ὁ Μύσων ὁ Χηνεὺς καὶ ἔδδομος μεταξὺ τούτων ἐλέγετο ὁ Λακεδαιμόνιος Χίλων (οὗτοι ἦσαν οἱ ἑπτὰ σοφοί). Οὗτοι ἔλοι ἦσαν ζηλωταὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Λακεδαιμονίων· καὶ δύναται τις νὰ κατανοήσῃ ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ σοφία αὐτῶν, δηλ. ἀποφθέγματα (=ρήτὰ) σύντομα καὶ ἀξιωμακρόνεντα, τὰ ὅποια εἶχον λεχθῆ ὑφ' ἐκάστου, τὰ ὅποια οὗτοι καὶ ἀπὸ καινοῦ συναντηθέντες τὰ ἀφιέρωσαν ὡς πρῶτα δῶρα τῆς σοφίας τῶν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα εἰς Πηλοπονησίῳ ἀπὸ τοῦ ἑταίρου Εκπαιδευτικῆς ἀφ' οὗ ἐπ' αὐτοῦ ἐπέγραψαν ταῦτα, τὰ ὅποια δὲ πάντες ἐγκωμιάζουσι, δηλ. τὰ **γνώθι σαυτὸν** (=γνώρισον, ἐξέτασον ἀκριβῶς τὴν ἀξίαν σου) καὶ **μηδὲν ἄγαν** (=μηδὲν πράττε πέρα τοῦ πρέποντος, εἰς μηδὲν πράγμα νὰ μὴ τὸ παρακάμνης). Τίνας ἔνεκα λοιπὸν ταῦτα λέγω; (τὰ λέγω, ἵνα δείξω) ὅτι αὗτος ἦτο ὁ τρόπος

τῆς φιλοσοφίας τῶν παλαιῶν, δηλ. βραχυλογία τις Λακωνική καὶ λοιπὸν καὶ τοῦ Πιττακοῦ αὕτη ἢ φράσις ἰδιαιτέρως (=ἐξαιρετικῶς) περιεφέρετο ἐγκωμιαζομένη ὑπὸ τῶν σοφῶν, δηλ. ἢ φράσις **δύσκολον εἶναι νὰ εἶναι τις ἀγαθός**. Ὁ Σιμωνίδης δηλ. λοιπὸν, ἐπειδὴ ἠγάπα τὴν τιμὴν διὰ σοφίαν, ἐσκέφθη ὅτι, ἐὰν ᾔθελε κατακρημνίσει τοῦτο τὸ ἀπόφθεγμα (τοῦ Πιττακοῦ), ὅπως ἀκριβῶς κατακρημνίζει τις εὐδοκιμοῦντα ἀθλητὴν, καὶ ἐὰν ᾔθελεν ὑπερισχῶσει αὐτοῦ τοῦ Πιττακοῦ (διὰ τῆς καταρρίψεως τοῦ ῥητοῦ του), θὰ γίνῃ ὀνομαστός αὐτὸς ὁ ἴδιος (Σιμωνίδης) μεταξὺ τῶν τότε ἀνθρώπων. Ἐναντίον λοιπὸν ταύτης τῆς φράσεως (**δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός**) καὶ ἕνεκα τούτου (τοῦ νὰ ἐπαινεθῇ καταρρίπτων τὴν ἀξίαν τῆς φράσεως) ἐπιβουλεύων ταύτην τὴν φράσιν διὰ νὰ περικόψῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἔχει ποιήσει (ὁ Σιμωνίδης) ὁλόκληρον τὸ (πρὸς τὸν Σιόπαν) ᾄσμα, καθὼς μοι φαίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 29.

[Ὁ Σωκράτης ἐρμηνεύων τὸ Σιμωνίδειον ποίημα δεικνύει ὅτι ἢ ἐξήγησις τῶν μερῶν αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς κυρίας ἰδέας καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ὅλου, ὅστις στρέφεται κατὰ τοῦ Πιττακείου γνωμικοῦ συγχρόνως ὅμως καὶ λαθραίως διαστέλλει: τὴν ὑψηλοτέραν καὶ φιλοσοφικὴν ἀρετὴν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας δημοτικῆς]. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν ἀπὸ κοινοῦ ἅπαντες, ἐὰν τυχὸν ἐγὼ λέγω ἀληθῆ. Εὐθὺς δηλ. ἢ ἀρχὴ τοῦ ᾄσματος ᾔθελε φανῆ παράλογος, ἐὰν, ἐν ᾧ ᾔθελε νὰ λέγῃ, ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ ἀνὴρ ἀγαθός, ἔπειτα ὅμως ἔρριψεν ἐν τῇ μέσῃ τὸν σύνδεσμον **μέν**. Διότι τοῦτο (τὸ **μέν**) ἄνευ οὐδενὸς λόγου φαίνεται ὅτι ἔχει παρεντεθῆ, ἐὰν μὴ νομίσῃ τις ὅτι ἐναντίον τῆς φράσεως τοῦ Πιττακοῦ ὁμιλεῖ ὁ Σιμωνίδης, ὡσὰν ἀκριβῶς φιλονικῶν, ὅτι δηλ., ἐν ᾧ λέγει ὁ Πιττακός ὅτι **εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός**, διαμφισήτων τοῦτο ὁ Σιμωνίδης εἶπεν ὅτι «Οὐχί (=δὲν εἶναι ὀρθὸν τοῦτο),

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Ἑρείας

* Ἰὰ τοῦ **μέν** δηλ. προαγγέλλεται ἀντίθεσις, ἣτις ἀντίθεσις ὑπάρχουσα μεταξὺ τοῦ γενέσθαι καὶ τοῦ εἶναι (=τὸ νὰ γίνῃ, τὸ νὰ εἶναι) ἀναπτύσσεται κατόπιν ἐν τῷ ᾄσματι δηλ. νὰ **γίῃ** μὲν τις ἀγαθός εἶναι δύσκολον, ἀλλὰ δυνατόν, νὰ εἶναι δὲ ὡ. διαρκῶς ἀγαθός εἶναι ἀδύνατον καὶ μόνον τοῦ βίου ἴδιον.

ἀλλὰ τὸ νὰ γίνῃ μὲν ἀνὴρ τις ἀγαθός, ὡς Πιττακέ, εἶναι ἀληθῆ-
 στατα δύσκολον, οὐχὶ τὸ νὰ γίνῃ ἀληθῶς ἀγαθός, δηλ. δὲν ἄ-
 ποδίδει τὴν λέξιν ἀληθῶς εἰς τοῦτο, δηλ. εἰς τὴν λέξιν ἀγαθός,
 ὡσὰν νὰ ἦσαν τυχὸν ὄντα τινὰ ἄλλα μὲν ἀληθέστατα ἀγαθά, ἄλλα
 δὲ ἀγαθὰ μὲν, οὐχὶ ὅμως ἀληθῶς ἀγαθὰ», διότι ἀνόητον βεβαίως
 ἤθελε φανῆ τοῦτο καὶ οὐχὶ ἴδιον τοῦ Σιμωνίδου· ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη
 νὰ θεωρήσῃ τις ὡς καθ' ὑπέρβασιν μετατοπισθεῖσαν τὴν λέξιν
 ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἀφ' οὗ ὡς ἐξῆς περίπου θέσῃ τις ὡς βρά-
 σιν τοῦ λόγου τοῦ Πιττακοῦ, καθὼς ἀκριβῶς θὰ ἐπράττομεν, ἐὰν
 ἠθέλομεν ὑποθέσει: ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Πιττακὸς ὁμιλεῖ καὶ ὁ Σιμωνίδης
 ἀποκρίνεται, ὅτι δηλ. εἶπε μὲν ὁ Πιττακός, «ὡ ἀνθρώποι, εἶναι δύσ-
 κολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός», ὁ δὲ Σιμωνίδης ἀπεκρίνετο, ὅτι, «ὡ
 Πιττακέ, δὲν λέγεις ἀληθῆ· διότι οὐχὶ νὰ εἶναι (τις ἀγαθός),
 ἀλλὰ νὰ γίνῃ μὲν ἀνὴρ ἀγαθός καὶ κατὰ τὰς χεῖρας καὶ κατὰ τοὺς
 πόδας καὶ κατὰ τὸν νοῦν τέλειος, ἄνευ ἐλαττώματος κατασκευα-
 σμένος, εἶναι ἀληθῶς δύσκολον». Τοιοῦτοτρόπως γίνεται φανε-
 ρὸν ὅτι καὶ ὁ σύνδεσμος μὲν δεδικαιολογημένως ἔχει παρεντεθῆ
 καὶ ὅτι ἡ λέξις ἀληθῶς ὀρθῶς ἀρμόζει εἰς τὸ τέλος τῆς προτά-
 σεως (δηλ. ὡς προσδιορισμὸς τοῦ δύσκολον καὶ οὐχὶ τοῦ ἀγαθός)
 καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα συμφωνοῦσι μὲ τοῦτο, ὅτι δηλ. τοιοῦτοτρό-
 πως ἔχει λεχθῆ. Διότι πολλὰς μὲν ἀποδείξεις εἶναι δυνατόν νὰ εἴ-
 πῃ τις καὶ περὶ ἐκάστου ἐξ ὅσων ἐν τῇ ᾄσματι ἔχουσι λεχθῆ,
 πόσον καλῶς αὐτὸ ἔχει ποιηθῆ· διότι μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἐπιμέ-
 λειαν κοσμεῖται· ἀλλὰ θὰ ἦτο μακρολογία νὰ ἐξετάσω αὐτὸ τοι-
 οῦτοτρόπως (= λεπτομερῶς)· ἀλλὰ τὸ ὅλον σχέδιον αὐτοῦ ἄς ἀνα-
 πτύξωμεν καὶ τὸν σκοπὸν, διότι καθ' ὅλον τὸ ᾄσμα περισσότερον
 (παντὸς ἄλλου σκοποῦ) γίνεται κατηγορία ἐναντίον ὀλοκλήρου τοῦ
 Πιττακείου ἀποφθέγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 30.

[Καὶ ἐν τῇ κατόπιν στροφῇ τοῦ Σιμωνίδου, ^{ἡφιλοποιήθηκ' ἀπὸ τοῦ ἴδιου} ἡφιλοποιήθηκ' ἀπὸ τοῦ ἴδιου τοῦτο Εκπαιδευτικῆς
 τῆς καταδεικνύει τὴν αὐτὴν πρόθεσιν τοῦ ποιητοῦ κατὰ τοῦ Πιτ-
 τακοῦ]. Λέγει δηλ. (ὁ Σιμωνίδης) μετὰ τοῦτο, ἀφ' ὀλίγα διήλθε,
 τοιοῦτοτρόπως, καθὼς ἐὰν ἠθέλεν ἐκφράσει πεζὸν λόγον, ὅτι τὸ
 νὰ γίνῃ μὲν ἀνὴρ ἀγαθός εἶναι ἀληθῶς δύσκολον, ἀλλ' ὅμως εἶναι
 δυνατόν τοῦλάχιστον ἐπὶ τινα χρόνον· ἐὰν ὅμως γίνῃ (ἀγαθός), τὸ

νά διαμένῃ ἐν τούτῃ τῇ ψυχικῇ ποιότητι· καὶ νὰ εἶναι ἀνὴρ ἀγαθός, καθὼς σὺ λέγεις; ὦ Πιττακέ, εἶναι ἀδύνατον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ θεὸς μόνος δύναται νὰ ἔχῃ τοῦτο τὸ προνόμιον, «δὲν εἶναι δὲ δυνατόν νὰ μὴ εἶναι κακὸς ὁ ἀνὴρ, τὸν ὅποιον ᾔθελε καταβάλλει ἀμήχανος (=ἀκατανίκητος) συμφορά». Ποῖον λοιπὸν καταβάλλει ἀμήχανος συμφορά ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ πλοίου; εἶναι φανερόν ὅτι οὐχὶ τὸν ἄπειρον τοῦ κυβερνᾶν πλοῖον (=τὸν ἐπιβάτην)* διότι ὁ μὲν ἄπειρος πάντοτε εἶναι καταβεβλημένος· καθὼς ἀκριβοῦς λοιπὸν δὲν ᾔθελέ τις ῥίψει κάτω τὸν κείμενον κάτω, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐστάμενον δύναται κάποτε νὰ ῥίψῃ τις κάτω, ὥστε νὰ τὸν κάμῃ νὰ κείται κάτω, τὸν δὲ κείμενον κάτω οὐχί (=δὲν ᾔθελε καταρρίψει), τειροστροφῶς καὶ ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι ἐπινοητικός, δύναται κάποτε νὰ κατακρημνίσῃ ἀμήχανος συμφορά, οὐχὶ δ' ἐκεῖνον, ὅστις εἶναι πάντοτε ἀμήχανος (=τοιούτος, ὥστε δὲν εὐρίσκεται μηχανῆ δὲ αὐτὸν νὰ σωθῇ)· καὶ τὸν κυβερνήτην πλοίου μεγάλη τρικυμία ἐπιπεσοῦσα δύναται νὰ φέρῃ εἰς ἀμηχανίαν καὶ τὸν γεωργὸν καταστρεπτικῆ ὄρα τοῦ ἔτους ἐπιλοῦσα ᾔθελε τὸν φέρει εἰς ἀμηχανίαν καὶ τὸν ἱατρὸν ἐπ' ἰσθίης. Διότι εἰς μὲν τὸν ἀγαθὸν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ κακός, καθὼς ἀκριβοῦς καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ τοῦτο μαρτυρεῖται, ὅστις εἶπεν· «ἀνὴρ δ' ἀγαθὸς ἄλλοτε μὲν εἶναι κακός, ἄλλοτε δὲ καλός»· εἰς τὸν κακὸν ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ κακός, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι πάντοτε· ὥστε τὸν μὲν ἐπινοητικὸν καὶ τὸν σοφὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ὅταν τὸν καταλάβῃ ἀκατανίκητος συμφορά, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ εἶναι κακός· σὺ ὅμως, ὦ Πιττακέ, δυσχυρίζεσαι ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις ἀγαθός· τὸ ἀληθές δ' ὅμως εἶναι ὅτι τὸ νὰ γίνῃ μὲν τις (ἀγαθός) εἶναι δύσκολον, ἀλλὰ δυνατόν, τὸ νὰ εἶναι ὅμως ἀγαθός εἶναι ἀδύνατον· «διότι, ἐὰν μὲν εὐτυχήσῃ πᾶς ἀνὴρ, εἶναι ἀγαθός, κακός δ' ἐὰν δυστυχίσῃ»*. Ποῖα λοιπὸν ἀγαθὴ πράξις εἶναι εἰς τὴν ἐκμάθησιν νομιμώτων καὶ ποῖος κάμνει ἄδρα τινὰ ἱκανὸν εἰς τὰ γράμματα; εἶναι φανερόν ὅτι ἡ μαθησις

* Σημ. Κατὰ τὴν ὑπό τοῦ Σωκράτους ὁμῶς ἐρμηνείαν τῆς φράσεως ταύτης = «διότι, ἐὰν μὲν ἐργασθῇ καλῶς πᾶς ἀνὴρ, γίνεται ἀγ. θός, ἐὰν δ' ἐργασθῇ κακῶς, γίνεται κακός».

τούτων (τῶν γραμμάτων) τὸν κάμνει ἰκανόν· ποῖα δ' ἀγαθῆ, πράξις κάμνει ἰκανόν ἱατρόν· εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἐκμάθησις τῆς θεωρίας τῶν ἀσθενούντων· «κακὸς δὲ εἶναι ὁ ἀνὴρ ὁ πράξας κακῶς»· ποῖος λοιπὸν δύναται νὰ γίνῃ κακὸς ἱατρός; εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον κατὰ πρῶτον μὲν ὑπάρχει τὸ νὰ εἶναι ἱατρός, ἔπειτα δὲ ἰκανὸς ἱατρός· διότι δύναται νὰ γίνῃ καὶ κακός· ἡμεῖς ὅμως οἱ ἄμ τοιοῦτοι τῆς ἱατρικῆς οὐδέποτε ἠθέλωμεν γίνεσθαι οὔτε ἱατροὶ κακῶς ἐνεργήσαντες οὔτε τέκτονες οὔτε ἄλλα οὐδὲν ἐκ τῶν τοιούτων· ἕστις ὅμως δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἱατρός, ἐὰν κακῶς ἐνεργήσῃ (=ἐὰν ἀποτύχῃ), εἶναι φανερόν ὅτι οὐδὲ κακὸς ἱατρός, δύναται νὰ γίνῃ. Τοιοῦτότρόπως καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ δύναται κάποτε νὰ γίνῃ κακός ἢ ἕνεκα γήρατος ἢ ἕνεκα κοπιώσεως ἢ ἕνεκα νοσήματος ἢ ἕνεκα ἄλλου τινὸς δυστυχήματος· διότι αὕτη μόνη εἶναι κακὴ πράξις (=δυστυχία), δηλ. τὸ νὰ στερηθῆ τις τῆς γνώσεως· ὁ κακὸς ἀνὴρ ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ γίνῃ κακός· διότι εἶναι πάντοτε κακός· ἀλλ' ἐὰν μέλλῃ νὰ γίνῃ κακός, πρέπει αὐτὸς πρότερον νὰ γίνῃ ἀγαθός· ὥστε καὶ τοῦτο τὸ (ἀνωτέρω ἐξηγηθὲν) μέρος τοῦ ᾄσματος (τοῦ Σιμωνίδου) πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἀποδλέπει, εἰς τὸ ὅτι δηλ. δὲν εἶναι μὲν δυνατόν ἀγαθὸς τις ἀνὴρ νὰ διατελῇ πάντοτε ἀγαθός, εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ γίνῃ ἀγαθός καὶ νὰ γίνῃ καὶ κακός βεβαίως ὁ ἴδιος οὗτος· ἐπὶ πλείστον δὲ χροῖον καὶ ἄριστοι εἶναι ἐκεῖνοι, ἕσους καὶ ἂν ἀγαπήσιν οἱ θεοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 31.

[Ἐξακολουθεῖ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Σιμωνιδείου ποιήματος μέχρι τέλους αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους κατὰ τὰς ἰδέας αὐτοῦ]. Καὶ ταῦτα (=τὰ ἄνω) λοιπὸν ὅλα ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πιττακὸν ἔχουσι λεχθῆ καὶ τὰ ἀκόλουθα βεβαίως τοῦ ποιήματος τοῦ (Σιμωνιδείου) ἀκόμη περισσότερον φανερώνουσι τοῦτο. Λέγει δηλαδή· «διὰ τοῦτο ἐγὼ οὐδέποτε θὰ ρίψω τὸν εἰμαρμένον ψηφιοποιήθηκα ἅπλοιο ἵνα πεῖτο ἔκπαιδευτικὸς ἀκατόρθωτον καὶ ματαίαν ἐλπίδα, μὲ τὸ νὰ ζῆτῶ δηλ. τὸ μὴ δυνατόν νὰ γίνῃ, δηλ. μὲ τὸ νὰ ζῆτῶ ἀνθρώπον κατὰ πάντα ἄμειπτον ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἀπολαύομεν καρπὸν τῆς εὐρυχώρου γῆς· ἔπειτα, ἀφ' οὗ τὸν εὖρω (=δὲν θὰ τὸν εὖρω, διότι θὰ εἶναι κενὴ ἡ ζήτησίς μου), θὰ τὸ ἀναγγείλω εἰς σᾶς (τοὺς ἀκροατὰς

ἢ ἀναγνώστας μου)». Αὐτὰ λέγει (ὁ Σιμωνίδης)· τόσον πολὺ καὶ δι' ἔλου τοῦ ποιήματος καταπολεμεῖ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πιττακοῦ· (ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Σιμωνίδης) ἔλους δ' ἐπαινώ καὶ ἀγαπῶ, μὲ τὴν θέλησίν μου, ὅσοι μηδὲν αἰσχρὸν ἤθελον πράττει· κατὰ τῆς ἀνάγκης ὅμως οὐδ' οἱ θεοὶ μάχονται (=τοὺς κακοὺς ὅμως καὶ παρὰ τὴν θέλησίν του πολλάκις τις ἐπαινεῖ)». (*) Καὶ τοῦτο (τὸ εὐθὺς ἄνω λεχθὲν) ἐναντίον τοῦ ἴδιου τούτου (Πιττακείου) ἀποφθέγματός ἔχει λεχθῆ (ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου). Διότι δὲν ἦτο τόσον ἀπαίδευτος ὁ Σιμωνίδης, ὥστε νὰ λέγῃ ὅτι ἐπαινεῖ ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἤθελε πράττει κακὸν τι μὲ τὴν θέλησίν του, ὡσάν νὰ ὑπῆρχόν τινας, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν θέλησίν των πράττουσι κακὰ. Διότι ἐγὼ νομίζω περίπου τοῦτο, ὅτι δηλ. οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν νομίζει ὅτι ἐκ τῶν ἀνθρώπων τις ἐξαμαρτάνει μὲ τὴν θέλησίν του οὐδὲ νομίζω ὅτι καὶ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ μὲ τὴν θέλησίν του πράττει (ἐκ τῶν ἀνθρώπων τις), ἀλλὰ καλῶς γνωρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἔλοι, ὅσοι πράττουσι τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ, χωρὶς νὰ τὸ θέλωσι τὰ πράττουσι καὶ λοιπὸν καὶ ὁ Σιμωνίδης δὲν λέγει ὅτι εἶναι ἐπαινέτης ἐκεῖνου, ὅστις δὲν ἤθελε πράττει κακὰ μὲ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του λέγει τοῦτο, τὸ μὲ τὴν θέλησιν (δηλ. τὸ ἐκὼν ἀποδίδει εἰς τὸ φιλέω καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ἐρῶ). Ἐνόμιζε δηλ. (ὁ Σιμωνίδης) ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς πολλάκις ἐξαναγκάζει τὸν ἑαυτὸν του νὰ γίνηται φίλος καὶ ἐπαινέτης πρὸς τινα (=νὰ τὸν ἐπαινῇ καὶ ἀγαπᾷ μὲ τὴν θέλησίν του), καθὼς λ.χ. τὸ νὰ συμπέσῃ εἰς ἄνδρα μήτηρ ἢ πατὴρ ἀλλόκοτος (=μὲ διεστραμμένον ἦθος) ἢ πατρὶς ἢ ἄλλο τι ἐκ τῶν τοιούτων (καὶ ἐν τούτοις νὰ τοὺς ἀγαπᾷ ὡς οἰκέλους ὄντας). Ἐνόμιζε λοιπὸν ὅτι οἱ μὲν φαῦλοι, ὅταν τοιοῦτὸ τι συμβῇ εἰς αὐτοὺς (ἀλλόκοτοι γονεῖς κλ.), κάπως μὲ εὐχαρίστησίν των τὸ βλέπουσι καὶ μὲ ὕβρεις ἐπιδεικνύουσι καὶ κατη-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Ἑρείας

(*) Ἡ ἐρμηγεία αὕτη τοῦ Σωκράτους, νομίζοντας ὅτι ἡ λέξις ἐκὼν (=μὲ τὴν θέλησίν μου) ἀνήκει εἰς τὸ ἐπαινώ καὶ ἀγαπῶ καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ἤθελον πράττει (=ὅσοι μὲ τὴν θέλησίν των οὐδὲν κακὸν ἤθελον πράττει) εἶναι βεβαιωμένη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους καὶ γίνεται τοιαύτη, ἵνα ὑποστηρικτῆς ἢ ἡ πλατωνικὴ γνώστη θεωρία, ὅτι οὐδεὶς ἐκὼν ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὅτι πάντα τὰ κακὰ γίνονται ἀκούσιως καὶ ἐξ ἐλλείψεως τῆς γνώσεως.

γορευσι τὴν κακίαν τῶν γονέων ἢ τῆς πατρίδος των, διὰ νὰ μὴ κατηγορῶσιν αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι ὡς παραμελοῦντας αὐτοὺς (τοὺς γονεῖς ἢ τὴν πατρίδα) καὶ διὰ νὰ μὴ τοὺς ὑβρίζωσιν (οἱ ἄνθρωποι) διὰ τὸ ὅτι παραμελοῦσιν αὐτοὺς, ὥστε καὶ ἀκόμη περισσότερο (τοῦ ἀληθοῦς) καὶ νὰ κατηγορῶσιν αὐτοὺς (οἱ φαῦλοι τοὺς γονεῖς των) καὶ νὰ προσθέτωσιν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των μὲ τὴν θέλησίν των νέας ἔχθρας (ἐκ μέρους τῶν γονέων) πλησίον εἰς τὰς ἐξ ἀνάγκης ἔχθρας (τὰς προκαλουμένας ὑπὸ τῆς κακίας τῶν γονέων) ἅψ' ἑτέρου δ' ἐνόμιζεν (ὁ Σιμωνίδης) ὅτι οἱ ἀγαθοὶ (ἔταν τοῖς τύχῳσι κακοὶ γονεῖς κλ.) καὶ προσπαθοῦσι ν' ἀποκρύπτωσι τὴν τῶν γονέων ἢ τῆς πατρίδος κακίαν καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἑαυτοὺς των νὰ τοὺς ἐπαινῶσι (τοὺς γονεῖς κλ.) καί, ἐάν κατὰ τι ὀργισθῶσι κατὰ τῶν γονέων ἢ κατὰ τῆς πατρίδος, διότι ἠδικήθησαν ὑπ' αὐτῶν, τότε οἱ ἴδιοι (οἱ ἀγαθοὶ) παρηγοροῦσι τοὺς ἑαυτοὺς των δι' αὐτὸ ἀναγκάζοντες προσέτι τοὺς ἑαυτοὺς των ν' ἀγαπῶσι καὶ νὰ ἐπαινῶσι τοὺς ἰδικούς των (γονεῖς καὶ πατρίδα). Πολλάκις δέ, νομίζω, καὶ ὁ Σιμωνίδης καὶ ὁ ἴδιος ἔκρινεν ἀναγκαῖον ἢ τύραννον ἢ ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν τοιούτων νὰ ἐπαινήσῃ καὶ νὰ ἐγκωμιάσῃ οὐχὶ μὲ τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἀναγκασόμενος [καθὼς ἐγκωμιάζει τὸν Σκόπαν ἐν τούτῳ τῇ ποιήματι, διότι ἔλαβε παρ' αὐτοῦ γενναίαν ἀμοιβήν]. Ταῦτα λοιπὸν καὶ εἰς τὸν Πιττακὸν λέγει, ὅτι «ἐγώ, ὦ Πιττακέ, δέν σε κατηγορῶ δι' αὐτὰ (τὰ ἄνω) διὰ τὸ ὅτι εἶμαι φιλοκατήγορος, διότι εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον ἐξαρκεῖ ὅστις δὲν θὰ ἦτο κακὸς μηδὲ πέρα τοῦ δέοντος ἀπαίσιος καὶ ὅστις γνωρίζει τὴν δικαιοσύνην τὴν ὠφελοῦσαν τὴν πόλιν ἠθικὸς ἀνὴρ δὲν θὰ κατηγορήσω αὐτὸν ἐγώ, διότι δὲν εἶμαι φιλοκατήγορος διότι τῶν ἡλικίων ἢ γενεᾶ εἶναι ἀπέραντος (εἶναι πάμπολλοι οἱ μωροὶ καὶ δι' αὐτὸ ἐπαινετέοι οἱ ὀλίγοι καλοὶ) ὥστε, ἐάν τις χαίρῃ εἰς τὸ νὰ κατηγορῇ, δύναται νὰ χορτασθῇ κατηγορῶν ἐκείνους (τοὺς κακοὺς). Ὅλα βεβαίως εἶναι καλά, εἰ μὴ ἡφιστοποίηται ἀπὸ τοῦ ναυτιλοῦτοῦ Εκπαιδευτικῆ γιμένα αἰσχρά». Δὲν ἐννοεῖ (ὁ Σιμωνίδης) ἀκριθῶς τοῦτο (δηλ. τὰ τελείως καλά), καθὼς ἀκριθῶς θὰ ἐνόει, ἐάν ἔλεγε πάντα βεβαίως εἶναι λευκά, εἰς ὅσα δὲν εἶναι ἀναμειγγμένα μέλανα διότι τοῦτο θὰ ἦτο γελοῖον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις· ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ τὰ μέσα (= τὰ μέτρια ἀγαθὰ, τὰ μεταξὺ) τοῦ κατὰ πάντα ἀμώμου καὶ τοῦ

φορὰν βεβαίως (θὰ μὰς τὸν εἶπη): τότε ὁμοίως δίκαιόν εἶναι, ἐν σχέσει πρὸς ὅσα συνεφώνησαν μεταξύ των ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης, ἐὰν μὲν θέλῃ ὁ Πρωταγόρας ἀκόμη νὰ ἐρωτᾷ, ν' ἀποκρίνηται ὁ Σωκράτης, ἐὰν δὲ πράγματι θέλῃ ν' ἀποκρίνηται εἰς τὸν Σωκράτην, νὰ ἐρωτᾷ ὁ ἄλλος (ὁ Σωκράτης)». Καὶ ἐγὼ εἶπον: «Παραχωρῶ μὲν ἐγὼ τοῦλάχιστον εἰς τὸν Πρωταγόραν ὅποιον ἐκ τῶν δύο εἶναι εἰς αὐτὸν εὐχαριστότερον· ἐὰν δὲ θέλῃ, περὶ μὲν ἁσιμάτων καὶ ποιημάτων ἅς ἀφήσωμεν τὴν συζήτησιν, περὶ ὧν δὲ κατὰ πρῶτον ἐγὼ σε ἠρώτησα, ὦ Πρωταγόρα, εὐχαρίστως ἤθελον φθάσει· μετὰ σοῦ εἰς τὸ τέλος ἐξετάζωμιν αὐτά. Καὶ πράγματι νομίζω ὅτι τὸ νὰ συνδιαλέγῃται τις περὶ ποιήσεως εἶναι ὁμοιότατον μὲ τὰ συμπτώσια τῶν ποταπῶν καὶ ἀμορφῶτων ἀνθρώπων. Διότι καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν δύνανται μόνοι των ἀναμεταξύ των νὰ συνδιασκεδάζωσιν ἐν τῷ συμποσίῳ μήτε διὰ τῆς ἰδικῆς των φωνῆς καὶ διὰ τῶν ἰδικῶν των λόγων ἕνεκα ἐλλείψεως μορφώσεως, κάμνουσιν ἀκριβῶς τὰς ἀλλητρίδας (=ἐπαυξάνουσι διὰ τῆς ζητήσεως τὴν ἀμοιβὴν τῶν παιζουσῶν τοὺς αὐλοὺς γυναικῶν) ἀντὶ πολλῆς ἀμοιβῆς μισθώνοντες ξένην φωνὴν τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ μέσου τῆς φωνῆς ἐκεῖνων (τῶν αὐλῶν) συνδιασκεδάζουσι μετὰ τῶν ἑπου ὅμως εἶναι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ μορφωμένοι συμπόται· ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς οὔτε ἀλλητρίδας οὔτε χορευτρίδας οὔτε κιθαριστρίδας, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ μόνοι των εἶναι ἱκανοὶ νὰ συνδιασκεδάζωσι μετὰ τῶν διὰ τῆς ἰδικῆς των φωνῆς μακρὰν καὶ ἀπὸ τὰς φλυαρίας καὶ ἀπὸ τὰ παιγνίδια ταῦτα (τῶν ἀλλητρίδων κλ.) καὶ λέγοντες καὶ ἀκούοντες τοὺς ἑαυτοὺς των κατὰ σειρὰν εὐπρεπῶς, καὶ ἂν ἀκόμη παραπολὺν οἶνον πίωσι· τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ αἱ τοιαῦται ἐδῶ συναναστροφαί, ἐὰν τοῦλάχιστον εὐρωσιν ἀνδρας τοιούτους, ὅποιοι ἀκριβῶς οἱ περισσότεροι ἐξ ἡμῶν δυσχυρίζονται ὅτι εἶναι, οὐδόλως ἔχουσιν ἀνάγκην ξένης φωνῆς οὐδὲ ποιητῶν, τοὺς ὁποίους καὶ δυνατόν δὲν εἶναι νὰ ἐρωτήσωσι περὶ ὧν λέγουσι· καί, ἔταν ^{ὡς πολλοὶ φερῶσιν αὐτοὺς} ~~ὡς πολλοὶ φερῶσιν αὐτοὺς~~ ὡς μάρτυρας κατὰ τὰς συζητήσεις, ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ταῦτα ἐννοεῖ ὁ ποιητής, ἄλλοι δ' ὅτι ἐννοεῖ ἄλλα, συνδιαλεγόμενοι περὶ πράγματος, τὸ ὅποιον ἀδυνατοῦσι νὰ διασαφηνίσωσιν ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας συζητήσεις περιφρονοῦσι (=ἀφίνοῦσι νὰ χαίρωσι).

μόνοι των δὲ συναναστρέφονται μεταξύ των διὰ τῆς ἰδικῆς των φωνῆς, κατὰ τὰς ἰδικὰς των συζητήσεις δοκιμάζοντες καὶ δοκιμαζόμενοι μεταξύ των. Τοὺς τοιοῦτους ἄνδρας μοι φαίνεται ὅτι πρέπει περισσότερον νὰ μιμώμεθα καὶ ἐγὼ καὶ σύ, ἀφοῦ δηλ. ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τοὺς ποιητάς, ἡμεῖς οἱ ἴδιοι διὰ τῶν ἑαυτῶν μας μεταξύ μας νὰ κάμνωμεν τὰς συζητήσεις, γνωρίζοντας τὴν ἀλήθειαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς μας· καὶ ἐὰν μὲν ἀκόμη θέλῃς νὰ ἐρωτῆς, εἶμαι ἕτοιμος νὰ σοι παρέχω τὸν ἑαυτόν μου ἀποκρινόμενος· ἐὰν δὲ θέλῃς ν' ἀποκρίνησαι, σύ παραχώρησον τὸν ἑαυτόν σου εἰς ἐμέ εἰς ταῦτα τέλος νὰ ἐπιθέσωμεν, περὶ τῶν ὁποίων ἐν τῇ μεταξύ ἐπαύσαμεν νὰ τὰ ἀναπτύσσωμεν». Ἐν ᾧ λοιπὸν ἐγὼ ἔλεγονταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, οὐδόλως διεσπρήνιζεν ὁ Πρωταγόρας ποῖα ἐκ τῶν δύο ἢ ἀ πράξῃ. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ἀλκιβιάδης στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Καλλίαν. «ὦ Καλλία, νομίζεις», εἶπε, «καὶ τώρα ὅτι καλῶς πράττει ὁ Πρωταγόρας μὲ τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ διευκρινίξῃ εἴτε ἢ ἀ διδῇ ἀπάντησιν εἴτε οὐχί· διότι εἰς ἐμέ φαίνεται ὅτι δὲν πράττει καλῶς· ἀλλ' ἢ ἄς συνδιαλέγηται· ἢ ἄς εἴπῃ ὅτι δὲν θέλει νὰ συνδιαλέγηται, ἵνα περὶ αὐτοῦ μὲν (τοῦ Πρωτ.) ταῦτα γνωρίζωμεν (ὅτι δὲν θέλει νὰ συνδιαλέγηται), ὁ Σωκράτης δὲ συνδιαλέγηται μὲ ἄλλον τινὰ ἢ ἄλλος, ὅποιος καὶ ἂν θέλῃ, μὲ ἄλλον». Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐντραπεῖς, καθὼς τοῦλάχιστον εἰς ἐμέ ἐφάνη, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἔλεγε ταῦτα καὶ ὁ Καλλίας τὸν παρεκάλει καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν κάπως οἱ παρόντες, μετὰ δυσκαλίας συγκατετέθη εἰς τὸ νὰ συνδιαλέγηται καὶ μὲ προέτρεπε νὰ ἐρωτῶ αὐτὸν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐμελλε νὰ ἀποκρίνηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 33.

[Ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι ζητῶν τὴν ἐξακριβίωσιν τῆς ἀληθείας ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν κρίνει καταλληλοτάτου διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην τὸν Πρωταγόραν ὡς κηρύξαντα ἑαυτὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς ἐπί μισθῷ καὶ τὴν προέτρεπε ν' ἀναμνησθῆν ἀπ' ἀρχῆς τὸ ζήτημα]. Εἶπον λοιπὸν ἐγὼ· «ὦ Πρωταγόρα, μὴ νόμιζε ὅτι ἐγὼ συνδιαλέγομαι μετὰ σοῦ ἄλλο τι θέλων παρὰ θέλων νὰ ἐξετάσω ὅσα ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκάστοτε ἀπορωῶ· διότι νομίζω ὅτι πολὺ σπουδαῖόν τι λέγει ὁ Ὅμηρος (ἐν Ἰλιάδ. Κ 223) τὸ «ὄταν

ἔρχονται δύο μαζί, ὁ εἰς πρὸ τοῦ ἄλλου προλαμβάνων ἐπινοεῖ τι». Διότι ἐφευρετικώτεροι (ὅταν εἴμεθα δύο) κατὰ τινὰ τρόπον εἴμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς κάθε ἔργον καὶ λόγον καὶ σκέψιν· ἀλλὰ καὶ ἐὰν βεβαίως μόνος τις σκεφθῆι τι, παρευθὺς περιερχόμενος ζητεῖ εἰς τίνα νὰ τὸ ἐπιδείξῃ καὶ μετὰ τίνος νὰ βεβαιωθῆι περὶ αὐτοῦ, ἕως ὅτου ἤθελε συναντήσῃ τινά. Καθὼς ἀκριβῶς καὶ ἐγὼ ἕνεκα τούτου εὐχαρίστως συνδιαλέγομαι μὲ σέ περισσότερον παρὰ μὲ ἄλλον τινά, διότι δηλ. νομίζω ὅτι σὺ ἄριστα ἤθελες ἐξετάσει· καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα, ὡς πρὸς ὅσα εἶναι λογικὸν νὰ ἐξετάξῃ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τὴν ἀρετήν. Διότι τίνα ἄλλον παρὰ σέ θὰ ἐνόμιζον κατάλληλον; διότι σὺ βεβαίως οὐχὶ μόνον ὁ ἴδιος νομίζεις ὅτι εἶσαι καλὸς καὶ ἀγαθός (=τέλειος κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν), ἀλλὰ καὶ ἄλλους δύνασαι νὰ κάμνῃς τοιούτους, οὐχί, καθὼς ἀκριβῶς ἄλλοι τινὲς οἱ ἴδιοι μὲν εἶναι καλοὶ καὶ ἀγαθοί, ἄλλους ὅμως δὲν δύνασαι νὰ κάμνωσι τοιούτους· σὺ ὅμως καὶ ὁ ἴδιος εἶσαι ἀγαθός καὶ ἄλλους δύνασαι νὰ κάμνῃς ἀγαθοὺς. Καὶ τόσην πεποίθησιν ἔχεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε, ἂν καὶ ἄλλοι ταύτην τὴν τέχνην φυλάττωσι κερχυμμένην, σὺ δὲ, ἀφοῦ ἀναφανδὸν ὡς διὰ κήρυκος ἀνεκήρυξας τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐπονομάσας αὐτὸν (τὸν ἑαυτὸν σου) σοφιστήν, ἐφανέρωσας τὸν ἑαυτὸν σου ὡς διδάσκαλον ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀρετῆς, πρῶτος νομίσας ἄξιον διὰ τοῦτο (=τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς) νὰ λαμβάνῃς ἀμοιβήν. Πῶς λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ σε προσκαλῶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τούτων καὶ νὰ σε ἐρωτῶ καὶ νὰ σοι ἀνακοινῶμαι τὰς σκέψεις μου, δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὸν (δὲν ὑπάρχει τρόπος, καθ' ὃν δὲν θὰ σε προσεκάλουν). Καὶ τώρα λοιπὸν ἐγὼ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀκριβῶς κατὰ τὴν πρῶτην φοράν ἠρώτων περὶ αὐτῶν, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς ἄλλα μὲν νὰ ἐνθυμηθῶ πάλιν παρὰ σοῦ (διὰ τῆς βεβαιώσεως σοῦ ὅτι ὀρθῶς τὰ ἐνθυμοῦμαι), ἄλλα δὲ νὰ συνεξετάσω μέχρι τέλους μετὰ σοῦ. Ἦτο δέ, καθὼς ἐγὼ νομίζω, τὸ ἐρώτημα τὸ ἐξῆς· ἢ σοφία δηλ. καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης, ποῖον ἐκ τῶν οὗτων, ἢ ἀνδρεία καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης, εἶναι πάντε ὀνόματα, εἰς ἓν πράγμα ἀνήκουσιν ἢ εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπάρχει ἰδιαιτέρα τις οὐσία καὶ πράγμα, τὸ ὅποιον ἕκαστον ἔχει ἰδικήν του ἐνέργειαν, χωρὶς νὰ εἶναι τὸ

ἐν ἐξ αὐτῶν τοιοῦτον, ὅποιον εἶναι τὸ ἄλλο: Ἐλεγες λοιπὸν σὲ ὅτι δὲν εἶναι ὀνόματα ἀνήκοντα εἰς ἓν, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον ἐκ τῶν ὀνομάτων εἶναι ἐπάνω εἰς ἰδιαιτέρον πράγμα, ὅτι δ' ὅλα ταῦτα εἶναι μέρη τῆς ἀρετῆς, οὐχὶ ὅπως τὰ τοῦ χρυσοῦ μέρη εἶναι ἕμοια ἀναμεταξύ των καὶ μὲ τὸ ὅλον, τοῦ ὁποίου εἶναι μέρη, ἀλλὰ καίτις τὰ τοῦ προσώπου μέρη εἶναι ἀνόμοια καὶ πρὸς τὸ ὅλον, τοῦ ὁποίου εἶναι μέρη, καὶ ἀναμεταξύ των (τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο), διότι ἕκαστον αὐτῶν ἔχει ἰδιαιτέραν ἐνέργειαν. Ταῦτα ἐὰν μὲν σοι φαίνονται ἀκόμῃ ὅπως ἀκριβῶς σοι ἐφαίνοντο τότε, λέγε· ἐὰν δὲ σοι φαίνονται ἄλλως πως, τοῦτο διασαφηνίσον, διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον οὐδόλως σε καθιστῶ ὑπεύθυνον (ὥστε νὰ ζητήσω ἀπολογίαν), ἐὰν ἄλλως πως τώρα εἴπῃς δι' αὐτά· διότι δὲν θὰ παρεξηουόμην, ἐὰν τότε ἔλεγες ταῦτα, διότι μὲ ἐδοκίμαζες».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 34.

[Ὁ Πρωταγόρας δέχεται τὴν ὁμοιότητα τῶν τεσσάρων ἐξετασθέντων μερῶν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ λέγει ὅτι ἡ ἀνδρεία πολὺ διαφέρει τούτων. Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ὑποστηρίζει ὅτι μόνον τὸ μετὰ ἐπιστήμης θάρρος εἶναι ἀνδρεία καὶ ἐπομένως ἡ ἀνδρεία εἶναι σοφία καὶ ὡς τοιαυτὴ εἶναι ἀρετὴ, οἱ δ' ἄνευ σοφίας θαρραλέοι εἶναι ἀνόητοι καὶ οὐχὶ ἐπαινετοί]. «Ἄλλ' ἐγὼ λέγω εἰς σέ, ὦ Σωκράτες», εἶπεν (ὁ Πρωταγόρας), «ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι μὲν μέρη τῆς ἀρετῆς καὶ ὅτι τὰ μὲν τέσσαρα ἐξ αὐτῶν εἶναι πολὺ ὅμοια μεταξύ των (τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο), ἡ ἀνδρεία ὅμως παραπολὺ διαφέρει ἀπὸ ὅλα αὐτά. Κατὰ τὸν ἐξῆς δὲ τρόπον θὰ γνωρίσῃς ὅτι αὐτά, τὰ ὅποια λέγω, εἶναι ἀληθῆ· θὰ εὔρης δηλ. ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθ' ὧπων εἶναι ἀδικιώτατοι μὲν καὶ ἀνοσιώτατοι καὶ ἀνηθικιώτατοι (ἐστερημένοι σωφροσύνης) καὶ ἀμαθέστατοι, ἀλλ' ὑπερβολικῶς ἀνδρειότατοι». «Στάσου δά», εἶπον ἐγὼ, «διότι ἀξίζει βεβαίως νὰ ἐξετάσωμεν τοῦτο, τὸ ὅποιον λέγεις. Ποῖον ἐκ τῶν δύο, τοὺς ἀνδρείους τοὺς ὀνομάζεις θαρραλέους ἢ ἄλλο τι;». «Καὶ τοιμηροὺς μάλιστα», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «εἰς ὅσα φησὶται ἠθροῦσθαι ἀπὸ τοῦ νοσίου τοῦ Ἐκβαίου δευτικῶνται». «Ἐλα λοιπὸν, τὴν ἀρετὴν λέγεις ὅτι εἶναι καλὸν τι καὶ μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτὸ (ἡ ἀρετὴ) εἶναι καλὸν παρέχεις σὺ τὸν ἑαυτὸν σοῦ διδάσκαλον αὐτοῦ;». «Κάλλιστον μάλιστα τὴν θεωρῶ», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἐκτός ἐὰν βεβαίως παραφρονῶ». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο

λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «μέρος μὲν τι αὐτοῦ (τῆς ἀρετῆς) εἶναι κακόν· μέρος δὲ εἶναι καλόν, ἢ ὀλίγκληρον εἶναι καλόν;». «Ὀλόκληρον ἴσως εἶναι καλόν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον». «Γνωρίζεις λοιπόν ποῖα εἰς τὰ φρέατα κολυμβῶσι μὲ θάρρος;». «Ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω ὅτι οἱ κολυμβῆται (= οἱ γινῶσται τῆς κολυμβητικῆς)». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο, διότι γεωρίζουσι νὰ κολυμβῶσιν ἢ δι' ἄλλο τι;». «Ἀπὸ τι γνωρίζουσι». Ποῖοι δ' εἶναι θαρραλέοι εἰς τὸ τὸ νὰ πολεμῶσιν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἵππους : ποῖον ἐκ τῶν δύο οἱ γινῶσται τῆς ἵππευτικῆς ἢ οἱ ἀγνωστοὺν τὴν ἵππευτικὴν;». «Οἱ γινῶσται τῆς ἵππευτικῆς». «Ποῖοι δ' εἶναι ἱκανοὶ νὰ πολεμῶσι κρατοῦντες πέλτας (= μικρὰς πλεκτὰς ἀσπίδας): οἱ γινῶσται τῆς πελταστικῆς ἢ οἱ μὴ γνωρίζοντες νὰ μάχωνται μὲ πέλτας;». «Οἱ γινῶσται τῆς πελταστικῆς. Καὶ εἰς τὰ ἄλλα βεβαίως ὅλα, ἐὰν τοῦτο ζητῆς», εἶπεν ὁ Πρωτ.). «οἱ εἰδήμονες εἶναι θαρραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς μὴ εἰδήμονας καὶ οἱ ἴδιοι, ὅταν μάθωσιν, εἶναι θαρραλεώτεροι ἀπὸ τοὺς ἑαυτοῦ των ἀφ' ὅ, τι ἦσαν πρὶν νὰ μάθωσιν». «Ἐχεις ἴδει ὅμως πλέον μερικοὺς», εἶπον ἐγώ, «ὅτι εἶναι μὲν ἄπειροι (= οὐχὶ εἰδήμονες) ὅλων τούτων, ἀλλ' εἶναι θαρραλέοι πρὸς ἕν ἕκαστον ἐκ τούτων;». «Μάλιστα», εἶπεν αὐτὸς (ὁ Πρωτ.), «καὶ πολὺ δὲ θαρραλέους ἔχω ἴδει τινὰς ἐκ τούτων». «Λοιπὸν οἱ θαρραλέοι οὗτοι (οἱ μὴ εἰδήμονες) εἶναι καὶ ἀνδρείοι;». «Ἄτοπον βεβαίως», εἶπεν (ὁ Πρωταγόρας), «θὰ ἦτο τότε ἡ ἀνδρεία διότι αὐτοὶ δὲ εἶναι παράφρονες». «Πῶς λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «ἐννοεῖς τοὺς ἀνδρείους: δὲν ἐννοεῖς ὅτι οἱ ἀνδρείοι εἶναι θαρραλέοι;». «Καὶ τὸρα βεβαίως οὕτω νομίζω», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Λοιπὸν οὗτοι», εἶπον ἐγώ, «ὅσοι τοιοῦτοτρόπως (μὴ εἰδήμονες) εἶναι θαρραλέοι, ἀποδεικνύονται οὐχὶ ἀνδρείοι, ἀλλὰ παράφρονες: καὶ ἐκεῖ πάλιν (= ἐξ ὅσων εἶπομεν πρότερον) οἱ σοφώτατοι οἷται (οἱ εἰδήμονες) εἶναι καὶ θαρραλεώτατοι, ἀφοῦ δ' εἶναι θαρραλεώτατοι, εἶναι καὶ ἀνδρειότατοι: καὶ συμφώνως πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ἡ σοφία δύνανται νὰ εἶναι ἀνδρεία;». «Οὐχὶ καλῶς ἐννοεῖται, ὁ Πρωτ.), εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὅσα ἐγὼ καὶ ἔλεγον καὶ ἀπεκρινόμεν εἰς σέ. Δηλ. ἐγὼ βεβαίως ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ, ἐὰν οἱ ἀνδρείοι εἶναι θαρραλέοι, συνεφώνησα: ἐὰν ὅμως καὶ οἱ θαρραλέοι εἶναι ἀνδρείοι, δὲν ἠρωτήθην διότι, ἐὰν ἤθελές με ἐρωτήσῃ, θὰ ἔλεγον εἰς σέ ὅτι

οὐχὶ ἔλοι (οἱ θαρραλέοι εἶναι ἀνδρεῖοι) τὴν ἰδικήν μου ὁμολογίαν (ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι εἶναι θαρραλέοι) οὐδαμοῦ κατέδειξας ὅτι οὐχὶ ἄρθως τὴν ὁμολόγησα, οὐδαμοῦ δηλ. κατέδειξας ὅτι δῆθεν οἱ ἀνδρεῖοι δὲν εἶναι θαρραλέοι· ἔπειτα (ἐν τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐγὼ ἐτάυτισα τοὺς ἀνδρεῖους μὲ τοὺς θαρραλέους) ἀποδεικνύεις ὅτι οἱ εἰδήμονες εἶναι θαρραλεώτεροι οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς των (ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν πρότερον) καὶ ἀπὸ ἄλλους μὴ εἰδήμονας καὶ ἐν τῷ ἐπιχειρήματι τούτῳ νομίζεις ὅτι ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία εἶναι τὸ ἴδιον κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον μεθοδικῶς ἐξετάζων καὶ διὰ τὴν ἰσχὺν ἤθελες νομίζει ὅτι εἶναι σοφία. Διότι πρῶτον μὲν ἐὰν οὕτω συζητῶν ἤθελες ἐρωτήσῃ ἐμέ, ἐὰν οἱ ἰσχυροὶ εἶναι δυνατοί, θὰ πάρεδεχόμεν τούτο· ἔπειτα, ἐὰν ἤθελες με ἐρωτήσῃ, ἐὰν οἱ γνωρίζοντες νὰ παλαίωσιν εἶναι δυνατώτεροι ἀπὸ τοὺς μὴ γνωρίζοντα νὰ παλαίωσι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς των, ὅταν μάθωσι, παρ' ὅ,τι ἦσαν πρὶν νὰ μάθωσι, θὰ τὸ παρεδεχόμεν· ἀφοῦ δὲ ταῦτα ἐγὼ παραδεχθῶ, θὰ ἦτο δυνατόν εἰς σέ νὰ λέγῃς, μεταχειριζόμενος τὰς ἰδίας ταύτας ἀποδείξεις, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ἰδικήν μου ὁμολογίαν ἡ σοφία εἶναι ἰσχύς. Ἐγὼ ὁμῶς οὐδαμοῦ οὐδ' ἐδῶ (ἐν τῷ παραδείγματι τούτῳ) ὁμολογῶ ὅτι οἱ δυνατοὶ εἶναι ἰσχυροί, ὡς ἰσχυροὶ ὁμῶς ὁμολογῶ ὅτι εἶναι δυνατοί· διότι νομίζω ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον δύναμις καὶ ἰσχύς, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνο μὲν, δηλ. ἡ δύναμις, προέρχεται καὶ ἐκ γνώσεως καὶ ἐκ μανίας καὶ ἐκ θυμοῦ, ἡ δὲ ἰσχύς προέρχεται ἐκ φύσεως καὶ εὐρωστίας τῶν σωματιῶν. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ ἐκεῖ (ἐν τῷ ἄλλῳ παραδείγματι) νομίζω ὅτι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα θάρρος καὶ ἀνδρεία (ὥστε συμβαίνει οἱ μὲν ἀνδρεῖοι νὰ εἶναι θαρραλέοι, οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἔλοι δὲ οἱ θαρραλέοι νὰ εἶναι ἀνδρεῖοι· διότι τὸ μὲν θάρρος γίνεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐκ τέχνης καὶ ἐκ θυμοῦ καὶ ἐκ μανίας, καθὼς ἀκριβῶς ἡ δύναμις, ἡ δὲ ἀνδρεία γίνεται ἐκ φύσεως καὶ ἐκ τῆς καλῆς διαμορφώσεως τῶν ψυχῶν) [ἀνεπαίσθητως ἐδῶ ὁ Πρωταγόρας ταυτίζει τὴν ἀνδρείαν ἠθροπρίθηκέ από τό ἱσοχιούτά εἰς πια δευτικὸν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν μαθημάτων ἐν γένει, ἐπομένως διὰ τῆς γνώσεως· ὁ ἀνδρεῖος λοιπὸν πρέπει νὰ γνωρίζῃ, δηλ. νὰ εἶναι σοφός].

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 25.

[Ὅπως δειχθῆ] ὅτι καὶ ἡ ἀνδρεία εἶναι ὁμοία πρὸς τὰς λοιπὰς ἀρετάς, ὁ Σωκράτης ταυτίζει καὶ τὰς ἐννοίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἡδέος καὶ ἀποκρούει τὴν κοινὴν τῶν πολλῶν ἰδέαν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἂν καὶ γνωρίζουσι τὸ ἀγαθόν, δὲν τὸ πράττουσι νικώμενοι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν· ὥστε καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ συγχρόνως ἡδὴ ἐξαρχαῖται ἐπίσης ἐκ τῆς γνώσεως, ὡς καὶ ἡ ἀρετὴ ἐν γένει]. «Παραδέχεσαι δ' ὅτι μερικοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὦ Πρωταγόρα», εἶπον ἐγώ, «ζῶσι καλῶς, ἄλλοι δὲ κακῶς». Τὸ παρεδέχето. «Ἄρά γε λοιπὸν σοι φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ζῆ ἄνθρωπος καλῶς, ἐὰν ἤθελε ζῆ λυπούμενος καὶ βασανιζόμενος;». «Οὐχί», εἶπεν (ὁ Πρωτ.) «Τί δέ, ἐὰν ἤθελεν ἀποθάνει, ἀποῦ εὐχαρίστως διέληθῃ τὸν βίον του, δὲν θὰ ἐφαίνετο εἰς σέ ὅτι τοιοῦτοτρόπως (ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως) ἔχει· ζῆσει καλῶς;». «Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνεται ὀρθὸν τοῦτο», εἶπεν ὁ (Πρωτ.). «Λοιπὸν τὸ μὲν εὐχάριστος ζῆν εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ δυσαρέστως ζῆν εἶναι κακόν». «Ἐὰν βεβαίως ἤθελε ζῆ τις», εἶπεν ὁ (Πρωτ.), «εὐχαριστούμενος διὰ τὰ καλά». Τί λοιπὸν συμβαίνει, ὦ Πρωταγόρα; μήπως καὶ σύ, καθὼς δὲ οἱ περισσότεροι, μερικὰ εὐχάριστα τὰ ὀνομάζεις κακὰ καὶ μερικὰ δυσάρεστα τὰ ὀνομάζεις ἀγαθὰ; διότι ἐγὼ ἐννοῶ τὸ ἐξῆς, τὰ εὐχάριστα δηλ., ἐφ' ὅσον εἶναι εὐχάριστα, ἀρά γε διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ἐὰν ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ προέληθῃ ἄλλο τι (δηλ. δυσάρεστον); καὶ πάλιν ἐξ ἄλλου μέρους τὰ λυπηρὰ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦτον τρόπον, ἐφ' ὅσον εἶναι λυπηρὰ, δὲν εἶναι κακὰ;». «Δὲν γνωρίζω, ὦ Σόκρατες», εἶπεν ὁ (Πρωτ.), «ἐὰν πρέπη ἐγὼ ν' ἀποκρίνωμαι τόσον ἀπλῶς, καθὼς σύ ἐρωτᾷς, ν' ἀποκρίνωμαι δηλ. ὅτι καὶ ἅλα τὰ εὐχάριστα εἶναι ἀγαθὰ καὶ ἅλα τὰ λυπηρὰ εἶναι κακὰ; ἀλλὰ μοι φαίνεται ὅτι οὐχὶ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὴν τότε ἀπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλην τὴν ἄλλην ζωὴν τὴν ἰδικήν μου, εἶναι ἀτραφέστερον εἰς ἐμὲ ν' ἀποκριθῶ, ὅτι μερικὰ μὲν ἐκ τῶν εὐχαρίστων δὲν εἶναι ἀγαθὰ, μερικὰ δ' εἶναι (δηλ. μερικὰ ἐκ τῶν εὐχαρίστων εἶναι ἀγαθὰ καὶ μερικὰ ἐκ τῶν λυπηρῶν εἶναι κακὰ), μερικὰ δ' εὐχάριστα ἢ λυπηρὰ εἶναι οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο, δηλ. οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακὰ». «Εὐχάριστα δέ», εἶπον ἐγώ, «δὲν ὀνο-

μάξεις τὰ ὅσα μετέχουσι» ἡδονῆς ἢ προξενουσιν ἡδονήν;». «Πολύ βεβαίως ταῦτα ὀνομάζω εὐχάριστα», εἶπε (ὁ Πρωτ.). «Τοῦτο λοιπὸν ἐρωτῶ, δηλ., ἐφ' ὅσον εἶναι εὐχάριστα, ἐάν τότε δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ἐρωτῶν δηλ. διὰ τὴν ἡδονὴν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν (χωρὶς ἢ ἀποδλέψωμεν εἰς τὰ ἀποτελέσματα) ἐάν δὲν εἶναι ἀγαθόν». «Καθὼς ἀκριβῶς σὺ λέγεις ἐκάστοτε», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «ὦ Σόκρατες, ἃς ἐξετάζωμεν αὐτὸ καί, ἐάν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως φαίνεται ὅτι εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν συζήτησιν καὶ ἐάν φαίνεται ὅτι εὐχάριστον καὶ ἀγαθὸν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἢ ἀ συμφωνήσωμεν, εἰ δὲ μή, τότε πλέον ἢ ἀ διαφωνήσωμεν». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «σὺ θέλεις νὰ προσξάρχης τῆς ἐξετάσεως (= νὰ ἐρωτᾷς) ἢ ἐγὼ νὰ προσξάρχω;». «Δίκαιον εἶναι», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «σὺ νὰ προηγῆσαι· διότι καὶ σὺ ἔκαμες ἀρχὴν τῆς συζητήσεως ταύτης». «Ἄρα γε λοιπόν», εἶπον ἐγώ, «κατὰ τὸν ἐξῆς περίπου τρόπον δύναται νὰ γίνῃ καταφανές τὸ πρᾶγμα· καθὼς δηλ. ἢ ἀ συνέβαινε, ἐάν τις ἐξετάζων ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς του ὕψεως ἢ ἐν σχέσει πρὸς τὴν υἱείαν ἢ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλην τινὰ ἐκ τῶν τοῦ σώματος καταστάσεων, ἀφοῦ ἴδῃ τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ μέχρι τῶν ἄκρων, ἤθελεν εἶπει πρὸς αὐτόν· «Ἐλα λοιπὸν ξεσκεπάσας καὶ τὰ στήθη σου καὶ τὰ ὀπισθεν τῶν στηθῶν δεῖξον αὐτὰ εἰς ἐμέ, διὰ νὰ τὰ ἐξετάσω ἀκριβέστερον»· καὶ ἐγὼ τοιοῦτό τι ποθῶ διὰ τὴν ἐξέτασιν· ἀφοῦ δηλ. παρατήρησα ὅτι τοιοῦτοτρόπως κρίνεις ὡς πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ εὐχάριστον, καθὼς λέγεις, ἔχω ἀνάγκη τὸ ἐξῆς περίπου νὰ εἶπω· «Ἐλα λοιπόν, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς σκέψεως φανέρωσον (ξεσκεπάσον)· πῶς σκέπτεσαι ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀληθείας· ποῖον ἐκ τῶν δύο, καὶ αὕτη σοι φαίνεται, καθὼς ἀκριβῶς φαίνεται εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους ἢ κατ' ἄλλον τρόπον σοι φαίνεται· φαίνεται δ' εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τὸ ἐξῆς περίπου, ὅτι δηλ. αὕτη δὲν εἶναι ἰσχυρὸν οὐδὲ δυνάμενον νὰ ἐξῆς οὐδὲ δυνάμενον νὰ κυριαρχῇ οὐδὲ σκέπτονται περὶ αὐτῆς μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι τοιαύτη (ἰσχυρὰ, ὀδηγητικὴ καὶ κυριαρχικὴ), ἀλλὰ σκέπτονται ὅτι, ἐν ᾧ ἐνυπάρχει πολλάκις εἰς ἄνθρωπον ἢ ἀκριβῆς γνῶσις, δὲν κυριαρχεῖ αὐτοῦ ἢ γνῶσις, ἀλλ' ἄλλο τι, δηλ. ἄλλοτε μὲν θυμὸς, ἄλλοτε δ' εὐχαρί-

στησις, ἄλλοτε δὲ λύπη, κάποτε δ' ἔρωτος, παλλάκις δὲ φόβος, εἰς
πολὸν βαθμὸν σκεπτόμενοι: περὶ τῆς γνώσεως, καθὼς ἀκριβῶς ἴδι
ἐσκεπτόντο περὶ δούλου, ὅτι παρασύρεται αὐτὴ ὑφ' ὄλων ἀνεξαι-
ρέτως τῶν ἄλλων. Ἄρα γε λοιπὸν καὶ σὺ τοιοῦτό τι περὶ αὐτῆς
νομίζεις ἢ νομίζεις ὅτι καὶ ὠραῖον εἶναι ἢ γνῶσις καὶ τοιοῦτον,
ὥστε νὰ κυριαρχῇ τοῦ ἀνθρώπου; καὶ ἐὰν βεβαίως γνωρίζῃ τις τὰ
ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, δὲν σοι φαίνεται ὅτι ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς ἤθελε
παρακινήθῃ, ὥστε νὰ πράττῃ ἄλλα ἀπὸ ὅσα καὶ ἂν διατάττῃ ἢ
γνῶσις; ἀλλ' ὅτι εἶναι ἱκανὴ ἢ μετὰ φρονήσεως γνῶσις νὰ βοηθῇ τὸν
ἄνθρωπον κατὰ τῶν παθῶν (θυμοῦ, ἔρωτος κλ.);» «Καὶ μοι φαίνεται
εὐτως», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «καθὼς ἀκριβῶς σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες,
καὶ συγχρόνως καὶ εἰς ἐμέ, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, εἶναι ἄτοπον νὰ μὴ
δυσχυρίζομαι ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ ἀκριβοῦς γνῶσις εἶναι τὸ ἀνώτατον
πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων». «Λέγεις ταῦτα», εἶπον ἐγώ,
«σὺ ὀρθῶς βεβαίως λέγεις καὶ ἀληθῶς. Γνωρίζεις ὅμως ὅτι οἱ πε-
ρισσότεροι ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἐμέ καὶ εἰς σέ δὲν πείθονται, ἀλλὰ
δυσχυρίζονται ὅτι πολλοί, ἂν καὶ γνωρίζουσι τὰ ἄριστα, δὲν θέλουσι
νὰ τὰ πράττωσιν, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ τὰ πράττωσιν,
ἀλλ' ἄλλα πράττουσι καὶ ὅσους δὲ ἐγὼ ἠρώτησα τί ἄρα γε εἶναι
τὸ αἶτιον τούτου (τοῦ νὰ μὴ πράττωσι τὰγαθὰ καίπερ γνωρίζοντες
αὐτὰ) δυσχυρίζονται ὅτι οἱ πράττοντες ταῦτα (τὰ ἐναντίον τῆς
γνώσεως) τὰ πράττουσι, διότι νικῶνται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἢ ὑπὸ τῆς
λύπης ἢ κυριαρχοῦνται ὑπὸ τινος ἐκ τούτων, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγου
ἐγὼ ἔλεγον (φόβου, θυμοῦ, ἔρωτος κλ.);». «Καὶ πολλὰ ἄλλα βε-
βαίως, ὡς νομίζω, ὦ Σώκρατες», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «οἱ ἄνθρωποι
οὐχὶ ὀρθῶς λέγουσιν». «Ἔλα λοιπὸν μετ' ἐμοῦ (ὦ Πρωταγόρα)
ἐπιχειρήσον νὰ πείσῃς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ διδάσκῃς αὐτοὺς
τί εἶναι τούτο τὸ πάθημα εἰς αὐτοὺς, τὸ ὅποιον δυσχυρίζονται ὅτι
παθαίνουσι, τὸ ὅτι δηλ. ἔχουσι νικηθῆ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν καὶ ἐξ αι-
τίας τούτων δὲν πράττουσι τὰ ἄριστα, διότι βεβαίως (λέγουσιν ὅτι)
γνωρίζουσιν αὐτὰ (τὰ ἄριστα). Διότι ἴσως, ἐάν ἡμεῖς λέγωμεν εἰς
αὐτοὺς, ὅτι «δὲν ὀμλεῖτε ὀρθῶς, ὦ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε»,
δύνανται νὰ ἐρωτήσωσιν ἡμᾶς: «Ἦ Πρωταγόρα καὶ Σώκρατες, ἐάν
δὲν εἶναι τούτο τὸ πάθημά μας τὸ ὅτι νικώμεθα ὑπὸ τῶν ἡδονῶν,
ἀλλὰ τί ἄρα γε εἶναι καὶ τί σεις λέγετε ὅτι εἶναι αὐτό; εἶπατε

εις ἡμᾶς». «Καὶ τίς ἡ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες», (εἶπεν ὁ Πρωτ.) ἡμεῖς νὰ ἐξετάζωμεν τὴν ἰδέαν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔτι καὶ ἂν τύχωσι, τοῦτο λέγουσι:». «Νομίζω», εἶπον ἐγώ, «ὅτι τοῦτο εἶναι σπουδαῖόν τι δι' ἡμᾶς ὡς πρὸς τὸ νὰ ἐξεύρωμεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνδρείαν, εἰς ποίαν τέλος πάντων σχέσιν αὕτη εὐρίσκεται πρὸς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς. Ἐάν λοιπὸν σοὶ φαίνηται ὀρθὸν νὰ ἐμμένῃς εἰς ἕσα πρὸ ὀλίγου ἐφάνησαν καλὰ εἰς ἡμᾶς, δηλ. ἐγὼ νὰ διευθύνω τὴν συζήτησιν, ὅπως ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι τὸ πρᾶγμα κάλλιστα ἤθελε γίνεαι φανερόν, ἀκολουθεῖ: ἐάν δὲ δὲν θέλῃς νὰ ἐμμένῃς, ἐάν εἰς σὲ εἶναι ἀρεστόν, ἀφίνω τὴν συζήτησιν». «Ἄλλ' ὀρθῶς λέγεις», εἶπε (ὁ Πρωτ.) «καὶ φέρε αὐτὴν εἰς πέρας, καθὼς ἤρχισας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 36.

[Ἐξακολουθεῖ τὴν συζήτησιν ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Πρωταγόρου, δι' ἧς ταυτίζονται τὸ ἥδὺ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ λυπηρὸν πρὸς τὸ κακόν]. «Πάλιν λοιπὸν», εἶπον ἐγώ, «ἐάν ἤθελον (οἱ ἄνθρωποι) ἐρωτήσῃ ἡμᾶς: «Τί λοιπὸν δυσχυρίζεσθε ὅτι εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι εἶναι τὸ ὅτι νικώμεθα ὑπὸ τῶν ἡδονῶν;» ἐγὼ τοῦλάχιστον ἤθελον εἶπει πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐξῆς δά: «Ἀκούετε λοιπὸν: διότι θὰ προσπαθήσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Πρωταγόρας νὰ σᾶς εἴπωμεν. Δυσχυρίζεσθε δηλ., ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ἄλλο τι εἶναι τοῦτο ἢ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς ἐξῆς, ὅτι δηλ. πολλάκις νικώμενοι (= παρασυρόμενοι) ὑπὸ φαγητῶν καὶ ποτῶν καὶ ἐρωτικῶν ἀπολαύσεων, τὰ ὅποια εἶναι εὐχάριστα, ἂν καὶ γνωρίζετε ὅτι εἶναι κακά (= βλαβερὰ), ὅμως πράττετε αὐτὰ (= ἀπολαύετε αὐτῶν):» θὰ δυσχυρίζοντο τοῦτο. «Λοιπὸν δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς πάλιν ἐγὼ καὶ σύ: «Ἐπὶ ποίαν δ' ἀποψιν δυσχυρίζεσθε ὅτι αὐτὰ παράγουσι πόνο;» πᾶσι ἐκ τῶν δύο, διότι τὴν ἡδονὴν ταύτην στιγμιαίως παρέχουσι καὶ εἶναι στιγμιαίως ἡδονοποιήθηκα ἀπὸ τοῦ νοσητοῦ Ἐκκείνου διότι κατὰ τὸν κατόπιν χρόνον καὶ νοσήματα προξενούσι καὶ πτωχείας καὶ ἄλλα τοιαῦτα κακά πολλά προετοιμάζουσιν; ἢ καὶ ἐάν τι ἐκ τούτων (νόσων, πενιῶν κλ.) μηδὲν διὰ τὸν κατόπιν χρόνον παρασκευάζουσιν, ἀλλὰ μόνον τὸ χαίρειν προξενῶσιν, ἀλλ' ὅμως θὰ ἦσαν κακοί, διότι κάμνουσι μὲν νὰ χαίρῃ τις, ἀλλ' ἀφοῦ πάθῃ

κακόν τι (λ.χ. γυμνάσια, νηστείας, στρατείας κλπ.) καὶ καθ' οἷον δῆποτε τρόπον: (*) Ἄρα νομίζομεν ὅτι αὐτοί, ὡ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἤθελον ἀποκριθῆναι ἢ τὸ ὅτι αὐτὰ εἶναι κακὰ οὐχὶ διὰ τὸ ὅτι κατασκευάζουσιν αὐτὴν τὴν ἡδονὴν τὴν στιγμιαίαν, ἀλλὰ διὰ τὰ κατόπιν γινόμενα κακὰ, δηλ. καὶ νοσήματα καὶ τὰ ἄλλα:». «Ἐγὼ τοῦλάχιστον», εἶπεν ὁ Πρωταγόρας, «νομίζω ὅτι οἱ περισσότεροι ταῦτα ἤθελον ἀποκριθῆναι». «Λοιπὸν διότι προξενουσι νόσους, δι' αὐτὸ προξενουσι λύπας καὶ, διότι προξενουσι πτωχείας, προξενουσι λύπας: ἢ τὰ παρεδέχοντο (οἱ ἄνθρωποι), καθὼς ἐγὼ νομίζω». Συνεφώνει ὁ Πρωταγόρας. «Λοιπὸν φαίνεται, ὡ ἄνθρωποι, εἰς σὰς, καθὼς ἰσχυρίζομεθα καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πρωταγόρας, ὅτι διὰ κανὲν ἄλλο δὲν εἶναι ταῦτα κακὰ παρὰ διότι καὶ εἰς λύπας καταπνῶσι καὶ ἀπὸ ἄλλας ἡδονὰς ἀποστεροῦσι: ἢ τὰ παρεδέχοντο:». Συνεφωνοῦμεν εἰς τοῦτο καὶ οἱ δύο ἡμεῖς. «Λοιπὸν εἰάν πάλιν ἀφ' ἐτέρου ἠθέλομεν ἐρωτήσῃ αὐτοὺς διὰ τὸ ἀντίθετον: ὡ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἀφ' ἐτέρου λέγετε ὅτι ἀγαθὰ τινὰ εἶναι λυπηρά, ἀρὰ γε δὲν λέγετε τὰ ἐξῆς περίπου, λ.χ. καὶ τὰ γυμνάσια καὶ τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν θεραπείας, αἱ ὅποιαί γίνονται καὶ διὰ καυστηριάσεων καὶ δι' ἐγχειρήσεων καὶ διὰ χρήσεων φαρμάκων καὶ δι' ἀπαγορεύσεων φαγητῶν, διότι ταῦτα εἶναι μὲν ἀγαθὰ, ἀλλ' εἶναι λυπηρά:» ἢ τὰ παρεδέχοντο:». Συνεφώνει ὁ Πρωταγόρας ὅτι ἢ τὰ παρεδέχοντο. «Ποῖον ἐκ τῶν δύο λοιπὸν διὰ τὸ ἐξῆς ὀνομάζετε αὐτὰ ἀγαθὰ, διότι δηλ. προξενουσι στιγμιαίως τὰς μεγίστας ὀδύνας καὶ πόνους, ἢ διότι διὰ τὸν κατόπιν χρόνον καὶ ὑγείαι ἐξ αὐτῶν γίνονται καὶ εὐρωστίαι τῶν σωμάτων καὶ σωτηρίαι τῶν πόλεων καὶ κυριαρχίαι αὐτῶν ἐπ' ἄλλων πόλεων καὶ πλοῦτοι:» ἢ τὰ παρεδέχοντο, καθὼς νομίζω». Συνεφώνει εἰς αὐτὸ (ὁ Πρωτ.). «Ταῦτα δὲ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς

(*) Ἐὖ χωρὶον τοῦτο ποικιλώτατα ἐρμηνεύουσι καὶ δι' φοριώτατα οἱ διάφοροι ἐκδοταὶ ἀκολοθοῦντες καὶ διάφορον γραφὴν, ὡς λ.χ. τὴν γραφὴν ὅτι παθόντα χαίρειν ἢ τὴν ὅτι παθόντα χαίρειν ἢ τὴν ὅτι μαθόντα χαίρειν κλ., ἄλλοι δὲ τὸ εἶν μεταβάλλουσιν εἰς ἦν καὶ ἐξοβερίζουσι τὴν φράσιν ὅτι παθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ παροῦν. Ἐγὼ ἠκολούθησα τὴν γραφὴν ὅτι παθόντα χαίρειν καὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Γ. Μισοκότου

είναι αγαθὰ δι' ἄλλο τι κίτριον ἢ διότι καταλήγουσιν εἰς ἡδονάς
καὶ εἰς ἀπαλλαγὰς καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ λύπης· ἢ ἔχετε ἄλλο
εἶποτε (ὦ ἄνθρωποι) νὰ λέγητε, εἰς τὸ ὅποιον ἀποβλέψαντες ὀνο-
μάζετε αὐτὰ αγαθὰ, παρὰ (ἀποβλέψαντες) εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς
λύπας· Δὲν θὰ ἔλεγον ἄλλο τι, καθὼς ἐγὼ νομίζω». «Οὐδ' εἰς ἐμὲ
φαίνεται· ὅτι θὰ ἔλεγον ἄλλο τι», εἶπεν ὁ Πρωταγόρας. «Λοιπὸν τὴν
μὲν ἡδονὴν ἐπιζητεῖτε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι αγαθόν, τὴν δὲ λύπην
ἀποφεύγετε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι κακόν». Συνεφώνει(ὁ Πρωτ).
«Τοῦτο λοιπὸν νομίζετε ὅτι εἶναι κακόν, δηλ. ἡ λύπη, καὶ τοῦτο αγα-
θόν, δηλ. ἡ ἡδονή, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε ὅτι εἶναι
κακόν, ὅταν ἀποστέρῃ τινα μεγαλυτέρων ἡδονῶν ἀπὸ ὅσας αὐτὸ ἔχει
ἢ ὅταν προετοιμάξῃ μεγαλυτέρας λύπας ἀπὸ τὰς ὅσας ἔχει αὐτὸ ἡδον-
νάς· διότι, ἐάν δι' ἄλλο τι αὐτὸ τὸ χαίρειν ὀνομάξῃτε κακόν καὶ
εἰς ἄλλο τι ἀποβλέψαντες, θὰ ἡδύνασθε καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ εἴπητε·
ἀλλὰ δὲν θὰ δυνήθητε νὰ εἴπητε ἄλλο τι». «Οὐδ' εἰς ἐμὲ φαίνον-
ται ὅτι θὰ ἔλεγον ἄλλο τι», εἶπεν ὁ Πρωταγόρας. «Ἄλλο τι λοι-
πὸν συμβαίνει· ἢ ἡ αὐτὴ ἀναλογία ὑπάρχει· καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ
λυπεῖσθαι· τότε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ὀνομάζετε αγαθόν, ὅταν ἡ
ἀπομακρυνῆ λύπας μεγαλυτέρας ἀπὸ ὅσας ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ
ἢ προετοιμάξῃ ἡδονὰς μεγαλυτέρας ἀπὸ τὰς λύπας· διότι, ἐάν ἀπο-
βλέπητε πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν παρὰ πρὸς ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον
ἐγὼ λέγω, ὅταν ὀνομάξῃτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι αγαθόν, δύνασθε
καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ εἴπητε· ἀλλὰ δὲν θὰ δυνήθητε». «Ἀληθῆ λέγεις»,
εἶπεν ὁ Πρωταγόρας. «Πάλιν λοιπὸν», εἶπον ἐγὼ, «ἐάν ἠθέλετέ με
ἔρωτήσῃ πάλιν, ὦ ἄνθρωποι, «ἐνεκα τίνος λόγου λοιπὸν ἀρὰ γε
πολλὰ δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα λέγεις καὶ κατὰ πολλοὺς τρόπους;». Μὲ
συγχωρεῖτε, θὰ ἔλεγον ἐγὼ τοῦλάχιστον. Διότι πρῶτον μὲν δὲν εἶναι
εὐκόλον ν' ἀποδείξω, τί ἀρὰ γε εἶναι τοῦτο, τὸ ὅποιον σεις ὀνομά-
ζετε τὸ ὅτι νικήσθε ὑπὸ τῶν ἡδονῶν· ἔπειτα διότι ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρ-
χουσιν ὅσαι αἱ ἀποδείξεις ἢ **Ψηφισμα** ἠθήκε ἀπὸ τοῦ **Λατίου** τοῦ **Εκπαιδευτικ**
νὰ μεταβάλῃτε τὴν γνώμην σας· ἐάν κάπως δύνησθε νὰ εἴπητε
ὅτι τὸ αγαθὸν εἶναι ἄλλο τι πρᾶγμα ἀπὸ τὴν ἡδονὴν ἢ ὅτι τὸ κα-
κόν εἶναι διάφορόν τι ἀπὸ τὴν λύπην· ἢ ἀρκεῖ εἰς σας τὸ νὰ διέλ-
θητε τὴν ζωὴν σας ἄνευ λυπῶν· ἐάν ὅμως εἶναι ἀρκετὸν τρῶτος καὶ
ἐάν κανέν ἄλλο πρᾶγμα δὲν δύνησθε νὰ λέγητε ὅτι εἶναι αγαθόν ἢ

κακόν, τὸ ὅποιον ἄλλο πράγμα νὰ μὴ καταλήγη εἰς ταῦτα (τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν), τότε σὰς προτρέπω ν' ἀκούητε τὸ κατόπιν τοῦτου συμπέρασμα. Διασχυρίζομαι ὁγλ. ὅτι, ἐὰν τοῦτο οὕτως ἔχη, γελοῖος γίνεται ὁ λόγος σας, ὅταν λέγητε, ὅτι: πολλὰκις ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ γνωρίζει τὰ κακά, ὅτι εἶναι κακά, ὅμως πράττει αὐτά, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ τὰ πράττη, διότι παρασύρεται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν καὶ συνταράσσεται ὑπ' αὐτῶν καὶ πάλιν ἐξ ἄλλου (γελοῖως) λέγετε, ὅτι, ἐν ᾧ γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὰ ἀγαθὰ, δὲν θέλει νὰ τὰ πράττη ἕνεκα τῶν στιγμιαίων ἡδονῶν, διότι νικᾶται ὑπ' αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 37.

[Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ ἀνω καταρρίπτεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἢ τῶν πολλῶν ιδέα ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀμαρτάνουσι νικώμενοι ὑπὸ τοῦ στιγμιαίως εὐχαρίστου καὶ καταδείκνυται ὅτι μόνον ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων, ὁγλ. ἡ ἐπιστήμη, φέρει τὴν εὐτυχίαν, ἡ δ' ἀμάθεια τὴν δυστυχίαν καὶ τῷ ὄντι διὰ μόνης τῆς γνώσεως ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐν ἐκάστη πράξει, ὥστε, ἐὰν μὲν πράξις τις ἔχη ἢ μόνον ἡδονὰς ἢ ἡδονὰς περισσοτέρας τῶν λυπῶν, νὰ τὴν ἐκτελέη, ἐὰν δ' ἔχη ἢ μόνον λύπας ἢ λύπας περισσοτέρας τῶν ἡδονῶν, νὰ τὴν ἀποφεύγῃ]. "Ὅτι δὲ ταῦτα εἶναι γελοῖα, θὰ εἶναι ὀλοφάνερον, ἐὰν τυχὸν δὲν μεταχειρίζομεθα πολλὰ ὀνόματα, ὁγλ. καὶ εὐχάριστον καὶ λυπηρὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἀλλ' ἐὰν, ἐπειδὴ ταῦτα ἔγιναν φανερά ὅτι εἶναι δύο, ὀνομάζωμεν αὐτὰ καὶ μὲ δύο ὀνόματα, πρῶτον μὲν μὲ τὰ ὀνόματα ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἔπειτα πάλιν μὲ τὰ ὀνόματα εὐχάριστον καὶ λυπηρὸν. Μὲ τοῦτον λοιπὸν τὸν τρόπον θέσαντες βάσιν ἄς λέγωμεν, ὅτι, ἐν ᾧ γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος τὰ κακά, ὅτι εἶναι κακά, ὅμως πράττει αὐτά. Ἐὰν λοιπὸν ἐρωτήσῃ τις ἡμᾶς, διὰ τί τὰ πράττει, θὰ εἴπωμεν, τὰ πράττει διότι νικᾶται: «ὕπὸ τίνος νικᾶται:» θὰ ἐρωτήσῃ ἑκείνος: εἰς ἡμᾶς δὲ τὸ νὰ εἴπωμεν μὲν ὅτι τὰ πράττει, διότι νικᾶται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, δὲν ἐπιτρέπεται διότι ἡ ἡδονὴ ἔχει ἀνταλλάξει ἄλλο ὄνομα ἀντὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἡδονῆς, ὁγλ. ἔχει λάθει τὸ ὄνομα ἀγαθόν: δι' ἐκείνου λοιπὸν (τοῦ ἄλλου ὀνόματος) ἄς ἀποκρινώμεθα καὶ ἄς λέγωμεν, ὅτι πράττει τὰ κακά, διότι νικᾶται—«ὕπὸ τίνος νικᾶται:» θὰ μᾶς εἴπῃ—«ὕπὸ τοῦ ἀγαθοῦ (νικᾶται)» θὰ εἴπωμεν μὲ τὸν Δία. "Ἄν λοιπὸν τύχῃ νὰ εἶναι ὕβριστής ὁ ἐρωτήσας ἡμᾶς, θὰ γελάσῃ καὶ θὰ εἴπῃ: «προφανῶς

διότι δὲν εἶναι δυνατόν κατ' ἄλλο τι νὰ διαφέρῃ. Ἀλλά, καθὼς ἀκριβῶς ἀνθρώπος ἰκανὸς νὰ ζυγίξῃ, ἀφοῦ συνενώσω τὰ εὐχάριστα καὶ ἀφοῦ συνενώσω τὰ λυπηρὰ καὶ ἀφοῦ ζυγίσω ἐν τῇ ζυγαρίᾳ τὸ κατὰ χρόνον πλησίον καὶ τὸ κατὰ χρόνον μακρὰν, (ἢ τὰ σοὶ ἔλεγον) εἶπε ποῖα ἐκ τῶν δύο εἶναι περισσότερα. Διότι, ἐὰν μὲν ζυγίξῃς εὐχάριστα μὲ εὐχάριστα, πρέπει νὰ προτιμᾷς ἐκάστοτε τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ περισσότερα· ἐὰν δὲ ζυγίξῃς λυπηρὰ μὲ λυπηρὰ, πρέπει νὰ λαμβάνῃς τὰ ὀλιγώτερα καὶ τὰ μικρότερα· ἐὰν δ' εὐχάριστα μὲ λυπηρὰ, ἐὰν μὲν τὰ λυπηρὰ νικῶνται ὑπὸ τῶν εὐχαρίστων (=εἶναι ὀλιγώτερα τῶν εὐχαρίστων), εἴτε τὰ πλησίον ὑπερτεροῦνται ὑπὸ τῶν μακρὰν εἴτε τὰ μακρὰν (κατὰ τόπον ἢ κατὰ χρόνον) ὑπερτεροῦνται ὑπὸ τῶν πλησίον (τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον καὶ δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει), τότε πρέπει νὰ πράττῃ τις ταύτην τὴν πράξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἤθελον ἐνυπάρχει ταῦτα (τὰ περισσότερα τῶν λυπηρῶν εὐχάριστα). Ἐὰν ὅμως τὰ εὐχάριστα ὑπερτεροῦνται (= εἶναι ὀλιγώτερα) ὑπὸ τῶν λυπηρῶν, δὲν πρέπει τότε νὰ πράττῃ τις τὴν πράξιν ταύτην (ἀφοῦ ἐν αὐτῇ εἶναι περισσότερα τὰ λυπηρὰ) μήπως κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ἔχουσι ταῦτα, ἤθελον λέγει, ὡ ἀνθρώποι· γνωρίζω ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο ἄλλως νὰ λέγωσι». Συνεφώνει καὶ ἐκεῖνος (ὁ Πρωταγόρας). «Ἀφοῦ λοιπὸν τοῦτο τοιαυτοτρόπως ἔχει, τὸ ἔξῃς εἰς ἐμὲ ἀποκρίθητε, θὰ εἴπω. Φαίνονται εἰς σᾶς εἰς τὴν ὄρασιν τὰ ἴδια μεγέθη ἐκ τοῦ πλησίον μὲν μεγαλύτερα, μακρόθεν δὲ μικρότερα· ἢ οὐχί;» θὰ παραδεχθῶσι τοῦτο (οἱ ἀνθρώποι). «Καὶ τὰ ἴδια παχέα πράγματα καὶ τὰ πολλὰ ἄλλα ἐπ' ἴσης (θὰ ἐφαίνοντο παχύτερα κλ. ἐκ τοῦ πλησίον παρὰ μακρόθεν); καὶ αἱ ἴσαιφωναὶ θὰ ἐφαίνοντο ἐκ τοῦ πλησίον μὲν μεγαλύτεραι, μακρόθεν δὲ μικρότεραι;» θὰ τὸ παρεδέχοντο. «Ἐὰν λοιπὸν εἰς τοῦτο τὸ πράγμα ὑπῆρχεν ἡ εὐτυχία ἡμῶν, δηλ. ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὸ καὶ νὰ μεταχειρίζομεθα καὶ νὰ προτιμῶμεν τὰ μεγάλα μήκη, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ εἰς τὸ ν' ἀποφεύγωμεν καὶ εἰς τὸ νὰ μὴ μεταχειρίζομεθα τὰ μῆκη, ἀποφύγηκε ἀπὸ τοῦ κατὰ τούτο Εκπαιδευτικῆς τότε τῆς ζωῆς μας θὰ ἐφαίνετο; ἀρά γε ἡ μετρητικὴ τέχνη ἢ ἡ αἰσθησις τῆς ὄρασεως; ἢ αὕτη μὲν (ἢ αἰσθησις) θὰ μᾶς ἐξήπάτα καὶ θὰ μᾶς ἔκαμνε πολλάκις τὰ ἴδια πράγματα νὰ μεταβάλλωμεν καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω καὶ νὰ μεταμελώμεθα καὶ διὰ

τάς πράξεις καί διὰ τὰς ἐκλογάς τῶν μεγάλων καί τῶν μικρῶν, ἡ δὲ μετρητικὴ τέχνη ἀφ' ἐνός μὲν ἤθελε καταστήσει ἀδύνατον ταύτην τὴν διὰ τῆς ὀράσεως ἀπάτην, ἀφ' ἑτέρου δὲ φανερώσασα τὸ ἀληθές θὰ ἔκαμνε τὴν ψυχὴν νὰ ἔχη ἡσυχίαν μένουσα ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς καί θὰ ἔσφιζε τὴν ψυχὴν ἡμῶν: ἀρά γε οἱ ἄνθρωποι ἐν σχέσει πρὸς ταύτην τὴν ἔποψιν ἤθελον ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μετρητικὴ τέχνη δύναται νὰ σφίξῃ ἡμᾶς ἢ ἄλλη τις:». Ὁμολόγει (ὁ Πρωταγόρας) ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ ὁμολόγουν ὅτι ἡ μετρητικὴ θὰ μᾶς ἔσφιζε. «Τί δὲ συμβαίνει: ἐὰν ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς ὑπῆρχεν εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ περιττοῦ (=τοῦ μονοῦ) καί τοῦ ἀρτίου (=τοῦ ζυγοῦ), πότε δηλ. ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ τις τὸ περισσώτερον καί πότε τὸ ὀλιγώτερον, ἢ αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἑαυτὸν του (=τὸ περιττὸν πρὸς τὸ περιττὸν καί τὸ ἄρτιον πρὸς τὸ ἄρτιον) ἢ τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο, εἴτε πλησίον ἤθελεν εἶναι τοῦτο εἴτε μικράν, τί θὰ ἔσφιζε τὴν ζωὴν ἡμῶν: ἀρά γε οὐχὶ ἡ γνῶσις θὰ ἔσφιζε καί ἀρά γε οὐχὶ μετρητικὴ τις τέχνη θὰ ἔσφιζεν, ἐπειδὴ βεβαίως εἶναι ἡ τέχνη καί τῆς ὑπερβολῆς καί τῆς ἐλαττώσεως: ἐπειδὴ δὲ χρειάζεται τε τέχνη καί τοῦ περιττοῦ καί τοῦ ἀρτίου, ἀρά γε ἄλλη τις τέχνη θὰ ἔσφιζεν ἢ ἡ ἀριθμητικὴ: θὰ συνεφώνουν μὲ ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι ἢ οὐχί:». Ἐφάνηκε καί εἰς τὸν Πρωταγόραν ὅτι θὰ συνεφώνουν. «Πολὺ καλὰ: ὦ ἄνθρωποι: ἐπειδὴ ὅμως ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ ὀρθῇ ἐκλογῇ τῆς ἡδονῆς καί τῆς λύπης, δηλ. καί τοῦ περισσοτέρου καί τοῦ ὀλιγώτερου καί τοῦ μεγαλυτέρου καί τοῦ μικροτέρου καί τοῦ μακρότερου καί τοῦ πλησιέστερον κεκμένου (ὡς πρὸς τὴν ἡδονὴν καί τὴν λύπην), ἀρά γε κατὰ πρῶτον μὲν ἡ ἐκλογὴ αὕτη δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι μετρητικὴ, ἦτις εἶναι ἐξετάσις καί τῆς ὑπερτερήσεως καί τῆς ὀλιγοστεύσεως καί τῆς ἰσότητος αὐτῶν (τῆς λύπης καί τῆς ἡδονῆς) μεταξύ των:» «Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη πρὸς τοῦτο». «Ἄφου δ' εἶναι μετρητικὴ, κατ' ἀνάγκη ὀρθοῦται ἡ ἐκλογὴ ἀπὸ τοῦ νοσίου τοῦ ἐκπαιδευτικὴ στήμη». «Θὰ συμφωνήσουν (οἱ ἄνθρωποι)». «Ποία μὲν λοιπὸν τέχνη καί ἐπιστήμη εἶναι αὕτη, ἄλλοτε θὰ ἐξετάσωμεν ὅτι ὅμως εἶναι ἐπιστήμη (=γνῶσις), αὐτὸ τὸ τόσον μόνον εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ἀπόδειξιν, τὴν ὁποίαν πρέπει ἐγὼ καί ὁ Πρωταγόρας ν' ἀποδείξωμεν περὶ ὧσων ἠρωτήσατε ἡμᾶς. Μᾶς ἠρωτήσατε δέ, ἐὰν

ἐνθυμησθε, τότε, ὅτε ἡμεῖς συμφωνοῦμεν μεταξύ μας, ὅτι οὐδὲν εἶναι ἀνώτερον τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ὅτι τοῦτο (ἡ ἐπιστήμη), ὅπου καὶ ἂν ἐνυπάρχη, πάντοτε κυριαρχεῖ καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ ὅλων ὁμοῦ τῶν ἄλλων πραγμάτων· σεῖς ὅμως ἐλέγετε δὲ ὅτι ἡ ἡδονὴ πολλάκις κυριαρχεῖ καὶ τοῦ γνωρίζοντος (ἰσοῦς τοῦ ἔχοντος γνώσεις, τοῦ ἐπιστήμονος) ἀνθρώπου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν συμφωνοῦμεν μὲ σᾶς, κατόπιν τούτου ἠρωτήσατε ἡμᾶς· «Ὁ Πρωταγόρα καὶ Σώκρατες, εἰναι τοῦτο τὸ πάθημα δὲν εἶναι· τὸ ὅτι νικᾷται τις ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ τί ἀρὰ γε εἶναι καὶ τί σεῖς λέγετε ὅτι εἶναι αὐτό· εἶπατε εἰς ἡμᾶς». Ἐὰν μὲν λοιπὸν εὐθύς τότε ἐλέγομεν εἰς σᾶς ὅτι τοῦτο εἶναι ἀμάθεια (ἰσοῦς ἐλλείψεως γνώσεως, ἀνεπιστημοσύνη), θὰ μᾶς περιγελάτε· τὴν ὁμοίαν, εἰναι περιγελάτε ἡμᾶς, θὰ περιγελάτε καὶ τοὺς ἑαυτοὺς σᾶς· διότι καὶ σεῖς ἔχετε ὁμολογήσει ὅτι οἱ ἀποτυγχάνοντες εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας ἀποτυγχάνουσιν ἕνεκα ἐλλείψεως γνώσεως· ταῦτα δὲ (αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λύπαι) εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά· καὶ οὐχὶ μόνον ἐξ ἐλλείψεως γνώσεως, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀκόμη πρότερον ἔχετε ὁμολογήσει ὅτι ἀποτυγχάνουσιν ἕνεκα ἐλλείψεως μετρητικῆς· ἡ δὲ ἐσφαλμένως πραττομένη πρᾶξις ἀνεπιστημοσύνη γνώσεως γνωρίζετε ἴσως καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ὅτι πράττεται ἕνεκα ἀμαθείας· ὥστε τοῦτο εἶναι· τὸ νὰ εἶναι τις κατώτερος τῆς ἡδονῆς (ἰσοῦς τὸ νὰ νικᾷται τις ὑπὸ τῆς ἡδονῆς), δηλ. ἡ μεγίστη ἀμάθεια· τῆς ὁποίας ἀμαθείας ὁ Πρωταγόρας οὗτος ἐδῶ δισχυρίζεται ὅτι εἶναι ἱατρὸς καὶ ὁ Πρῶδικος καὶ ὁ Ἰππίας· σεῖς ὅμως διὰ τὸ ὅτι νομίζετε ὅτι τὸ νὰ νικᾷται τις ὑπὸ τῆς ἡδονῆς εἶναι κάτι ἄλλο παρὰ ἀμάθεια οὔτε σεῖς οἱ ἴδιοι προσέρχεσθε πρὸς αὐτοὺς οὔτε τοὺς ἰδικούς σας παιδᾶς στέλλετε πρὸς τοὺς διδασκάλους τούτων τῶν πραγμάτων, δηλ. πρὸς τούτους ἐδῶ τοὺς σοφιστὰς, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διδασθῆ (ἡ γνώσις), ἀλλὰ, διότι φειδωλεύεσθε τὸ χρῆμά σας καὶ διότι δὲν τὸ δίδετε εἰς τούτους, διὰ τοῦτο δυστυχεῖτε καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ σας βίῳ καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 38.

[Ὁ Σωκράτης περαιτέρω προχωρῶν ὑποστηρίζει ὅτι, ἐπειδὴ τὸ εὐχάριστον εἶναι ἀγαθόν, εἰς ὃ συμφωνοῦσι καὶ οἱ σοφιστὰί Πρωταγόρας, Ἰππίας καὶ Πρῶδικος, οὐδεὶς ἐκούσιως πράττει τὸ λυπη-

ρόν καὶ ἐπομένως τὸ κακὸν οὔτε προτιμᾷ ἐκ δύο κακῶν τὸ μεγα-
λύτερον οὔτε προβαίνει ἐκουσίως εἰς ὅ,τι φοβείται, ἐπομένως εἰς
ὅ,τι νομίζει κακόν]. Ταῦτα μὲν θὰ εἶχομεν ἀποκριθῆ εἰς
τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους. Σᾶς δὲ πλέον μετὰ τοῦ Πρωτα-
γόρου ἐρωτῶ, ὦ Ἰππία καὶ Πρόδικε — διότι ἄς εἶναι πλέον
κοινὸς καὶ πρὸς σᾶς ὁ λόγος — ποῖον ἐκ τῶν δύο, φαίνομαι
εἰς σᾶς ὅτι ἀληθῆ λέγω ἢ ὅτι ψεύδομαι». Ἐφαίνετο εἰς ὅλους
ὅτι θαυμασίως ἀληθῆ ἦσαν τὰ ὅσα εἶχον λεχθῆ. «Ὁμολογεῖτε
λοιπόν,» εἶπον ἐγώ, «ὅτι τὸ μὲν εὐχάριστον εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ
λυπηρὸν ὅτι εἶναι κακόν. Τὴν δὲ παρά τοῦ Προδίκου τούτου ἐδῶ
διάκρισιν τῶν ὀνομάτων ἀφίνω κατὰ μέρος· διότι εἴτε εὐχάριστον
εἴτε τερπνόν εἴτε χαρμόσουνον τὸ ὀνομάζεις εἴτε πόθεν καὶ πῶς
χαίρεις νὰ ὀνομάζῃς τὰ τοιαῦτα, ὦ ἄριστε Πρόδικε, τοῦτο (ἂν εἶναι
τὸ ἴδιον τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθόν) εἰς ἐμὲ ἀποκρίθητι ἐν
σχέσει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον θέλω». Γελάσας λοιπόν
ὁ Πρόδικος συνεφώνησε καὶ οἱ ἄλλοι. «Τί δὲ ρεθκίως,
ὦ ἄνδρες,» εἶπον ἐγώ, «εἶναι τὸ ἐξῆς· αἱ σχετικαὶ πρὸς τοῦτο πρά-
ξεις, ὁγλ. αἱ σχετικαὶ πρὸς τὸ ζῆν ἀνευ λύπης καὶ εὐχαρίστως,
ἀράγε δὲν εἶναι καλαί (καὶ ὠφέλιμοι); καὶ τὸ καλὸν ἔργον δὲν εἶ-
ναι καὶ ἀγαθόν καὶ ὠφέλιμον;». Συνεφώνουν. «Ἐν ἡ περιπτώσει
λοιπόν,» εἶπον ἐγώ, «τὸ εὐχάριστον εἶναι ἀγαθόν, οὐδεὶς ἀνθρω-
πος, ἂν καὶ γνωρίζει καὶ ἂν καὶ νομίζει ὅτι ὑπάρχουσιν ἄλλα καλύ-
τερα ἀπὸ ὅσα πράττει καὶ δυνατὰ νὰ πράξῃ, ὁμοίως πράττει
τὰ ὅσα πράττει (τὰ ὀλιγώτερον καλὰ), ἐν ᾧ δύναται νὰ πράττῃ τὰ
καλύτερα καὶ ὄντα δυνατὰ· καὶ τοῦτο τὸ νὰ εἶναι τις κατώτερος
τοῦ ἑαυτοῦ του (τὸ νὰ νικάται ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁγλ. ὑπὸ τῶν
ἡδονῶν) δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρά ἀμάθεια καὶ τὸ νὰ εἶναι τις
ἀνώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του (τὸ νὰ κυριαρχῆ τῶν ἡδονῶν) δὲν εἶναι
ἄλλο τίποτε παρά σοφία». Συνεφώνουν πάντες. «Καὶ τί συμβαίνει
λοιπόν; ἀρά γε ἀμάθειαν τὸ ἐξῆς περιπέου λέγετε, ὁγλ. τὸ νὰ ἔχῃ
τις ψευδῆ ἰδέαν καὶ τὸ νὰ ἔχῃ ἀπατηθῆ περὶ τῶν πολλοῦ λόγου
ἀξίων πραγμάτων;». Καὶ εἰς τοῦτο ὅλοι συνεφώνουν. «Ἄλλο τι λοι-
πόν,» εἶπον ἐγώ, «συμβαίνει ἢ εἰς τὰ κακὰ τοῦλάχιστον οὐδεὶς μὲ
τὴν θέλησίν του προβαίνει οὐδ' εἰς ὅσα νομίζει ὅτι εἶναι κακὰ οὐδ'
ὕπάρχει τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τὸ νὰ θέλῃ

δηλ. νά προβαίη εἰς ὅσα νομίζει ὅτι εἶναι κακά ἀντί τοῦ νά προβαίη εἰς ὅσα νομίζει ὅτι εἶναι ἀγαθά· καί ὅταν ἀναγκασθῇ τις ἐκ δύο κακῶν νά προτιμᾷ τὸ ἕν, οὐδεὶς θά προτιμᾷ τὸ μεγαλύτερον κακόν, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτόν νά προτιμῆσῃ τὸ μικρότερον».

«Ὅλα ταῦτα ἐν συνόλῳ ἐφαίνοντο καλὰ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως ἡμᾶς. «Τί λοιπὸν συμβαίνει;», εἶπον ἐγὼ «ὀνομάζετε κάτι τι δέος καὶ φόβον; καί ἀρά γε ὀνομάζετε τοιοῦτο ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ὀνομάζω ἐγὼ: πρὸς σέ τὸ λέγω, ὦ Πρόδικε. Ἐγὼ λέγω τοῦτο (τὸ δέος καὶ τὸν φόβον) ὡς προσδοκίαν κακοῦ (= τὸ νά περιμένῃ τις κακόν), εἴτε φόβον εἴτε δέος· σεις τὸ ὀνομάζετε». Εἰς μὲν τὸν Πρωταγόραν καὶ τὸν Ἰππῖαν τοῦτο ἐφαίνετο ὅτι εἶναι καὶ δέος καὶ φόβος, εἰς δὲ τὸν Πρόδικον δέος, ἀλλ' οὐχὶ φόβος. «Ἄλλ' οὐδόλως μᾶς ἐνδιαφέρει τοῦτο, ὦ Πρόδικε», εἶπον ἐγὼ «ἀλλὰ τὸ ἐξῆς ἐνδιαφέρει· ἐάν δηλ. εἶναι ἀληθῆ τὰ ἔμπροσθεν, ἀράγε θά θέλῃ τις ἐκ τῶν ἀνθρώπων νά προχωρῇ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια φοβεῖται, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν νά προχωρῇ εἰς ὅσα δὲν φοβεῖται; ἢ τοῦτο (τὸ νά προχωρῇ εἰς ὅσα φοβεῖται) εἶναι ἀδύνατον ἐκ τῶν ὅσων ἔχουσιν ὁμολογηθῆ; διότι ὅσα φοβεῖται (τις), χεὶ ὁμολογηθῆ ὅτι τὰ νομίζει ὅτι εἶναι κακά· ὅσα δὲ νομίζει ὅτι εἶναι κακά, ἔχει ὁμολογηθῆ ὅτι οὐδεὶς οὐτε προχωρεῖ εἰς αὐτὰ οὔτε τὰ λαμβάνει μὲ τὴν θελήσιν του». Καί ταῦτα ἐφαίνοντο καλὰ εἰς ὅλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 39.

[Ἐπανερχομένης τῆς συζητήσεως εἰς τὴν ἀνδρείαν καταδεικνύει ὁ Σωκράτης ὅτι αὕτη δὲν διαφέρει τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ ὅτι ὁ ἀνδρεὺς προβαίνει μόνον εἰς ὅ,τι γνωρίζει ἀγαθόν, ἐπομένως ἢ ἀνδρεία εἶναι γνῶσις τοῦ καλοῦ καὶ ὠφελίμου, ἢ δὲ δειλία ἀμάθεια καὶ ἀγνοία τοῦ καλοῦ, ἐπομένως ὁ ἀμαθὴς δὲν δύναται νά εἶναι καὶ ἀνδρεὺς, ὡς ἰσχυρίζετο ὁ Πρωταγόρας]. «Ἀφοῦ λοιπὸν ταῦτα ἔχουσι τεθῆ ὡς βάσις», εἶπον ἐγὼ, «ὦ Πρόδικε καὶ Ἰππῖα, ἄς δικαιολογῇ εἰς ἡμᾶς ὁ Πρωταγόρας οὗτος ἐδῶ κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι ὀρθὰ ὅσα κατὰ πρῶτον (ἐν ἡφιολογίᾳ) καὶ ὀρθὰ ὅσα ἐντελῶς κατὰ πρῶτον ἐν κεφ. 17) ἀπεκρίθη; διότι τότε μὲν βεβαίως διασχυρίζετο ὅτι ἐκ τῶν μερῶν τῆς ἀρετῆς, τὰ ὅποια εἶναι πέντε, οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον, ὅποιον εἶναι τὸ ἄλλο, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον ἔχει ἰδικίην του ἐνέργειαν· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅσα

κατόπιν εἶπε· εἶπε δὴλ. κατόπιν ὅτι τὰ μὲν τέσσερα εἶναι πολὺ ὅμοια μεταξύ των, τὸ δ' ἓν, δηλ. ἡ ἀνδρεία, παραπολὺ διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα, εἶπε δ' ὅτι θὰ γνωρίσω ἐγὼ τοῦτο ἐκ τῶν ἐξῆς: «Ἡ εὐρηγὴ δηλ., ὡ Σώκρατες, ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀνοσιώτατο- μὲν καὶ ἀδικιώτατοι καὶ ἀνηθικιώτατοι καὶ ἀμαθέστατοι, ἀλλ' ἀνδρειότατοι· ἐκ τούτου δὲ θὰ γνωρίσῃς ὅτι ἡ ἀνδρεία διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς». Καὶ ἐγὼ τότε εὐθὺς πολὺ παρεξενεύθην διὰ τὴν ἀπόκρισιν καὶ ἀκρόμη περισσότερον, ἀφοῦ αὐτὰ μαζὶ σας συνεζήτησα. Ἠρώτησα λοιπὸν τοῦτον, ἐὰν τοὺς ἀνδρείους ἔλεγε θαρραλέους· οὗτος δ' εἶπεν αὐτοὺς καὶ τολμηροὺς βεβαίως· ἐνθυμείσαι», εἶπον ἐγὼ, «ὡ Πρωταγόρα, ὅτι ἀπεκρίνεσθαι ταῦτα:». Τὸ ὁμολογεῖ. «Ἔλα λοιπὸν», εἶπον ἐγὼ, «εἰπέ εἰς ἡμᾶς, εἰς τί πράγμα λέγεις ὅτι εἶναι τολμηροὶ οἱ ἀνδρείοι; ἀρά γε εἰς ὅσα βεβαίως οἱ δειλοί:». «Οὐχί», εἶπε (ὁ Πρωτ.). «Λοιπὸν εἰς ἄλλα». «Ναί», εἶπεν αὐτός. «Ποῖον ἐκ τῶν δύο οἱ μὲν δειλοὶ προβαίνουν εἰς τὰ ὅσα θὰ προέβαινέ τις μὲ θάρρος, οἱ δ' ἀνδρείοι εἰς τὰ φοβερά(=τὰ ἐμδάλλοντα φόβον):». «Λέγεται βεβαίως, ὡ Σώκρατες, τοιοῦτοτρόπως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων». «Ἀληθῆ λέγεις», εἶπον ἐγὼ· «ἀλλὰ δὲν ἐρώτῳ τοῦτο, ἀλλὰ σὺ εἰς τί λέγεις ὅτι εἶναι τολμηροὶ οἱ ἀνδρείοι; ἀρά γε εἶναι τολμηροὶ εἰς τὰ δεινά(=τὰ προξενούντα φόβον), διότι νομίζουσιν ὅτι εἶναι δεινά, ἢ εἰς τὰ μὴ δεινά:». «Ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως (τὸ ὅτι προβαίνουσιν εἰς τὰ δεινά νομίζοντες αὐτὰ δεινά)», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ἀπεδείχθη πρὸ ὀλίγου δι' ὅσων λόγων σὺ ἔλεγες ὅτι εἶναι ἀδύνατον», «Καὶ τοῦτο», εἶπον ἐγὼ, «ἀληθὲς λέγεις· ὥστε, ἐὰν τοῦτο ὁρθῶς ἀπεδείχθη, εἰς ὅσα μὲν νομίζει ὅτι εἶναι δεινά οὐδεὶς προβαίνει, ἐπειδὴ τὸ νὰ εἶναι τις κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του(=τὸ νὰ νικάται ὑπὸ τῶν ἡδονῶν) εὐρέθη ὅτι εἶναι ἀμάθεια». Παρεδέχετο τοῦτο (ὁ Πρωτ.). «Ἀλλὰ βεβαίως ἀφ' ἑτέρου πάντες προβαίνουν εἰς ὅσα ἔχουσι θάρρος, δηλ. καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρείοι, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως βεβαίως εἰς τὰ φοβερά(=εἰς ὅσα ἔχουσι θάρρος) προβαίνουν· καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρείοι:». «Ἄλλ' ὅμως, ὡ Σώκρατες», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὅλως ἐναντία βεβαίως εἶναι ἐκεῖνα, εἰς ὅσα προβαίνουν οἱ δειλοὶ καὶ εἰς ὅσα προβαίνουν οἱ ἀνδρείοι. Μὲ ἄμεσον παράδειγμα οἱ μὲν ἀνδρείοι θέλουσι νὰ πορεύωνται

εἰς τὸν πόλεμον, οἱ δὲ δειλοὶ δὲν θέλουσι». «Ποῖον ἐκ τῶν δύο», εἶπον ἐγώ, «διότι εἶναι καλὸν ὁ πόλεμος ἢ διότι εἶναι καλόν;». «Διότι εἶναι καλόν», εἶπε. «Λοιπὸν, ἐὰν βεβαίως εἶναι καλόν, καὶ ὡς ἀγαθὸν τὸ συμφωνήσαμεν ἐν ταῖς ἔμπροσθεν· διότι ὅλας ὁμοῦ τὰς καλὰς πράξεις ὡς ἀγαθὰς παρεδέχθημεν». «Ἀληθῆ λέγεις καὶ εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον πάντοτε τοιοῦτοτρόπως φαίνεται τὸ πρᾶγμα». «Ὅρθῶς βεβαίως σοι φαίνεται», εἶπον ἐγώ. «Ἀλλὰ διὰ ποίους ἐκ τῶν δύο δυσχυρίζεσαι· ὅτι δὲν θέλουσι νὰ πορεύωνται εἰς τὸν πόλεμον, ἐν ᾧ εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν νὰ πορεύωνται;». «Διὰ τοὺς δειλοὺς», εἶπεν αὐτός (ὁ Πρωτ.). «Λοιπὸν», εἶπον ἐγώ, «ἐν ἣ περιπτώσει εἶναι βεβαίως καλὸν καὶ ἀγαθόν, εἶναι προσέτι καὶ εὐχάριστον;». «Ἐχει ὁμολογητὴ τοῦλάχιστον», εἶπεν (ὁ Πρωτ.). «Ἄρα γε λοιπὸν, ἂν καὶ γνωρίζουσιν οἱ δειλοὶ τοῦτο (ὅτι εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ εὐχάριστον), ὅμως δὲν θέλουσι νὰ πορεύωνται καὶ πρὸς τὸ καλύτερον καὶ πρὸς τὸ ἀγαθώτερον καὶ πρὸς τὸ εὐχαριστότερον;». «Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν παραδεχόμεθα», εἶπε (ὁ Πρωτ.), «θὰ καταστρέψωμεν τὰς προτέρας ὁμολογίας». «Τί δὲ πράττει ὁ ἀνδρεῖς; δὲν πορεύεται πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι καὶ καλύτερον καὶ ἀγαθώτερον καὶ εὐχαριστότερον;». «Ἀνάγκη», εἶπε, «νὰ τὸ παραδεχόμεθα». «Λοιπὸν ἐν γένει οἱ ἄνδρες; δὲν φοβοῦνται αἰσχροὺς φόβους (ὑπάρχει· λ.χ. φόβος νὰ γίνωσι πτωχοί, ἐὰν πληρώσωσι τὰ ὅσα ἐδανείσθησαν· ἀλλὰ τὰ πληρώνουσι καὶ δὲν φοβοῦνται τὸν φόβον αὐτόν, διότι εἶναι αἰσχρὸς φόβος), ὅταν φοβῶνται, καὶ δὲν ἔχουσι θάρρος, ὅταν τὰ θάρρη εἶναι αἰσχρά (δὲν ἔχουσι θάρρος ν' ἀδικήσωσί τινα, διότι τὸ θάρρος τοῦτο εἶναι αἰσχρόν);». «Εἶναι ἀληθῆ ταῦτα», εἶπεν (ὁ Πρωταγόρας)· «ἐν ἣ δὲ περιπτώσει δὲν εἶναι αἰσχρά, ἀρά γε δὲν εἶναι τότε καλά;». «Τὸ παραδέχεται (ὅτι τὰ μὴ αἰσχρά εἶναι καλά). «Ἐὰν δ' εἶναι καλά, εἶναι καὶ ἀγαθὰ;». «Ναί». «Λοιπὸν καιοὶ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μανιακοὶ ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἀνδρεῖας καὶ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται καὶ εἰς αἰσχρά θάρρη, ἔχουσι θάρρος;». «Τὸ παραδέχεται (ὁ Πρωτ.)». «Ἐχουσι δὲ θάρρος πρὸς τὰ αἰσχρά καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι ἢ ἕνεκα ἀγνοίας καὶ ἀμαθείας;» «Τοιοῦτοτρόπως ἔχει», εἶπε. «Τί λοιπὸν τοῦτο, ἕνεκα τοῦ ὁποίου οἱ δειλοὶ εἶναι δειλοὶ, ὀνομάζεις δειλίαν ἢ ἀνδρείαν;». «Δειλίαν ἐγὼ τοῦλάχιστον τὸ ὀνομάζω», εἶπε (ὁ

Πρωτ.). «Δειλοί δὲ δὲν κατεδείχθησαν ὅτι εἶναι διὰ τὸ ὅτι ἄγνοοῦσι τὰ δεινά (=τὰ πράγματα ἐμποιοῦντα φόβον:). «Πολὺ βεβαίως οὕτως ἔχει», εἶπε. «Διὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἀμάθειαν εἶναι δειλοί;» Τὸ παρεδέχετο. «Ἐκεῖνο δὲ τὸ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὅποιον εἶναι δειλοί, δειλία ὁμολογεῖται ὑπὸ σοῦ ὅτι εἶναι:». Συνεφώνει. «Λοιπὸν ἢ ἄγνοια τῶν φοβερῶν καὶ τῶν μὴ φοβερῶν δειλία θὰ ἦτο;». Διὰ νεύματος τὸ ἐδέχθη. «Ἄλλ' ὅμως», εἶπον ἐγώ, «ἢ ἀνδρεία εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν δειλίαν». Τὸ ἐδέχετο. «Λοιπὸν ἢ ἀληθῆς γνῶσις (ἢ σοφία) τῶν φοβερῶν καὶ τῶν μὴ φοβερῶν εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν ἄγνοιαν τούτων:». Καὶ ἐδῶ ἀκόμη διὰ νεύματος τὸ ἐδέχθη. «Ἡ δὲ ἄγνοια τούτων εἶναι δειλία:». Μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰς τοῦτο διὰ νεύματος ἐπεδοκίμασεν. «Ἡ γνῶσις λοιπὸν τῶν φοβερῶν καὶ τῶν μὴ φοβερῶν εἶναι ἀνδρεία, ἐπειδὴ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν ἄγνοιαν τούτων:». Ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει πλέον οὔτε ἠθέλησε διὰ νεύματος νὰ τὸ ἀποδεχθῆ καὶ εἰσώπα (μηδόλως δηλῶν τὴν γνώμην του) καὶ ἐγὼ εἶπον· «Διὰ τί λοιπὸν, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε ἐπιδοκιμάζεις ὅσα λέγω οὔτε τὰ ἀρνείσαι:». «Σὺ ὁ ἴδιος», εἶπε, «φέρε εἰς πέρας τὸ ζήτημα». «Ἐν μόνον τοῦλάχιστον», εἶπον ἐγώ, «ἀφοῦ σὲ ἐρωτήσω, θὰ περατώσω τὸν λόγον, ἐάν δηλ. εἰς σὲ ἀκόμη, καθὼς ἀκριδῶς πρότερον, φαίνονται ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τινες ἀμαθέστατοι μὲν, ἀλλ' ἀνδρειότατοι». «Μὰ φαίνεσαι, ὦ Σωκράτες», εἶπεν (ὁ Πρωτ.), «ὅτι θέλεις νὰ κἀμης ζήτημα φιλονικίας τὸ νὰ εἴμαι ἐγὼ ὁ ἀποκρινόμενος; θὰ σοὶ κἀμω χάριν λοιπὸν καὶ λέγω ὅτι ἐξ ὧν ἔχουσιν ὁμολογηθῆ μοι φαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον (νὰ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι, ἀλλ' ἀνδρειότατοι)».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 40.

[Ὡς συμπέρασμα τῆς ὅλης περὶ τῆς ἀρετῆς συζητήσεως ὁ Σωκράτης λέγει ὅτι ἡ ἀρετὴ, ὡς οὕσα ἐπιστήμη, δηλ. γνῶσις ἀληθῆς τῶν πραγμάτων, εἶναι διδακτὴ, ἐν ᾗ ἢ ἄνευ ἐπιστήμης, δηλ. ἐμπειρικῆς ἀρετῆς, ἢ ἐδιδασκεῖται. Ἡ ἀρετὴ δὲ εἶναι διδακτὴ μὴ δεχθέντος δὲ τοῦ Πρωταγόρου νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν συζήτησιν περὶ ἀρετῆς καὶ μετ' ἀμοιβαίας φιλοφρονήσεις ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πρωταγόρας καταπαύουσι τὸν διάλογον καὶ ἀπέρχονται ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Καλλίου ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἰπποκράτης, ἀφινομένου εἰς

τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐννοήσῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Πρωταγόρας δὲν ἦτο καλῶς διδάσκαλος, ὥστε νὰ ἐμπιστευθῇ ὁ Ἰππακράτης τὴν ἐκπαίδευσίν του εἰς αὐτόν]. «Ὅχι βεβαίως ἕνεκα ἄλλου λόγου», εἶπον ἐγὼ, «ἐρωτῶ δι' ὅλα ταῦτα παρὰ διότι θέλω νὰ ἐξετάσω, πῶς ἄρα γε ἔχουσι τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ἄρα γε εἶναι αὐτό, δηλ. ἡ ἀρετή. Διότι γνωρίζω ὅτι, ἀφοῦ γίνῃ τοῦτο φανερόν, τότε πρὸ πάντων ἤθελε γίνεαι ὀλοφάνερον ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἐγὼ καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἕκαστος ἐκ τῶν δύο χωριστὰ ἐτενωσαμεν, ἐγὼ μὲν λέγων ὅτι δὲν εἶναι διδακτὸν ἡ ἀρετή, σὺ δὲ λέγων ὅτι εἶναι διδακτὸν. Καὶ τὸ πρὸ ὀλίγου ἐξαχθὲν συμπέρασμα τῶν συζητήσεων ἡμῶν μοι φαίνεται ὅτι ὡσάν ἄνθρωπος καὶ μᾶς κατηγορεῖ καὶ μᾶς περιγελά καί, ἐὰν ἤθελε λάβει φωνήν, ἤθελεν εἶπει ὅτι «παράδοξοι βεβαίως εἰσθε, ὦ Σώκρατες καὶ Πρωταγόρα· σὺ μὲν, ἐν ᾧ πρότερον ἔλεγες ὅτι δὲν εἶναι διδακτὸν ἡ ἀρετή, τώρα ἐπισπεύδεις τὰ ἐναντία πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου (=πρὸς ὅσα πρότερον ἔλεγες), διότι ἐπιχειρεῖς ν' ἀποδείξῃς ὅτι ὅλα τὰ πράγματα εἶναι ἐπιστήμη (=ὀπάρχονται εἰς τὴν ἀκριβοῦς γνῶσιν), ἐπομένως καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία, ἐκ τοῦ ὁποίου τρόπου (ἀναγομένων τῶν πάντων εἰς τὴν ἐπιστήμην) τὰ μάλιστα ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἡ ἀρετὴ ὅτι εἶναι διδακτὸν· διότι, ἐὰν μὲν ἡ ἀρετὴ ἦτο ἄλλο τι παρὰ ἀληθῆς γνῶσις, προφανῶς δὲν θὰ ἦτο διδακτὸν· τώρα ὁμως ἐὰν θὰ ἀποδειχθῆ ἐν γένει ὅτι εἶναι ἀληθῆς γνῶσις, καθὼς σὺ σπεύδεις ν' ἀποδείξῃς, ὦ Σώκρατες, θὰ εἶναι παράδοξον πρᾶγμα, ἐὰν δὲν εἶναι διδακτὴ. Ὁ Πρωταγόρας δ' ἐξ ἄλλου θέσας ὡς βᾶσιν τότε, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὸν, τώρα ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον μετὰ ζήλου ἐπιζητοῦντα τὸ ἀντίθετον, δηλ. τὸ νὰ φανῇ αὐτὸ ὅτι σχεδὸν εἶναι κάθε ἄλλο περισσότερο παρὰ ἀληθῆς γνῶσις· καὶ ἐν ταιούτῃ περιπτώσει ἐλάχιστα θὰ ἦτο αὕτη διδακτὸν». Ἐγὼ λοιπόν, ὦ Πρωταγόρα, βλέπων καλῶς, ὅτι ὅλα ταῦτα φοδερῶς ταράσσονται ἄνω κάτω (συγχύονται) ^{ὡς ἐκ τῆς ἰσχυρῆς ἀπότομης τοῦ} ὅτουτο Ἐκπαιδευτικῆς νὰ γίνωσιν αὐτὰ ὀλοφάνερα καὶ θὰ ἐπεθύμουν, ἀφοῦ ἡμεῖς λεπτομερῶς συζητήσωμεν ταῦτα, νὰ προχωρήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀρετῆς τί εἶναι αὕτη καὶ πάλιν νὰ ἐξετάσωμεν περὶ αὐτοῦ (τῆς ἀρετῆς), εἴτε εἶναι διδακτὸν εἴτε δὲν εἶναι, μήπως τυχὸν πολλάκις ἡμᾶς ἐκεῖνος ὁ Ἐπιμηθεὺς καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει ῥίψῃ εἰς σφάλμα

ἐξαπατήσας, καθὼς ἀκριθῶς καὶ κατὰ τὴν διανομὴν (τῶν μέσων τῆς ἀμύνης) παρημέλησεν ἡμᾶς (τοὺς ἀνθρώπους), καθὼς δισχυρίζεσαι, σὺ. Ἦρесе λοιπὸν εἰς ἐμὲ καὶ ἐν τῇ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς περισσότερο τοῦ Ἐπιμηθέως· τοῦτον λοιπὸν (τὸν Προμηθεῖα) ἀκολουθῶν ἐγὼ καὶ προνοῶν ὑπὲρ ὅλης τῆς ἰδικῆς μου ζωῆς ὅλα ταῦτα ἔχω ὡς ἀσχολίαν καί, ἐὰν σὺ ἤθελες ἔχει προθυμίαν, τὸ ὅποιον δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, εὐχαριστότατα μετὰ σοῦ ταῦτα ἤθελον συνεξετάζει· μέχρι τέλους». Καὶ ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· «Ἐγὼ τοῦλάχιστον, ὦ Σώκρατες, ἐπαινώ σοῦ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν συζητήσεων. Καὶ βεβαίως αὐτε κατὰ τὰ ἄλλα νομίζω ὅτι εἰμαι κακὸς ἄνθρωπος καὶ ἐλάχιστα ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰμαι φθονερός, ἐπειδὴ καὶ περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς πλέον ἔχω εἶπει, ὅτι ἐξ ὧσων συναντῶ πολὺ κατ' ἐξοχὴν θαυμάζω σέ, ἐκ τῶν ἐχόντων μάλιστα τοιαύτην ἡλικίαν (ὅπως καὶ ἡ ἰδική σου, δηλ. τῶν νέων) καὶ παρὰ πολὺ· καὶ λέγω βεβαίως, ὅτι δὲν θὰ παρεξενεύωμην, ἐὰν ἤθελες γίνεαι εἰς ἐκ τῶν ἀξίων λόγου ἀνδρῶν διὰ σοφίαν. Καὶ περὶ τούτων δὲ τῶν ζητημάτων ἄλλοτε, ὅταν θέλῃς, θὰ συζητήσωμεν· τὴν δὲ πλέον εἶναι ὥρα νὰ τρεπώμεθα καὶ εἰς ἄλλο τι». «Ἄλλὰ τοιουτοτρόπως», εἶπον ἐγὼ, «πρέπει νὰ πράττωμεν, ἐὰν εἰς σέ φαίνεται καλόν. Διότι καὶ εἰς ἐμὲ εἶναι πρὸ πολλοῦ ὥρα νὰ πορεύωμαι ἐκεῖ, ὅπου ἀκριθῶς ἐλάττων, ἀλλὰ παρέμεινα κάμνων χάριν εἰς τὸν καλὸν Καλλίαν».

Ταῦτα ἀφοῦ εἶπομεν καὶ ἠκούσαμεν (ἐγὼ καὶ ὁ Ἴπποκράτης) ἀπηρχόμεθα.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΜΙΧ. Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

- Ἀριστοτέλους Πολιτεία Ἀθηναίων. Μέρος Α'.** (Κεφ. 1—14)
ἀκριβῆς μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου Δρ. 4.
- Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιαστικοί. Μετάφρασις ὑπὸ Π. Δημητρακοπούλου** Δρ. 4.—
— *Δυσιστοράτη. Μετάφρασις ὑπὸ Π. Δημητρακοπούλου* » 4.—
- Εὐριπίδου Μήδεια** μετάφρασις ὑπὸ Ν. Ζενεράκη Δρ. 7.50
- Ἡροδότου τοῦ Ἀλικαρνασέως Ἱστοριῶν τόμος Β'.** Βιβλίον
5—9 μετάφρασις μετὰ σημειώσεως ὑπὸ Γ. Σοφοκλέους Δρ. 10.—
- Θουκυδέου Προοίμιον, Δημηγορίαι,** ὑπὸ Β. Βοζίκη » 8.—
— *Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους,* ὑπὸ Γ. Παπανδρέου » 4.—
- Δουκιανῶς Σαμοσατέως. Ἄπαντα μετενεχθέντα εἰς τὴν καθωμι-
λουμένην ὑπὸ Α. Σκαλίδου. Β' καὶ Γ'. Τόμος** Δρ. 10.—
— *Ἐνέπιον καὶ Ἀνάκωσις* ὑπὸ Α. Χαρβάτη » 4.—
- Πλάτωνος Φίλων,** μετάφρασις ὑπὸ Γ. Παπανδρέου Δρ. 7.50
— *Ἀπολογία Σωκράτους. Μετάφρ* ὑπὸ Γ. Παπανδρέου » 4.—
— *Κρίτων* μετάφρασις ὑπὸ Α. Δούκα » 3.—
— *Πρωταγόρας Ἀκαιῆς* μετάφρασις ὑπὸ Γ. Παπανδρέου » 7.50
— *Λάχης, ἀκριβῆς* μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου Δρ. 4.—
— *Γοργίας ἀκριβῆς* μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου » 7.50
- Σοφοκλέους Τραγωδίαι. Αἴας, Ἡλέκτρα, Οἰδίππου Τύραννος**
Οἰδίππου ἐπὶ Κολωνῶν Ἀιτιγόνη, Φιλοκτήτης, Τραχινίαι.
Μετάφρασις ὑπὸ Κ. Παπαθανασίου ἐκάστη τραγωδία Δρ. 4.—
- Κικέρωνος Λόγοι.** Κατὰ Κτελλίνα· τρίτος καὶ τέταρτος· κειμέ-
νου σχόλια καὶ μετάφρασις ὑπὸ Ε. Κ. Λιβεράτου Δρ. 7.50
— *Ὁ Ὑλέρ Ἀρχίου τοῦ Ποιητοῦ, λόγος, κείμενον, σχόλια*
καὶ μετάφρασις ὑπὸ Ε. Κ. Λιβεράτου Δρ. 5.—
— *Περὶ καθηκόντων de Officiis* ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου » 6.—
— *Τουσκουλαναὶ διατριβαί. Βιβλ. Α'.* ὑπὸ Γ. Καθράκη » 4.—
— *Τουσκουλαναὶ διατριβαί Βιβλ. Α'.* ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου » 4.—
- Ὀβιδίου** Τόμος Α'. βιβλία 1—5 Δρ. 4.—
- Μεταμορφώσεις μετάφρ.** Τόμος Β' » 6—10 » 4.—
ὑπὸ Β. Βυθούλκα Τόμος Γ'. » 11—15 » 4.—
- Ὀυεργιλίου** Τόμος Α'. βιβλ. Α'.—ΣΤ'. Δρ. 5.—
- Αἰνεσιάδος μετάφρασις** Τόμος Β'. » Β'.—ΙΒ'. » 5.—
ὑπὸ Β. Βυθούλκα Τόμος 2 » » 8.—
- Τίτου Λιβίου βιβλίον 31ο.** Μετάφρασις ὑπὸ Β. Ψ. » 10.—

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ Μ.Ε. ΖΑΛΑΙΡΕΠΟΥ Ε. ΜΑΡΙΝ

ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

Επισημαίνεται ότι ο κ. Μ.Ε. Ζαλαίρεπος, ο οποίος είναι μέλος του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων, έχει συγγραψεί το έργο αυτό με την επιμέλεια του κ. Α. Μ. Ζαλαίρεπου, ο οποίος είναι μέλος του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων. Το έργο αυτό αποτελεί μια σημαντική προσθήκη στην βιβλιοθήκη του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων και θα είναι διαθέσιμο για όλους τους μετέχοντες. Η έκδοση του έργου γίνεται με την επιμέλεια του κ. Α. Μ. Ζαλαίρεπου, ο οποίος είναι μέλος του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων. Το έργο αυτό αποτελεί μια σημαντική προσθήκη στην βιβλιοθήκη του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων και θα είναι διαθέσιμο για όλους τους μετέχοντες. Η έκδοση του έργου γίνεται με την επιμέλεια του κ. Α. Μ. Ζαλαίρεπου, ο οποίος είναι μέλος του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΛΑΤΙΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ἀριστοτέλους Πολιτεία Ἀθηναίων. Μέρος Α', (Κεφ. 1—14) ἀκριβῆς μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου	Δρ. 4.
Ἀριστοφάνους Ἐκκλησιάζουσαι. Μετάφρασις ὑπὸ Π. Δημητράκοπούλου	Δρ. 4.—
— <i>Λυσιστράτη.</i> Μετάφρασις ὑπὸ Π. Δημητράκοπούλου	» 4.—
Εὐριπίδου Μήδεια μετάφρασις ὑπὸ Ν. Ζενευράκη	Δρ. 7.50
Ἡροδότου τοῦ Ἀλικαρνασέως Ἱστοριῶν τόμος Β'. Βιβλίον 5—9 μετάφρασις μετὰ σημειώσεως ὑπὸ Γ. Σοφοκλέους	Δρ 10.—
Θουκυδίδου Προοίμιον, Δημηγορίαι, ὑπὸ Β. Βοζίκη	» 8.—
— <i>Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους,</i> ὑπὸ Γ. Παπανδρέου	» 4.—
Λουκιανοῦ Σαρμοσατέως. Ἄπαντα μετενεχθέντα εἰς τὴν καθωμιλουμένην ὑπὸ Α. Σκαλίδου. Β'. καὶ Γ'. Τόμος	Δρ. 10.—
— <i>Ἐνύπνιον καὶ Ἀνάχαισις</i> ὑπὸ Α. Χαρδάτη	» 4.—
Πλάτωνος Φιλιδων. μετάφρασις ὑπὸ Γ. Παπανδρέου	Δρ. 7.50
— <i>Ἀπολογία Σωκράτους.</i> Μετάφρ ὑπὸ Γ. Παπανδρέου	» 4.—
— <i>Κρίτων</i> μετάφρασις ὑπὸ Α. Δούκα	» 3.—
— <i>Πρωταγόρας Ἀκριβῆς</i> μετάφρασις ὑπὸ Γ. Παπανδρέου	» 7.50
— <i>Δάχης, ἀκριβῆς</i> μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου	Δρ. 4.—
— <i>Γοργία, ἀκριβῆς</i> μετάφρασις ὑπὸ Ν. Φαραντάτου	» 7.50
Σοφοκλέους Τραγωδίαι. Αἴας, Ἥλένη, Οἰδίππος Τύραννος Οἰδίππος ἐπὶ Κολωνῶ, Ἀντιγόνη, Φιλοκτήτης, Τραχινίαι. Μετάφρασις ὑπὸ Κ. Παπαθανασίου ἐκάστη τραγωδία	Δρ. 4.—
Κικέρωνος Λόγοι. Κατὰ Κατελνὰ τρίτος καὶ τέταρτος κείμενου σχόλια καὶ μετάφρασις ὑπὸ Ε. Κ. Λιβεράτου	Δρ. 7.50
— <i>Ὁ Ὑ ἐρ Ἀρχίου τοῦ Ποιητοῦ,</i> λόγος, κείμενον, σχόλια καὶ μετάφρασις ὑπὸ Ε. Κ. Λιβεράτου	Δρ 5.—
— <i>Περὶ καθηκόντων de Officiis</i> ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 6—
— <i>Τουνοουλναὶ διατριβαί.</i> Βιβλ. Α'. ὑπὸ Ι. Καδράκη	» 4.—
— <i>Τουνοουλναὶ διατριβαί</i> Β.βλ. Α'. ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	» 4.—
Θεοδίου	ἡ ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Παιδείας
ταμογραφίαις μετάφρ.	Τόμος Β' » 6—10 » 4.—
ὑπὸ Β. Βυθούλα	Τόμος Γ'. » 11—15 » 4.—
σχολίων	Τόμος Α', β.βλ. Α'.—ΣΤ'. Δρ. 5.—
ἴδιος μετάφρασις	Τόμος Β'. » Β'.—ΙΒ'. » 5.—
Β. Βυθούλα	Τόμος 2 » » 8.—
— <i>ἴδιος βιβλίον 31ο.</i> Μετάφρασις ὑπὸ Β. Ψ.	» 10.—